

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ASKOV LÆRLINGE

AARSSKRIFT FOR 1918

INDHOLD

- Marius Kristensen*: Nogle islandske Digte.
Nancy Grønvold: Uddrag af Breve.
Frederik Schrøder: Grundtvigsk Soldaterarbejde.
Hans Lund: Grundtvigsk Oplysningsarbejde blandt københavnsk Ungdom.
Jacob Appel: Fra Maj 1914 til Maj 1918.
En Deltager: Fra Elevmødet 1918.
Poul Bjerge: Højskolens Lærlinge.
Poul Bjerge: Biblioteket.
 Skolens Regnskab fra 1. Maj 1917 til 30. April 1918.
 Legater, knyttede til Askov Højskole.
 Regnskab for »Askov Lærlinge« 1917—1918.

— Pris 1.25 —

KØBENHAVN
LEHMANN & STAGE

1919

3

ASKOV LÆRLINGE

AARSSKRIFT
1918

Statens Lærerhøjskole.

KOLDING
KONRAD JØRGENSENS BOGTRYKKERI
1918

NOGLE ISLANDSKE DIGTE

VED

MARIUS KRISTENSEN

DE TRE her oversatte digte er fra forskellig tid. *Jón Thóroddsen* (1819—1868), som var med i påskeslaget ved Slesvig 1848 og døde som sysselmand i Borgefjord, er Islands første romanforfatter. Hans roman »Indride og Sigrid« er oversat på dansk af Kr. Kålund. Hans jævnaldrende, *Grímur Thomsen* (1820—1896), var en tid ansat i udenrigsministeriet, men tog sin afsked i 1866 og levede sine sidste 30 år på Island. Han har både på dansk og islandsk skrevet en række småbøger om historiske, politiske og litterære spørgsmål foruden en stor del digte. Langt yngre er *Hannes Hafstein* (f. 1861), Islands første indfødte minister, som hører til de betydeligste islandske lyrikere i nutiden. Hans digt »I havisen« fremkom i *Skírnir* 1914 omtrent samtidig med krigens udbrud.

ISLAND.

O, fager er vor fædrejord
i sommerdage skønne,
når frit sig tumler tunets hjord,
og buskene står grønne,
når solen blinker blid og rød
mod blå og grønne brinker,
når lien står i sommerglød,
og søens flade blinker.

Ærværdigt er vor stammes land
med isbedækket tinde,
som krone vil den blanke rand
sig om dets isse vinde,
da glimter der som stjerneglans
fra isens tusend gemmer,
på sneen trædes alfedans,
da nynner dybets stemmer!

Du fædreland, så kært og skønt,
som gemmer fædres bene,
hvor livet gror så frisk og grønt
ved gamle bautastene,
velsignet være du, vort land,
og hvær din søn og datter,
mens stjernen spejler sig i strand!
og græs din elv indfatter!

Jón Thóróddsen.

KIRKEGÅRDSVERS.

Hvor fjærnt end livets strømme går,
herhen når skibet vist,
hvær i sin stavn på udkig står,
men lander her til sidst.

Hård stormvejrsfart den ene fik,
den anden gunstig vind,
i denne havn omsider gik
dog bæggens skuder ind.

En søgte fjærnest fiskevær,
en blev ved strandens kant;
hvem vandt vel stort, hvem lidet her?
ens leje nu de fandt.

End ligger mange langt fra kyst
med næt og krog og våd,
men kæmper de end tapper dyst,
snart ankrer deres båd.

* * *

Men om end båden lægges ind
på gravens stille strand,
skal snart for evighedens vind
de sejle til andet land.

Grimur Thomsen.

I HAVISEN.

Har du set, når havisen driver afsted
mod land med rivende hast,
tungen er hvid og tænderne med,
og den bider i landet sig fast,
fylder fjordens vand,
bygger strand til strand,
klemmes ind mellem rev og skær,
så i tågens slør
hvær en bølge dør,
hvær en vårvind lægger sig kvær?

Eller har du i havis styret mod havn
ved Horn eller Langenæs-strand,
og set eller hørt den fra skibets stavn,
når den sladrer med strømmens vand?

Ej en lyd så fæl
gives for min sjæl
som hin isens skurende støj,
når den hvid og kold
lægger skjold ved skjold
og bygger sig høj ved høj.

Som en klodset flåde med flove sejl
ligger flagerne rundt omkring,
og en isnålståge på havets spejl
er lagt som vagthold i ring.

Og det hvide skin
mellem tind og tind
som genfærdsøjne mon glo,
men på skudens bund
som en dødningehund
kradser isen løs med sin klo.

I fem døgn havde i jætteleg
med døden de kæmpet dær,
og isen skinnede spøgelsebleg
og lånte natten sit skær.

Hvor en nåd den fandt
eller plankekant,
bed isen på damperen løs,
om de ophold fik
kun et øjeblik,
straks kom isen igen, og de gøs.

Midt i tågen tavs sidder Hel på lur
i isbjærg-kløfternes dal,
og tættere fårner sig isens mur
om den tynde skibssides skal,
og fra skibets bord
bygges landgangsbroer
som ud til en endeløs plads,
men fra fladen en top
hist og her stiger op
så tårnhøj, ensom og hvas.

* * *

Dog var lykken folkene tre gange god,
så de tættede skibets læk,
men nu slappedes både kraft og mod
efter slid dag og nat i træk.

Og mandskabet mat
tog sig intet fat,
kun kaptejnen stod der end;
som fra første stund,
uden hvile og blund,
han muntred med smil sine mænd.

Ved rattet stod han med lyst og mod
 og han spejded hvær rende med vand,
 og da udkiggen slumrede, ene han stod
 på vagt imod helhundens tand.

Både dag og nat

holdt han ud ved sit rat:

»hold ud, så når vi vel hav!«

Og trods tungest nød

blev den håbets glød

holdt tændt, som han mændene gav.

Nu, da skibet lå helt skruet ind engang
 i den grønrandet hvide is,
 gav han styrmanden rattet, og ud han sprang,
 hvor sig hæved på bjærgevis

tæt ved skibets bord

ret en tinde så stor

som et fjæld på det faste land;

gennem kikkerten så

han ud mod det blå

bagved ismarkens tågede rand.

Nu kom der en svidende brise og drev
 over ismarkens frosne grav,
 og hastigt den tågen til side rev,
 så det blåned i himmel og hav.

Men højt på sin tind

i den hvasse vind,

som åbned et udsyn brat,

stod den tapre mand,

som var ene i stand

til at redde dem livets skat.

Se, han råber, han vinker, han giver signal:

»Læg roret *nordvest!*« og det sker,
de ser i isen en bølgeblå dal,
den eneste, som de ser,
kun en snæver plads
som et klippepas
eller mellem brinker en grav,
trindt er isen lagt,
stormen vokser i magt,
men forude er åbent hav.

På skibet fatter man livsens håb,
og først man jubler nu op,
men tavshed griber dem, angestråb
nu høres: »Maskinen stop!

her er ikke han,
som blev redningsmand,
da det død for os alle gjaldt,
som stod dag og nat
på post ved sit rat
og i dag har til live os kaldt!«

Men højt på sin tind kaptejnen stod,
og med hånden befaled han end:
»Frem, lyd mig!« den sagde; med sorgfuldt mod
de lystred, hans søvante mænd.

På et øjeblik
lå, hvor nys de gik,
en bro af den faste is;
tinden styrted om —
så nedslagne kom
de bort, skønt de slap for forlis.

Og isen drev sydpå til varmere hav
med ham, som i døden vandt,
og i havet, som også gav isen en grav,
ved dets hjærte sin plads han fandt.

Men hans sørgende folk
blev en trofast tolk
om hans selvoffer, da de kom hid.
Over solblank sø
kom nu vår og tø
og en sommer så god og blid.

* * *

Langt værre end havis er hjærtets is,
som spærrer os pligtens vej.
Får den magt i et folk, er det vist på forlis,
og vårsolen smælder den ej.

Men den stråle varm
som når ind i barm
fra heltenes offerstol,
smælder sjælens is,
og på underfuld vis
tændes ufødte slægter en sol.

Hannes Hafstein.

UDDRAG AF BREVE

SKREVET PAA ASKOV HØJSKOLE I MAJ OG JUNI 1870

AF NANCY GRØNVOLD

VED HENDES MAND LUDVIG WAGNER

Askov, 7. Maj 1870.

Min egen Moder! Her er så meget at fortælle om, at det næsten afholder mig fra at skrive. Hvor skal jeg begynde? og hvor skal jeg ende?

Den 3. blev Skolen åbnet, og en Del Fremmede havde indfundet sig trods det dårlige Vejr. Ludvig Wagner kom ved en Lejlighed og talte siden så udmærket over en af Davids Salmer. Schrøder var ikke rask, men da han havde begyndt at tale og kom i Ånde, var det med sådan Ild og Kraft, at han ikke alene rev alle med, men selv for en Tid glemte sit Ildebefindende. Det var om Indledningen til »Arne«, om at »klæde Fjeldet«, han talte, og det var betegnende, hvad Ludvig senere sagde, da vi talte om det: »Der var Sjælebod (Trøst) i den Tale.« Der blev sunget en Del, og det var fornøjeligt at se, hvor der samledes flere og flere, at møde de milde Blikke og veksle de første bekendte Ord med hinanden, der er bleven fulgte af flere, og som med Guds Hjælp er Indgangen til et hjerteligt Samliv ikke for dette korte Tidsrum, men med Enkelte vel længere endnu.

Næste Dag Kl. 6 $\frac{1}{2}$ lød Morgenklokken for første Gang, og Kl. 7 igen for at kalde til Té. Der samles vi da, det ene store Bord ved Siden af det andet. Kl. 7 $\frac{1}{2}$ samles vi i Dagligstuen, hvor Charlotte spiller nogle Morgensange, og Schrøder læser af Bibelen, for Tiden Davids dejlige Salmer; så synger vi igen og går derefter på Skolen. Kl. 8 kommer Nutzhorn; han fortæller Fædrelandsbeskrivelse. Han begyndte med København og vilde dér fortælle om de 3 mærkelige Rigsdage, den første under Christian den 3die, efter at Krigen om Religionen og Tronfølgen var til Ende, den anden efter Krigen mellem Frederik den 3die og Carl Gustav. Nutzhorn fortalte først om Krigen; igår om selve Rigsdagen, om Adelens Magt, der blev knækket, og om de forskelliges Optræden, Nansens, Svanes, Otto Krag's, Sehesteds, Schacks, Gabels og mange fleres. Det er aldeles imageløst, så levende og klart han forstår at gøre det, det er som om man selv så og hørte det altsammen. Efter det skriver, hvem der vil. Alle Foredragene begynde og slutte med Sang.

Kl. 10 kommer Schrøder, og det er Dagens Glanspunkt. Jeg har aldrig hørt noget så klart, dybt og rigt om Ygdrasil's Asken, som han kan fortælle; I skulde høre; og så er det, som han kender Hjerternes skjulte Tanker. Det varmer og lyser op, det styrker og bærer Troen, Håbet og Kærligheden frem til Væxt, det er forunderligt. Det er ikke mig, det ene synes så, nej *mange* have samme Følelse, at det er netop til *dem*, netop hvad de i deres egne Forhold have at kæmpe med, at han belyser, og ofte sér man en Tåre liste sig ned ad Kinden på den ene og den anden. Jeg har aldrig været så glad før, men det kommer vel af, som Schrøder første dag sagde: »Vejen går

gennem Trængsler til Stjernerne,« ja Vorherre give mig ret Nåde til at gemme og leve af, hvad jeg her hører så meget af, det ene dejlige Ord efter det andet.

Kl. 12 ringer Klokken til Middag. Charlotte og Schrøder sidde for hver sin Bordende, jeg for Midten af det store Bord, og hver af os 3 har sin Terrin. Det er en ypperlig Pigeflok, her er, mange ere så fremmelige, og de bærer ligesom de andre med, så det tegner til å blive, hvad Ludvig Wagner så kønt sagde i sin Tale, »en fælles Ånd, der går gennem det hele, der vifter hen over Hjerter og Isser og samler, varmer og bærer.«

Kl. 2 samles vi igen på Skolen og sye, til den er 4, så kalder Klokken til Kaffe, hvor vi få 3—4 Tvebakker hver. Kl. 5 kommer Nutzhorn og læser højt; han har læst »En glad Gut« og »Gunlaug Ormstunges Saga«. I næste Uge læser Schrøder højt.

Kl. 7 drikker vi Té, og så lege vi bagefter i en stor Skolestue eller gå en Tur. — Se, dette er Dagen, — der dog sluttes med nogle Aftensange eller andre Sange, som jeg spiller til inde i Dagligstuen. I Mørkningen Kl. 9¹/₂ eller lidt før går vi hver til vort.

Sytimerne ere rigtig rare, vi tale og lé, synge Sange, som jeg altid anfører, og hjælpes ad på bedste Måde. Løverdagen er dog en Undtagelse fra den daglige Orden, da har nemlig Fenger Schrøders Timer og fortæller Botanik. Jeg havde ikke troet det muligt, at han i den Grad kunde tage En med, *alle* Tankerne følge; det er næsten for meget; thi det gik flere som mig, at de fik brændende Kinder og Hovedpine. Han fortalte om Cellerne, Blade og Træer; jeg tænkte på Dig, lille Moder, det havde vist været noget for Dig at lære det nærmere at kende om dine så kære Blomsters Bygning og Liv. Om Eftermiddagen er her Møde

efter manges Ønske her på Egnen, hvor så alle kan komme. Nutzhorn åbnede det med at fortælle om Skabelsen, fra den til Abels Død, Schrøder vil tale om den kristelige Børnelærdom, som er Dåben, Nadveren, Fadervor og Artiklerne. Jeg kan ikke sige Eder, hvor det er et stort og mægtigt Blik, Schrøder har på alt, hvor klart og dybt og dog så jævnt, at alle følge ham. Den Tale igår greb mig så meget, jeg måtte gå en lang Tur *ene* ovenpå, det er første Gang, at jeg ligesom fik mere, end jeg kunde bære. Idag prædiker han i Vejen Kirke, da Præsten er borte, vi skal vist alle derhen. Jeg kører med Charlotte tillige med nogle flere, men vi gå hjem, det er kun en halv Mil.

Jeg har et lille Kammer alene, men når Antoinette Mønsted kommer, skal hun ligge der med, da jeg helst vil have én, og jeg kender hende så godt af Mine Knudsens Omtale.

Her er så mageløs dejligt at være, kunde i sé mig lé og lege og være med, som jeg ikke har været, siden jeg var Barn, — og det er længe siden —, så vilde I takke Vorherre, som jeg gør det, for Hans store Nåde og Kærlighed.

Eders Nancy.

14. Maj 1870.

Min søde Moder! Den samme Vanskelighed stiller sig for mig idag som sidst, at vælge det, jeg skal fortælle om, ud af det meget, som ikke kan rummes i et Brev, men som kunde være lige berettiget at komme med alt sammen. Men først vil jeg dog fortælle dig lidt om Pigerne. I mine andre Breve har jeg ikke nævnet nogen enkelt, da jeg først vilde lære dem lidt nærmere at kende for ikke at give for løs en Dom

om dem. Den, jeg holder mest af, hedder Katrine og er 18 År. Hun har sluttet sig til mig, og vi have det rigtig rart sammen. Hendes Fader er Bonde og ejer Petersbjerggård ved Kolding. Når jeg engang skal hjem, har jeg lovet at besøge hende nogle Dage. Så er der Antoinette Mønsted, som bor på Kammer med mig; endvidere Louise Dorik fra Odense, Skolens Barn og Spøgefugl. Hendes Lune svigter aldrig, hun holder sig en Dél til mig. — Ebbeline er en Bondepige, som siger så bredt »a« som mulig, og som jeg imellem har min Nød med at forstå; hun er rigtig rar. Jeg har måttet love hende at rejse hjem med til Pinsen, tilligemed Marie Petersen (fra Landsgrav), og det tænker jeg, kan blive fornøjeligt. De høre til Almindfolkene, skønt de have 2 Mil dertil. Jeg havde gruet lidt for ikke at høre en god Pinseprædiken, men nu er da den Ting så godt klaret. De boe nær Skov og Bakke, og hun er så mageløs glad over, at jeg vil med hende. — Kristine Jørgensen er fra Dons Mølle; der var jeg også bedt, men jeg sagde, at jeg hellere vilde have Besøget til gode til min Hjemrejse for at dele så meget som muligt med Anna Petersen, som jo er den eneste fra min Egn, som jeg til Vinter kan tale med om denne Sommers Samliv. Samme Anna Petersen er en rar, sød, stille Pige, så hjertelig og mild, jeg er rigtig glad for hende. — er Skolens Matrone og Hovmesterinde, hun går sin dunkle Vej alene, — for Resten god på Bunden, men med et koldt, utilgængeligt Væsen. Hun vil ikke slutte sig til os andre, men foretrækker sit Kammers Ro for vor Passiaren og Spadseren. Jeg har lidt Respekt for hende, men de andre lé af mig for det. — Marie Ladegård er fra Fredericia-Eggen. Hun er den kønneste i Flokken, så fin og skær som nogen Købstadsdame;

hende har jeg også lovet at komme til på Hjemvejen. — Der er fra Vendsyssel 2 Anner som er rare, men det faldt mig svært at forstå dem i Begyndelsen. — Af de 2 norske Piger har jeg ikke haft så godt endnu. — Endnu må jeg dog nævne Elisabet, som er den sødeste, netteste, mildeste lille Pige. Hun tager med til Ferup, hvor Ebbelines Hjem ligger, og anden Pinse-dag skal vi tilsammen besøge Katrine på Petersbjerg-gård. — Her er nylig kommet en ung Pige, den yngste af dem alle, 15 År, som hedder Kirstine. Jeg tror, hun er den med de største Evner, med Kræfter og Gæring og Hjerte for alt godt. — Så er der en Pige — —, Stakkel; jeg er så bedrøvet for hendes Skyld. I Februar blev hun forlovet, men nu har hun i 14 Dage ikke hørt fra ham; hun ængstes, og vi andre med, og ere beredte på det værste. Hendes Byllup var bestemt til 3die Juni, og Schrøders havde tilbudt at holde det på Skolen, men hverken på det eller på 7 á 8 andre Breve har hun fået Svar. Hun er forældreløs. Hver Aften, når Postbudet kommer, går hun sin Vej bort. I disse Aftener har jeg været hos hende, men det er så svært, for man véd intet at sige og tør ikke give Tvivlen, man føler, Ord. Hun er en stærk, hård Pige, men blød og stille under dette, klager ikke, men sér ud, som man kunde blæse hende bort. Jeg forstår så godt hendes Spænding og taler til hende om Ham, der er Kærlighed og idel Mildhed mod sine Børn, og søger at løfte hendes Tanker opad. Iaftes vidste jeg ikke så meget at sige, men så bad jeg Trosbekendelsen med hende, og det er dog det eneste, som kan stille Uroen og give Hvile; om end det skrøbelige Hjerte ikke kan holde den fast, styrker det alligevel.

Vi have i denne Uge af Schrøder hørt Vølsunge-

saga så dejlig fortalt. Det er især så forunderlig mageløst, når han efter Fortællingen går ud fra den og fortæller sit Syn og Betydningen deraf. Det fylder os mere og mere, Legene tage af, og i Fritimerne samles vi mere i Samtale og slutte os om det hørte. Vi synge meget, når vi er ene, og Du kan ikke tro, hvor det er yndigt at mærke, hvor meget de holder af mig allesammen (næsten).

Nutzhorn har fortalt om Øhlenschläger. Er det ikke forunderligt, at da en af de mangfoldige Kranse, som ikke kunde få Plads i Graven og ovenpå den, blev hængt på Muren over hans Grav, så byggede en Nattergal sin Rede i den, og Ungerne slog deres Triller dér den hele Sommer. Nutzhorn talte så yndigt om, at det var, ligesom Danmarks bedste Sangfugl vilde synge en Hvilesang for vor døde Digterkonge. Idag talte han om Thorvaldsen. Jeg vidste aldrig så klart, hvordan han alle Steder bar Hjemtankerne med sig og længtes tilbage »under Italiens skønne Himmel, men som savnede det danske Præg og de danske Skyer.« — Schröder talte dejligt om, hvordan Kvinden kunde være Odins Sendebud og dog så jævn og stille som Mandens Hustru, om hvordan hendes Hjerte var modtageligere og blødere for Åndens Røst, om *hvad* hun kunde blive for stort og ædelt, og viste Målet så højt, at Hjerterne voxede derved, og dog viste det også, hvor langt der er frem, til det nås. — Om Eftermiddagen høre vi Aladdin læse højt, det er mageløst at høre, og så er det, at Schröder tidt ledsager det med Forklaringer og oplysende Bemærkninger.

Igår var vi alle i Kirke og hørte Sveistrup. Han talte så dejligt om at blive »rene af Hjertet, og om Kærligheden af Guds Søn mod Menneskebørnene«.

Hans Prædiken greb mig igår som for 5 år siden, da jeg hørte ham. Kirken er kun $\frac{1}{2}$ Mil herfra og køn, skønt lille.

Om Eftermiddagen var Sveistrup her, og det var morsomt, at vor Skolestue var så kønt pyntet om Landkortene, Frederik VII og Grundtvig såvel som i Loftet og Vinduerne, med lyse, friske Bøgegrene, som vi om Aftenen før havde hentet i Skoven.

Igår Eftermiddag læste jeg en Del Digte højt af Lembke, de Helligdage falde os lange, og Hverdagene ere mere som Helligdage og Festdage. Om Aftenen følge gerne en Del Piger ind med mig, og så læser jeg en Betragtning af Wexels, det er så rart. Vor Aftensang holde vi også meget af og glæde os til.

I Eftermiddag skal vi have Møde: så har vi Fenger om Formiddagen. Idag havde jeg Hovedpine og talte derfor med Charlotte i Stedet for at høre om Blomstercellerne. Jeg er dygtig træt, men er ellers rask og har en Appetit og længes efter Klokkens Lyd, som jeg aldrig har kendt Mage til. Vor Kost er udmærket. Når jeg undtager, at vi ikke får Steg uden ved Exstralejligheder, (som igår), så er det som hjemme.

Eders egen Nancy.

(Begyndelsen mangler. Det er formentlig skrevet 19. Maj.)

— Fenger holdt så sit botaniske Foredrag, viste os flere morsomme Experimenter og fortalte Navnene på mange Markblomster. Det spænder Tankerne, og som sædvanlig fik jeg Hovedpine. Kl. 2 kom han igen og gik videre, men Antoinette og jeg svigtede, og i det Sted gik vi ud i en Mark og fandt en rolig Plet bag et Dige. Her stormer det nemlig daglig så stærkt, vi længes efter stille Vejr, men ere nær ved at opgive

det, da disse 3 Uger hver Dag have bragt det samme uforandrede Blæsevejr. Efter Kaffen skulde alle med Fenger i Skoven, men en halv Time før de gik, spurgte han mig, om jeg vilde følge med over og hilse på hans Hustru. Derovre traf jeg Louise og de 2 norske Piger, og vi fik Chokolade og Kager, hvilket er Herreretter herovre. Elisabeth Fenger er meget køn, venlig og indtagende. Den 8de eller 9de Juni skal den lille Dreng døbes, og de gamle Fengers kommer her. Elisabeths Bedstemoder skal bære Drengen. Jeg lovede at komme derover og hjælpe med som Terne, og det glæder jeg mig til. Det bliver et Dåbsgilde lidt anderledes, end det ellers plejer at være her. Der kommer nemlig ingen af Pigerne med fra Skolen, og der bliver kun 17 Personer i det hele. Ellers når Schrøders og Nutzborns have, Dåb, ere alle med. — Men dem om det!

Her er så dejligt ovre; kunde jeg blot rigtig holde det fast! Men jeg trøster mig med, at det kan gå med de gode Ord her som med Sæden, der såes, at den forsvinder i Jorden, og Muldet dækker den, men når Tiden er der, spirer og voxer den alligevel og når sin Bestemmelse. — Så vil jeg da også håbe, at det vil grønnes hos mig og bære Frugt, og takke Vorherre for Foldene, Han vil give, om det nu bliver mange eller få.

I disse Dage har Schrøder haft Siklingesagaen for, om den bly Sigrid med Sløret og om Signe og Hagarbart. Det er forunderligt, så dybt og dejligt et Syn de gamle havde på den nordiske Kvindenatur i sin ædleste Grund. — Du husker, jeg nævnede Kirstine Strårup, som er så stærk og gærende en Natur; idag skrev jeg i hendes Sangbog et Par Linjer, som faldt mig ind:

Bly som Sigrid, øm som Signe,
Disse Kvinder stræb at ligne.

Når jeg engang kommer sammen med . . . og . . ., skal jeg nok tage Kampen op med dem om den Blyhed og Stilhed, der må omgive Kvinden, før hendes Hylster ligesom bliver brudt (ved Ægteskabet), og som hun ikke kan miste, uden at det bliver som Støvet, der berøves Sommerfuglens Vinger. — Men alt det til sin Tid og ikke nu.

Man kan føle sig så små og bæve for at sé op til de store lysende Skikkelser, men Schrøder taler, så man alligevel føler Modet voxte, og er der end langt frem, så brænder dog Lysten til at betræde Vejen og nå så vidt, som ens Evner vil række.

Nutzhorn har fortalt om Sorø i disse Dage, om Munkenes gode Virksomhed der, om Saxo og idag om Holberg. Han fortæller rigtig rart og levende. I Eftermiddag læste han Begyndelsen af Reinald Underbarnet, men hans Oplæsning står rigtignok tilbage for Schrøders. Det var en stor Nydelse at høre Aladdin, og så det, at han af og til kommer med sine Betragtninger, og det er det bedste ved det hele.

Vi ere nu begyndt at synge 2stemmige Sange, men ere endnu ikke komne til at synge sammen; det er rigtig morsomt. Nutzhorn spiller så dejligt dertil; det læres inde i Dagligstuen ved Klaveret. Her har jeg fået en ny Yndlingssang; det er »Min Mund og mit Hjerte de gjorde en Pagt«. Jeg elsker Sang: ja, Pagt med Mund og Hjerte, så vi voxte i *Sandhed*, det gælder det om.

Fik jeg fortalt Dig lidt om Agate? Det er en mageløs rar Pige. Hun fortalte mig idag om Talerne fornylig ved en ung Piges Jordefærd. Det var hendes bedste Veninde, og hun er jo meget bedrøvet. Jeg havde

megen Glæde af at tale med hende; det er svært, hvor Pietisteriet er på Færde her rundt om; den ene og den anden, man taler med, jo nærmere man kommer dem og får kigge ind i deres daglige Forhold, jo mere undres jeg over, at alle Vegne støder man på det, og her er det hos dem selv, det kommer som Fristelse, og dér hos de nærmeste; men det er Tegn på, at Livet vågner og røres stærkt, derved komme de mange forskellige Brydninger frem. Agate er meget begavet og har en for sin Alder stærk Udvikling; hun var selv lidt ængstet og trængte til at tale rigtig ud. Det hjælper altid at tale sammen, og hun blev rolig og så mild og lys ud, da hun gik ud fra mig.

Har jeg fortalt Dig, lille Moder, om vore Aftentimer inde i Antoinettes og mit lille Kammer? Dér gælder det i Sandhed, at hvor der er Hjerterum, er Husrum. Det er ikke bredere, end at man til Nød kan trænge sig forbi Kufferten op til min Seng, og skønt vi ingen Stole have af Mangel på Plads, så kommer der dog hver Aften 4—6 Piger ind hos os og lejre sig på Kufferterne eller på Gulvet opad Væggene. Vi tale i en halv Timestid og have det så rart og livligt. Tidt er det lutter Spøg, men Alvor blandes dog næsten altid mér eller mindre stærkt deri. Antoinette Mønstedts Fader ejer en Gård oppe i Mols, Lyngsbækgård; den ligger ved Havet mellem høje Bakker af Lyng og dejlig Bøgeskov. Jeg er så glad for hende, hun er så sød, en lille blid, varm én, som man har en Følelse af, der må tages blødt og ømt på. Hun er 24 År, køn, livlig og munter. Du véd nok, vi to ligge ene på Kammer, og vi have det rigtig godt sammen. Jeg har lovet hende, om ellers det kan føje sig, at besøge hende på Hjemturen.

20. Maj.

Idag fortalte Nutzhorn om Grundtvigs Tanke med den store Folkehøjskole for alle Livsstillinger, han havde tænkt grundlagt i Sorø, og om den døde Tid, han dengang skrev i, hvordan han ved alle mulige Midler måtte søge at tiltrække sig Opmærksomhed for sine Bøger, thi læste ingen dem, kunde det jo aldrig tages til Overvejelse. Derfor gav han dem blandt andet så aparte Titler. — Nutzhorn talte også om Gravene i Sorø og Ringsted Kirker, og jeg skammede mig ved aldrig at have sét dem ordentlig efter, da jeg så tidt er taget forbi og ingen Ting havde at for-somme ved at standse.

Vi læste for første Gang højt idag (jeg ikke med). I en af Holbergs Komedier blev Rollerne fordelt til de forskellige Piger, og det gik rigtig morsomt. Det er mageløs simpelt og klart, som Nutzhorn forstår at fortælle Grammatik; dersom Børnene fik det så jævnt, måtte sikkert deres Retskrivning langt lettere komme sig.

Schrøder læste idag en gammel Kæmpevisе højt om Hagbard og Signe; havde . . . hørt den, vilde hun have sandet, at der er Dybde og Skønhed ved dem, og at de kan trænge ind til Sjælen, ofte mere end det pynteligste Digt nutildags. Han talte meget om at bruge dette »Spejl« på Kvinden til sig selv hver især og ikke sé sin Nabo deri, — talte om den danske Hjertelighed og om Fejlene, der her som i så meget andet lå lige op til, nemlig Blødsødenhed. Som det Ord »sén men sødt«, »silde men sikkert«, passede på os, så kom Sendrægtigheden og knyttede sig dertil. Det gælder om at have Syn for sit eget Behov, og det viste han så klart. Det bliver som et Afsnit i mit Liv, det føler jeg så godt. — Du skal se, lille Moder, det er godt, jeg kom her.

Din Nancy.

Askov, d. 28de Maj 1870.

Min elskede Moder! Idag have vi følt det første vemodige Indtryk af Farvellet her på Skolen. Vi have nemlig haft Besøg af Magister Nyberg fra Finland i 6 Dage, og nu rejste han. Han havde Stipendium til at rejse herved for, da de tænkte på at oprette Højskoler der oppe, men havde forsøgt flere Gange, uden at det vilde lykkes, og nu skulde han herved for at see, hvorledes vore Skoler ere, som have givet dem Tanker om noget lignende til Folkeoplysningens Fremme. Du kan tro, det var et dejligt Besøg. Iforgårs Aftes sang han nogle finske Viser for os, men det bedste var dog igår, da han holdt en Tale på Skolen til Afsked. Han talte om Ligheden mellem Finland og Danmark, og til Slutning bad han så smukt, om vi vilde tænke på dem deroppe, når vi hørte, at de også havde fået en Folkehøjskole, og på, at de sendte mange kærlige Tanker ned til det lille Danmark, som havde været deres Læremester, og ønskede Pigerne til Lykke, at de havde Hjerte til at modtage det åndelige Liv, og bad Vorherre lade sit Lys og sin Styrke fremdeles være over vor kære Lærer. Ja, han (Schrøder) er i Sandhed vor kære Lærer. Du skulde see, hvor jævn, og dog hvor mægtig hans Tale kan gribe, hvorledes man Dag for Dag føler, at det er Vorherres Ånd, han giver Æren for alt, og hvor han bestandig peger hen til, at tager man selv Æren, når man kan have haft Lykke til at fremme en god Sag, så går det, som da Frigga tog Guldets af Odins Støtte og dannede sig selv Smykker deraf, så drager Ånden bort og vender ikke tilbage, før Hovmoden og de egenretfærdige Tanker ere døde.

Imorges efter Morgensangen talte Schrøder i Pigernes Navn, sagde Nyberg Farvel og ønskede ham Kraft

og Lykke til Kampen, og mange vare Ønskerne, der fulgte Talen. Vi have aldrig skænket Finland videre Tanker før, men nu er det gennem hans varme Tale blevet os så kært. Du skulde blot sæt, hvor bevæget de fleste var idag, — men hans Tale igår greb nu mig mest.

Idag have vi for første Gang rigtig dejligt Solskinsvejr, vi have fra 10 til 12 været med Fenger en Expedition i Skoven, og det var meget fornøjeligt. Det er en lille Egeskov her i Nærheden; han er aldeles mageløs til at åbne Ens Øje for Skovnaturen, og taler så skønt om det. Han talte om Bøgen og Egen, når de står sammen, og om alle de forskellige Buske, vi traf på, og fortalte os Navnene på Blomsterne. Når der så var en rigtig dejlig Plet, lejrede vi os og sang en Sang. Der var f. Ex. en Kæmpevisse om Nattergalen »i de dybe Dale«, og den talte han bag efter så smukt om, tog så poetisk og varmt på Tanken, den gemte. — Du kan tro, det er godt ikke at være for fin til de Ture, det går nemlig gennem det ubanede, for at vi des bedre kan see den vilde Natur og det ejendommelige ved den. Imorgen skal vi ud til en Mose og sé nogle Planter dér. — Vi kom hjem med Masser af Bøgegrene og vilde Abildgrene, og her er nu så pyntet og kønt i vor Skolestue til Mødet i Eftermiddag. Fenger krøb op i et Træ og fik en Vedbendranke på 4 Alen eller så med hjem, og den er snoet op om Frederik den Syvendes Portræt. Grundtvig har Bøg og Æbleblomster; det passer også bedst til ham, synes jeg, efter den lyse, dejlige lille Sang, han skrev: »Lille Guds Barn, hvad skader Dig, stol på din Fader i Himmerig«.

Igår fortalte Schrøder det sidste om Hadding-sagnet, og han fortalte også den græske Mythe om

Kronos med de 3 Sønner, Zeus, Poseidon og Hades. Han fortalte om Grundtvigs Syn på det som Barndommen, Ungdommen, Manddommen og Alderdommen. Jeg kan dog ikke sige Dig, hvor dejligt det er, hvor dybt, og hvor rig en Opfattelse han har deraf. — Gud være lovet, jeg er her, søde, elskede Moder og Fader, jeg er så glad og taknemmelig derover. Charlotte læste om Eftermiddagen »Karen Bjørns Minde« højt, den har Du. — Vi ere begyndt at synge 4-stemmige Sange, det går så udmærket. Vi synge også 2-stemmigt, og nu vil flere have, at jeg skal blive hjemme fra min Pinsetur for at støtte dem til Grundlovsfesten, men jeg er da ikke så tåbelig. — Du kan tro, her er mange rare, yndige Piger, men Katrine er dog den, jeg har kærest. Det er morsomt at høre hende tale om, hvor glad hun er til, at jeg skal besøge hende.

Nu Blæsten har lagt sig, er min Hovedpine gået helt over, og jeg kan fuldt ud være glad i det hele. — Nu flokkes Folk til Lørdagsmøde. Farvel, min elskede Moder og Fader, Gud i Vold!

Eders egen hengivne *Nancy*.

Askov, 1. Juni 1870.

Min søde elskede Moder!

Mine hjerteligste Ønsker og min hjerteligste Hilsen sendes Dig til Fødselsdagen. Kunde jeg få Vinger, så fløj jeg til Dig for med de andre Børn at give Dig Godmorgenkysset og synge Morgensangen, men nu har jeg jo ingen, så Du må nøjes med et Brev. Måske min Moder heller ikke slap mig så hurtig, som jeg vilde afsted igen, for længere end til 1, til Schrøders Foredrag begynder, vilde jeg ikke blive hos Dig, min egen lille Moder.

Du skulde se Ingeborg, hvor hun er mageløs sød, så stille, men så forunderlig trofast; med de dybe, drømmende Øjne er det, som om hun så' En lige ind i Hjertet. Jens er meget morsom, f. Ex. igår, da Ludvig Wagner rejste, og det regnede, stillede han og de andre Børn, som gå i Friskolen, sig op udenfor Døren og lod det regne på Tavlerne: »Se, Morbroder,« råbte han, »vi sparer på Spyttet og la'r Regnen vaske vore Tavler.« Margrethe sér vi mindre til; nu er det hendes Legetid ude omkring, og vi Piger have andet at tænke på og tale om, end at søge hende, det lille Skind. Ludvig kom uventet ridende iforgårs, til stor Glæde for dem af os, der kendte ham; det gør jo mange af Pigerne. Han fortalte på Skolen nogle Rejseminder om Luthers Værelser og om Wittenberg i det hele. Det var meget rart, men jeg holdt dog mindst af det af, hvad jeg endnu har hørt af ham. Han bad os komme ind i Præstegården første Pinsedag efter Tjenesten; det bliver morsomt at sé hans Ungkarlejlighed. Anden Pinsedag kommer han over til Thornings, så véd jeg ikke, hvad det bliver til, om vi tage til Kolding til Festen eller blive hjemme og nyde hans behagelige Selskab, det er jo ikke så let at vælge imellem; når høre vi ellers Ploug?

Igår talte Schrøder så dejligt på Skolen om Forskellen mellem Beskedenhed og Ydmyghed, om hvordan vi alle var fødte Kongebørn, og om hvor utaknemmelig det var, om vi istedenfor at takke for de gode Gaver, vi have modtaget, vilde fornægte dem. Han fremhævede så dejligt Frimodigheden og Glædens Magt.

Iaftes havde vi vort lille Selskab på Kammeret, og det var en af de bedste Aftener, thi det havde været for hver især, som om det netop var til dem personlig, det var talet. Idag var det nok dejligt, men

ikke som igår. Derimod talte Nutzhorn udmærket om Kæmpeviserne og viste, hvordan de som en varm, frisk Strømning havde gået gennem Tidsalderen fra Middelalderen til nu. Han udlagde tillige deres dybe Betydning og det store Blik på hele Livet, der ofte gemtes i det fortællende Indhold.

Her er stor Glæde over, at gamle Flor har meldt sig hertil den 8de, så er han her til Mødet, hvor Fenger taler, det skal jo være om Eftermiddagen efter Dåben. Nu skal vi have vor Skole pyntet på det bedste.

Til Grundlovsfesten bliver her stor Stads hjemme, der skal syes 10 Flag, som skal være til at pryde et Majtræ med, som en Gårdmand vil rejse. Det er nok en gammel Skik, han har fået Lyst at drage frem, jeg veed ellers ikke videre, hvordan det skal være.

Nu farvel, hils alle de kære Venner; imorgen trakterer jeg på mit Kammer til Ære for Dig, min egen Moder.

Askov, den 9. Juni 1870.

Min søde Moder! Glædelig Pinse! Det er lidt bag efter, men jeg har været så optaget, at det ikke har kunnet lade sig gøre at skrive. Først vil jeg begynde med at fortælle Dig om den lille Fest, vi havde inde i Jomfruburet (mit Kammer) den 2den, din Fødselsdag. Der var det sædvanlige Selskab, 12. Først blev der trakteret med rå Chokolade med Vand og Keks til; så blev der foreslået en Sang til Ære for Værtinden (mig), og med stor Fryd blev der valgt »Spar-somt i Norden vi Blomster finde«; der var en stor Glæde over det Valg. Så fortalte jeg dem om Dig og om mit Hjem, og dit Portræt blev beseet, og flere Sange til Ære for ædle Kvinder, Sange af Hostrup,

Mads Hansen m. fl. blev også sunget. I Vinduet var 2 Flag ophængte, og Stemningen var meget livlig.

Dagen efter var her atter Fest. Det var et Par nygifte, som havde købt Gård i Nærheden, begge tidligere Elever. De kom for at tilbringe Hvedebrødsdagene her. Kammeret til dem var smykket som en hel Bøgesal, med 2 Flag på Kors over Sengene, Skolen pyntet, udenfor Dørene til Gården Grene sat som en Æreport, og med Flag imellem. Om Aftenen, da de kom, fik vi Punch og Kager; alle Nutzhorns var her, de havde givet Punchen, Charlotte Kagerne. Vi vare henved 70. Taler blev der holdt en Del af, men ikke ualmindelige.

Dagen efter, Løverdags, var her Møde, og Katrines Broder kom efter os med Vogn. Kl. 1 om Natten kom vi til Petersbjerggård. Næste Morgen (1ste Pinsedag) tog vi til Almind Kirke, hvor Ludvig havde Sidsttjeneste. Efter Kirke gik vi over i Præstegården, og den som Prædikerens overgik mine Forventninger, og det vilde sige meget. I Gården er der et smukt Busket, som stod i fuld Flor, Haven og Stuerne vare rigtig i Pinsedragt, — men man savnede dog »Livet i Huset«. Om Eftermiddagen kørte Ludvig med Thornings og mig over til Peter Larsen til Forsamling. Der talte Wagner så smukt om Ansgar, og Hertel (Wagners Ven) om det kristne Håb. Peter Larsen talte også, og Sangen havde jeg Æren at anføre. Jeg skulde hilse Dig fra Peter Larsen og sige, at først i Juli skal der være et stort Møde hos ham, hvor alle Askovpigerne skal til — blandt andre — og Birkedal tale. Dertil måtte Du og Fader komme, om I ellers vilde fornøje ham dermed. Wagner glædede sig til at huse Eder — og flere.

Anden Pinsedag var vi atter i Kirke i Almind, og

efter Tjenesten i Viuf tog Ludvig over til Petersbjerggård. Vi havde en meget morsom Eftermiddag. Katrine og jeg fik hendes Broder til at sejle for os fire (Ludvig, Katrine, Broderen og jeg), Vejret var dejligt, og Koldingfjords Skønhed kender Du jo.

Næste Formiddag tog Katrine, Madam Thorning og jeg til Kolding. Katrine skulde til Lægen, da hun ikke var rask. Dér fik vi det tunge Budskab, at hun ikke mere måtte tage med herud, at det var meget alvorligt med hendes Sygdom, og at store Forandringer i Levemåde o. s. v. måtte iagttages. Det er nogle af de elskeligste Folk, jeg har truffet på, så dybe og så trygge i Vorherres Kærlighed, hvad enten det er tunge eller lyse Timer, de gå imøde. For nogle År siden mistede de en voxen Datter i samme Alder som Katrine, og det er det samme, denne nu deres eneste Datter fejler.

Om Eftermiddagen vare vi budne til Peder Dons, da det var Årsdagen efter deres sidste Datters Dødsdag. Dér tog vi da til. Vi samledes med en Del af Skolepigerne, og det var et glædeligt Gensyn. Efter at have drukket Kaffe samledes vi i Storstuen; Forsamlingen blev åbnet med Sangen: »Herrens Venner ingensinde mødes skal for sidste Gang«. Wagner læste derefter sin Tale ved Kisten op (alle Talerne vare samlede og trykte i små Bøger, hvoraf hver måtte medtage sin), så blev der sunget, og det blev der mellem alle de følgende, som bleve oplæste af den afdøde Piges Kæreste, en Friskolelærer, som Forældrene have taget op som Søn. Det var meget, meget gribende, og dog så lyst; Dannebrog vajede på heel Stang, og der var Ro og Glæde (på sin Måde) over, at Barnet var gemt i den store Faderfavn.

Fra Peder Donses tog Antoinette og jeg hjem med

Christine Jørgensen. Katrine var iforvejen taget hjem, hun havde bedt os om ikke at sige Farvel til hende, da det var for svært. — Det er det skønneste, dejligste Sted, som Christine bor på, med en Have og med Værelser som i et Féhjem. Jørgensens vare meget, meget gæstfri og venlige. Christine kan jeg godt lide, hun er en god Pige og mageløs kærlig imod mig, og jeg tror, hun holder af mig.

Fengers Dåb igår var en svær Dag for mig; jeg var træt efter Rejsen, og der var intet Styr på noget. En Tante havde lovet at tage sig deraf, men hun talte og talte, spurgte til Råds og sagde ingen Besked. Ved Bordet blev der talt meget godt i alvorlig og kristelig Retning, og efter Kaffen gik de strax over til Mødet. Først talte gamle Fenger om at spejle sig og sagde, at Vorherre selv havde dannet Spejle, så det kunde ikke være så ondt, som det havde Ord for, hver Bæk og Dugdråbe var jo et Spejl for Sol og Stjerner, men det gjaldt kun om at bruge dem på rette Måde. Vi havde et Spejl i hver Uges Evangelium o. s. v. — Sveistrup talte om den gode Hyrde, og Peter Larsen om Jesusnavnet. — Bagefter kom de til at tale om Jacob Christen Lindberg, og der blev fra flere Sider fortalt Småhistorier om ham, så det endte med en Samtalen.

Idag skal her være Middag, og alle Pigerne (som der ikke er Plads til) ere bedte om at lade, som vare de voxne Døttre, og om de havde Lyst at høre Talerne, pladsere sig i Dagligstuen og lade Dørene være åbne. Vi drikke så vor Kaffe inde mellem dem; her er så livligt idag med alle de Gæster.

— Mit Brev kom for silde, for jeg blev kaldet ned for at hjælpe ved den 4stemmige Sang, og Posten venter ikke. Middagen her gik udmærket; jeg havde

Plads ved den ene Bordende og Charlotte ved den anden, vi øste op. Bordet var dækket i Hesteskoform. Det var morsomt at see det Mylder af Pige hoveder i Dagligstuedøren. Talerne var morsomme, men dog ikke mere end almindelig gode Bordtaler. — Peter Larsen blev da enig med Sveistrup om, at dette Møde, hvortil jeg lovede på hans Vegne at indbyde Dig og Fader, skal være den 29de ds. Kan I nu, søde Moder og Fader, så synes jeg, at I skal tage her over til den 26de, som er en Søndag, så mødes vi i Almind Kirke og samles om Eftermiddagen i Præstegården; Ludvig bad mig om at komme der med Thornings.

Askov, den 14de Juni.

. . . Idag have vi været en lang Tur i Skoven, 10 fra Kammeret, og havde det rigtig fornøjeligt. Vi lejrede os inde i en Have på Dortealyst på en Stenhøj med fri Udsigt til Mark, Skov og Askov Skole, under Ly af Graner og Egetræer, og samtalte og sang. Nu lader det til at blive Sommer; gid det blev Alvor. Vi længes efter Varme og stille Vejr her i den Sus og Vind, som møder, når man stikker Hovedet udenfor Døren. . . .

Eders egen Datter *Nancy*.

Den 25de Juni blev Nancy Grønvold forlovet med mig og sluttede sit Højskoleophold den 9de Juli. I de mellemliggende Uger hjalp Veninderne på Højskolen hende med at sy på Udstyr. I hendes Lommebog findes optegnet, hvor meget hver af de 15 fik færdigt. På den følgende Side er opskrevet ikke mindre end Begyndelsen af 10 Sange, som blev sungne på hendes Kammer Aftenen før hendes Afrejse, og

dernæst står Navnene på 18 Piger, som fulgte hende ned til Skodborghus, hvor hun steg ind i Postvognen, som førte hende til Kolding. På Kanten af Siden står:

»Men tro har hun alle Kære i Gem,
Os elsker hun dog alle Dage«.

GRUNDTVIGSK SOLDATERARBEJDE

AF

FREDERIK SCHRØDER

DEN STORE VERDENSKRIG, der udbrød i Mindeaaret for vor sidste Krig, har paa flere Maader bidraget til at holde Minderne fra 1864 friske for os Danske. Om end den Kamp, vi for halvhundrede Aar siden udstod mod de to Stormagter, der nu igennem fire Krigsaar har taget Kampen op med det meste af Verden, er en Lilleputkrig i Sammenligning med det, vi oplever nuomdage, fik den dog i flere Retninger en forholdsmæssig tilsvarende Betydning for vort lille Folk, som Verdenskrigen nu har for de store Folkeslag. 1864 har sat Skel i vort Folks Udvikling. Det har ikke mindst Højskolens Mænd følt og stærkt betonet baade i Tale og Skrift. Mange lyse Forhaabninger og skønne Drømme blev knust i det Aar, men med den Udvikling, der ligger bag os siden da, ser vi nu ogsaa klart, at der blev nedlagt mange frugtbare Spirer i vort Folks Sjæl i hin strenge Prøvelsens Tid, Spirer, som skulde faa Lov snart at udfolde sig og til sin Tid bære rig Frugt baade i Haandens og Aandens Verden. Og der var de Bevægelser, der før Krigen kun havde liden Omfang, som gik styrket ud af Trængselens Tid, saa de i de følgende Aar blev til Velsignelse for langt videre Kredse end før.

Men naar Talen har været om 1864, er der et Kapitel, som i Regelen bliver forsømt, eller dog kun antydet i spredte Træk, selv af dem, der ellers nok har Blik for de store Virkninger, Nederlaget fik for vort Folks Udvikling. Det er det store aandelige Arbejde, der blev øvet, ikke mindst fra grundtvigsk Side, blandt det indkaldte Mandskab. Det er lærerigt for os at se, hvordan »det store Højskolekuld«, Lille Teologicum og deres Venner, tog fat her, da Ulykken i deres yngre Aar brød ind over vort Folk.

Blandt disse Mænd maa i første Linie nævnes »Soldater-teologen« *Jens Paludan-Müller*. De Forfattere, der nu under Verdenskrigen har søgt at sammenstille de spredte Efterretninger om de aandelige Rørelser ude ved de kæmpende Hære, har været enige om, at de unge Teologer, der staar som menige i Hærens Rækker, har været en god Hjælp til at højne Tonen blandt Kammeraterne. Vi har her paa hjemlig Grund en Forløber for dem i hin lovende unge Historiker, der fandt Heltedøden ved Sankelmark.

Det var kun i faa Uger, Jens Paludan-Müller fik Lov at virke som Folkeoplyser. Han havde gode Betingelser for det. Trods sit dybe Tungesind har han et lyst Blik paa de forsorne Københavnergutter, han ligger iblandt. Han skriver nok saa gemytlig i et Brev til sin Ven Georg Brandes: Første Regiment, Københavnerne af de forskelligste Samfundsklasser, er, med et Soldaterudtryk, »et Allerhovedes Regiment«; de er, som det hedder med en akademisk Vending, »capable du tout«, i Stand til alt, om det saa er til at synge Salmer, som de gjorde Julenat. »I Søndags, da vi stod ude paa Danevirke og ventede paa Kongen fra Kl. 10 til 2, gav de dem til at synge: »Danmark, dejligst Vang og Vænge«.

Saadan kan han nyde Kammeratskabet, skønt der er »nogle rigtige Rødder iblandt, som nærmer sig stærkt til Forbryderkategorien.«

Jens Paludan-Müller havde blandt de rige Midler, han tog i Arv fra sin navnkundige Slægt, ogsaa faaet en dyb og inderlig Kærlighed til vort Folks Sag og til dets dyrebare historiske Minder. Dem levede han særlig stærkt i dernede i Slesvig, hvor han følte, at Vuggen for vor Historie og Religion havde gaaet.

Paa Gottorp Slot fik han sin Gerning. Naar Trænkusken Kl. 9 $\frac{1}{2}$ havde slukket Gassen paa den store Sovesal, lød Spørgsmaalet: Hvem kan fortælle en Spøgelshistorie? Det var i Begyndelsen temmelig skidne Historier her lød, men saa tog J. Paludan-Müller Sagen i sin Haand. Han havde i det fuldt pakkede Tornister faaet Plads til et svensk ny Testamente og til Grundtvigs store Fordanskning af Sakse. Den gjorde han nu Brug af til trofast, Aften efter Aften, at fortælle Kammeraterne de gamle Sagn, idet han særlig dvælede ved de Fortællinger, der kunde belyse, at Mod og Udholdenhed ofte har erstattet, hvad der manglede i Tal.

Hvor stor en Magt han ad denne Vej fik over sine Kammeraters Sind, har vi et Vidnesbyrd om deri, at han kunde faa dem til at tie og holde Modet oppe, da de under Tilbagetoget fra Danevirke rasede over deres foresatte.

Gjorde J. Paludan-Müller Tjeneste som menig, saa var der andre af hans jævnaldrende, der meldte sig som Officersaspiranter og tjente sig op til Løjtnant. Man kan maaske sige om vort Officerskorps i 64, at de ikke var deres militære Opgave voksen, men saa skal de til Gengæld have det Lov, at de holdt ud og delte ondt og godt med deres Mandskab, saa mange

gamle Veteraner den Dag i Dag med dyb Taknemlighed mindes, hvad deres nærmest foresatte var for dem i Krigens Tid. Naar *Jens Nørregaard* og *Frede Bojsen* kort efter Fredsslutningen rejste deres Skoler i Testrup og paa Rødkilde, da har Samlivet med deres underordnede i 64 sikkert været af største Betydning for deres Manddomsgerning.

Andre af Lille Teologicums Medlemmer mente, at de kunde gøre bedre Gavn ved at tage en aandelig Gerning op i Hæren end ved at træde ind i selve Geledet. Dette gælder i særlig Grad *Ernst Trier*.

Allerede i Slutningen af 1863, da Rustningerne begyndte, havde Trier talt med den daværende Kirkeminister D. G. Monrad om at komme ud som Feltpræst. Planen blev forpurret ved Ministerskiftet; Feltprovst Høyer-Møller vilde ikke have Trier med som Præst, da han ikke iforvejen havde haft præstelig Gerning. Trier opsøger alligevel Feltprovsten ovre i Sønderborg, og i Samtalens Løb faar Høyer-Møller da den lyse Idé, at Trier, takket være hans kraftige Sangstemme, kunde gøre udmærket Fyldest som »Feltdegn«, et hidtil ukendt Embede, som Trier blev den eneste officielle Indehaver af.

Feltprovsten havde tænkt sig, at Trier kunde være ham til Hjælp ved den omfattende tjenstlige Korrespondance, men han mærker snart, at denne er grumme upraktisk og ret uanvendelig til sligt, hvad der bliver til Lykke for Soldaterne, idet Trier derved faar saa meget mere Tid til at øve en fri Talervirksomhed og til at gaa rundt og samtale med de enkelte. Med sin frejdige Sang, sit smittende Humør og sin fængslende Fortælling samler han ofte en lille Flok omkring sig. Ved anden Lejlighed kan han selv holde en gribende Feltgudstjeneste. En Sommernat i dejligt Maaneskin

præker han saaledes over de gamle københavnske Vægtters for et Par Kompagnier, der ligger paa Strandvagt ved Hindsgavl.

Gennem Triers egen Fortælling er det let at efterspore, hvor afgørende hans Feltdegnevirkksomhed blev for hans Manddomsgerning. Det er den, der fører ham til den stille Præstegaard i Dalum, hvor Marie Abel sidder og lytter i sin Gyng, medens hun for første Gang hører Ernst Trier tale; det er Mindet fra Sankelmark, Trier her dvæler ved, da det er et Kompagni, som har været med der, han staar overfor. Det er ad denne Vej, han bliver ført sammen med Skrædder Jens Pedersen, Faarevejle, der øver sin stille Missionærgerning blandt de unge fra Odsherred, og med den unge Præst V. J. Hoff, da Kapellan i Vallekilde, der var ovre at se til sine Sognebørn, — den Mand, der snart skulde blive Triers trofaste Støtte i Højskolegerningen. Som en Fortsættelse af denne Feltdegnetjeneste fulgte Triers Prædikantvirkksomhed for de syge og saarede paa Frederiksberg Slots Lasaret, der først standsede 8. Marts 1865. Blandt disse Bønderkarle fik Trier nogle af sine første Elever, ligesom han paa Foredragsrejse rundt i Landet kan støtte sig til gamle Venner fra Krigens Tid.

Da Trier i Julen 1864 var i Dalum og talte med Kold om sine Højskoleplaner, slog denne paa, at Prøven for Trier maatte bestaa i, »om De nu kan tiltale de Karle.« Paa en Maade havde Trier jo allerede da bestaaet Prøven med Glans; den afgørende Begyndelse var gjort gennem hans Soldaterarbejde, hvor han havde lært det jævne danske Folk at kende i Nødens Stund. Ved Vallekilde Højskoles Indvielse begyndte man med: »Hil dig vor Fane«; dens Toner slog Bro mellem Triers Arbejde blandt danske Krigere og hans Manddomsgerning i den danske Folkehøjskole.

En tilsvarende Feltdegnevirkksomhed til den, E. Trier øvede som Medhjælper hos Høyer-Møller, optog hans nære Ven *Ludvig Schrøder* midt paa Sommeren hos Peter Rørdam, dog uden at søge officiel Bestalling.

Peter Rørdams Gerning som Feltpræst i Fredericia og paa Fyen er sikkert den vægtigste Indsats, der fra grundtvigsk Side blev givet under Krigen. Trods sine 57 Aar forlod denne Grundtvigs varmhjærtede, danske Præsteven sin fredelige Virksomhed i Lyngby. Fri-modig og glad dukkede han sig ned i Folkehavet under Fredericias Belejring; han mærker ikke Møje og Trængsel, men har et Overskud af Mod og Kraft, saa de forsagte Soldater, der kommer til ham, ranker Ryggen paany, naar han faar talt til dem. Venlig, jævn og ligefrem bliver han som en Fader for dem. Skønt der var rigeligt Arbejde for én Mand med at yde Soldaterne den præstelige Betjening, ikke mindst ved Alterbordet, hvor de møder op i Hundredevis, tager Rørdam ogsaa fat med danske Møder paa Raadstuen, hvor han vil vise, at Danskhed og Frihed er Søskende. Naar de gamle, der i hine Dage var med i Fredericia, kommer til at fortælle om deres Feltpræst, straalere deres Øjne af Taknemlighed over, hvad P. Rørdam i de Dage var for dem. Det er ogsaa betegnende, at da M. Pontoppidan vilde skildre P. Rørdam som den glade Kristendoms Forkynder, maatte han Gang paa Gang gribe tilbage til dennes Feltpræstedage.

Det var ikke alene de kæmpende Soldater, der saaledes blev gjort et vidtforgrenet Arbejde iblandt forskellige Steder svarende til, hvad vi kender fra den store Krig i Øjeblikket; den aandelige Omsorg for Krigsfangerne, der spiller saa umaadelig stor en Rolle i disse Aar, blev heller ikke glemmt den Gang af de grundtvigske Folk. Paa Ernst Triers Tilskynd-

else drog den eneste endnu levende af Lille Teologiums Mænd, *Ludvig Wagner*, rundt som Feltpræst for de danske Krigsfanger i de præjsiske Fæstninger.

Men Grundtvigianerne var langt fra ene om Arbejdet for vore Soldater i 64. *Indre-Mission*, der hidtil kun havde været en svag sjællandsk Plantning uden videre Tilhold uden for denne Ø, kunde i de følgende Aar tage et mægtigt Fremstød, særlig i Jylland, takket være de Venner, som deres Udsendinge ved uforfærdet, trøsterigt og vækkende Arbejde havde vundet blandt Soldaterne i Farens Stund. Det var et Brev fra en fornem Dame til Vilh. Beck, der gav Stødet. Under Henvisning til, hvad der var udrettet med Traktat- og Bibelarbejde under den amerikanske Borgerkrig, skriver hun: »Der sørges for Strømper og Brystduge, Tæpper, Tobak og Aviser til Soldaterne; er det ikke paa høje Tid, at der tænkes lidt paa det ene fornødne til dem!« Bestyrelsen handlede straks; den ene af Stifterne, Johannes Clausen, drager ud som Feltpræst, adskillige Kolportører følger efter. Særlig udmærker Dahlstrøm og Wippert sig, der færededes mellem Soldaterne paa Dybbøl og Als og ofte holdt Bøn i Skanserne midt under Kugleregnen. Der lærer de mange vakte Jyder at kende, som Johannes Clausen og Vilh. Beck siden kan knytte sig til, da de i 1865 foretager deres store Missionsrejse i Jylland.

Trangen til et aandeligt Arbejde blandt vore Soldater ophørte ikke med Fredsslutningen. Det havde den gamle Veteran og Højskolemand *Johannes E. Schrøder* en levende Følelse af, da han i 1873 oprettede det første københavnske Soldaterhjem. Desværre er dette Hjem kommen til at staa ene gennem de

mange Aar som en Efterslæt af det rige Arbejde fra grundtvigsk Side i 1864, i Stedet for, at det burde have været en enkelt Begyndelse til en omfattende Virksomhed blandt Hærens unge Mandskab. Der er nemlig ingen Tvivl om, at det er langt sværere at holde en god Tone oppe under fredelige Forhold end ude ved Fronten, hvor den truende Fare gør mange modtagelige for de evige Livsværdier. Ikke mindst i disse Aar, hvor de unge Mænd i lange og mange Maaneder har ligget inde ved Sikringsstyrken, har der været haardt Brug for hjemlige Mødesteder, hvor de kunde samles om det samme aandelige Indhold, de kender fra Hjem, Højskole og Ungdomsforening.

Lad mig minde om, hvordan Vilh. Beck under Vaabenstilstanden i 1864 kunde skrive: »Ordet havde bedre Klang, saalænge Kanonerne sang med i de dybe alvorlige Toner.« Erfaringerne fra Krigen nu viser, at Moralen altid er langt bedre i Kamplinien end hos det Mandskab, der forretter Vagttjeneste i de saakaldte Etappedistrikter bag Ildlinien. Mange ogsaa herhjemme kan vidne om noget tilsvarende ud fra egne Erfaringer ved Sikringsstyrken; jeg skal i Stedet nævne, at denne Kreds' gamle Rigsdagsmand, N. J. Termansen, i sine Livserindringer klager bittert over Garnisonslivet i Nyborg i Vinteren 1849—50, hvor de bogstavelig intet havde at bestille, og hvor der ingen aandelig Føde blev budt dem. Naar det har knebet saadan *for dem*, der havde været med ved Fredericia, og som kunde vente at skulle ud igen næste Aar og tage endnu en Tørn med Oprørerne, at fylde deres Tilværelse med det, der giver Livet Indhold, er det jo ikke underligt, at Tonen ved Sikringsstyrken, der ikke har de store Oplevelser bag sig, ikke den Forventning forude som Termansen og hans Kamme-

rater, let bliver forfærdelig raa, hvor der ikke bydes dem et godt aandeligt Budskab at samles om.

Medens man fra vor Side i det hele og store ikke saa, at dette var Øjeblikkets nærmeste Krav til dem, der holder af dansk Ungdom, sendte *K. F. U. M.*, der gennem en lang Aarrække har haft sin særlige Soldatermission, straks ved Krigens Udbrud sine bedste Kræfter i Ilden her. Det vil være tilstrækkelig kendt, hvorledes dets Landsudvalg, med Gunner Engberg som Drivfjeder, under Krigen har arbejdet utrættelig paa stadig at udvide Virksomheden, har rejst det ene Hjem efter det andet paa Forter og i Øvelseslejre og har knyttet en talrig Stab af Medarbejdere til denne Mission. Med praktisk Greb paa at imødekomme Soldaternes Behov har de evnet at faa mange i Tale, der ellers staar den Aandsretning ret fjernt. Vi skylder ogsaa fra vor Side *K. F. U. M.* Tak, fordi de tog denne Opgave op, som vi andre lod ligge, og løste den saadan, at mange gamle Højskoleelever har været glade ved at bruge deres hyggelige Træbarakker som Tilflugtssted. Dog har det sikkert stillet sig saadan for mange af de bedste af Højskolens Lærlinge, at de har følt, de ikke fik deres aandelige Behov saa alsidig tilfredsstillet, som de var vant til, at der m. a. O. var væsentlige Sider, som *K. F. U. M.* ikke vilde, eller ikke evnede, at tage sig af.

Ved Siden af *K. F. U. M.* har Foreningen *Dannevirke* gennem en længere Aarrække kaldt paa Folks Offervillie til Soldaternes Bedste. De har i Garnisonsbyer og Øvelseslejre rejst en Række kønne Bygninger; men Foreningens Ledelse har hidtil ikke set det som sin Opgave i særlig Grad at give de aandelig vaagne noget at samles om. De ønsker at gavne alle danske Soldater; naar de arrangerer en Underholdning, skal

det derfor være noget, alle kan samles om uanset religiøs og folkelig Overbevisning. De understøtter fattige Soldater med Underbeklædning, de opmuntrer Sporten med Præmier osv., men har ikke ment, at de havde nogen Opgave overfor Tonen i deres saakaldte Soldaterhjem. Disse er bleven drevet ved Hjælp af flinke menige, der ikke har haft virkelig Myndighed til at paatale Forsyndelser mod god Tone fra deres Kammeraters Side. Følgen er bleven, at Samlingsstuernes Luft hersker ogsaa her; alle gamle Soldater, som der er lidt Alvor i, vil vist være enige om at erkende, at det er et stort Fejlgreb, at der ikke fra første Færd af har været en civil Leder i hvert af disse Hjem, der kunde give Tonen an.

Medens Indre-Missions Højskoler ligefrem tør udtale, at det er deres Maal at hjælpe Eleverne til det kristelige Gennembrud, vil grundtvigske Højskolemænd jo mene, at Skolens Opgave i den Retning er forsvarlig løst, naar Eleverne gennem hele Undervisningen kan høre Klokkeklangen, der kalder til Kirke. Men af denne Forskel burde jo følge, at netop den grundtvigske Retning maatte føle særlig Trang til at værne om de Spirer, der er nedlagt i de unge Sind, at de ikke skal lægges øde, naar de ubarmhjærtig udsættes for Vejr og Vind i Soldatertiden; Indre-Missions afgjorte Kristne maa da have bedre Betingelser for at staa i Stormen, — og dog er det fra den Side, Soldaterarbejdet er taget op.

Der bliver saa ofte spurg: »Hvor bliver de gamle Højskoleelever af? Man mærker saa lidt til dem ude ved Afdelingerne.« Det hænger vist sammen med, at de er ængstelige for at udlevere deres dyreste Eje til Kammeraternes raa Spot; derfor gemmer de det, dukker Hovedet og lader de andre give Tonen an,

hvis der ikke tilfældig er en Førernatur iblandt dem, der kan finde Vej ind til deres Højskoleminder; ti de ligger der som en Oase. Ulykken er bare, at de fleste har gravet det, de fik paa Skolen, i Jorden i Stedet for at virke med det blandt deres Omgivelser.

Højskolens Venner har da Grund nok til at tage Soldaterarbejdet op for deres gamle Elevers Skyld. Men der byder sig vel ogsaa her en særlig gunstig Lejlighed til at vinde nyt Land. Der tales ofte om, at Folkehøjskolen knap fortjener dette Navn, fordi det er stærkt begrænsede Kredse, der søger til den. Her var der, støttet til en Kærne af gamle Elever, Mulighed for at gøre et missionerende Arbejde blandt Købstadungdom og uberørte Lag af Landbefolkningen. Der er da lykkeligvis *de* gamle Højskoleelever, der har oplevet, at naar de turde synge deres gamle Sange af deres fulde Bryst, har de andre lagt deres raa Revyviser paa Hylden og har bedt om Lov til at være med. Det har voldt stor Fortræd, at lystige Københavnerne og sindige Jyder er blandet mellem hinanden ved de sjællandske Afdelinger, fordi de kaade Elementer fik de andre til at le med; gav man Jyderne noget at samles om, turde det omvendt blive til Folkegavn netop med denne Blanding.

I Forstaaelse af det unge Mandskabs menneskelige og folkelige Trang skulde Højskolens Mænd da ikke staa tilbage for K. F. U. M. Dog gled de første Krigs-aar med de store Muligheder hen, uden at der blev rejst et grundtvigsk Soldaterarbejde, der kunde kendes som saadant Landet over. Det hang vel sammen med, at mange støttede de Arbejder, der var eller blev sat i Gang fra anden Side (K. F. U. M. og »Dan-nevirke«, »Forsvarsministerens Udvalg for Foredrag ved Sikringsstyrken«) eller gik sammen med stedlige

Kræfter om at løse forhaandenværende Opgaver, uden at disse Virksomheder fik afgjort grundtvigsk Præg (Soldatersammenkomster i en Række Garnisonsbyer; »Skolekorporal« C. P. O. Christiansens Soldaterundervisning ved 1. Bataillons 3. Kompagni i Vinteren 1914—15, o. lign.). Det var først, da der skulde bygges ny Lejre ude ved Tunestillingen, at der, særlig ved Lærer S. P. Fredebos Initiativ, blev skaffet de fornødne Midler til at rejse det grundtvigske *Skolehjem i Grevelejren*.

Ved Siden af det praktiske og religiøse Arbejde, som dette Hjem har taget op i Lighed med, hvad K. F. U. M. byder paa, har Lederne i Greve (først cand. mag. Hans Lund, siden Højskolelærer Valdemar Nielsen, Vallekilde) søgt at samle Soldaterne til en Slags Højskoleundervisning, der trods de vanskelige Arbejdsforhold, Tjenesten medfører, har vundet ikke ringe Paaskønnelse af de hyppigt skiftende Hold. Særlig samler man store Skarer til et dagligt Aftenmøde, saavel om alvorlige Foredrag som til muntre Underholdninger. En lignende Virksomhed optog Friskolelærer Marius Olsen ved samme Tid i Barfredshøjlejren i det Hjem, Foreningen Dannevirke der har rejst. I begge Lejre er et Par gamle Askovelever, Mikkell Pedersen og Ole Karl Jessen, Medhjælpere.

I Sammenligning med det store Arbejde, K. F. U. M. øver gennem de 34 Soldaterhjem, de har rejst under Krigen, tegner disse grundtvigske Hjem sig jo kun som smaa, spredte Tilløb. Men der er her begyndt en ny Form for Soldaterarbejde, der har sit Særpræg baade ved den Plads, den folkelige Oplysning har faaet i disse Hjem, og ved den Forskel, der altid vil blive mellem den kristelige Paavirkning, som K. F. U. M. og grundtvigske Kredse øver. Nu tør vi vel haabe, den Dag snart er nær, da der ikke mere i saa stor

Stil er Brug for Soldaterarbejde herhjemme, men saalænge dansk Ungdom vedblivende skal trække i Trøjen, var det ønskeligt, om de i Garnisonsbyer og Øvelseslejre kunde møde den samme hjemlige Tone, der i disse Aar har præget Hjemmene i Greve og Barfredshøj. —

Askov, 29/10 1918.

Ovenstaaende er i det væsentlige bygget over min Indledningstale ved Forhandlingen om Grundtvigsk Soldaterarbejde 2/6 1918 under Højskolelærernes Kursus, idet dog den historiske Del her er videre udarbejdet, medens de praktiske forhaandenværende Opgaver (Samarbejde med »Dannevirke« i Værløselejren) ikke er medtaget.

GRUNDTVIGSK OPLYSNINGSARBEJDE BLANDT KØBENHAVNSK UNGDOM

AF

HANS LUND

DER VAR blandt Grundtvigs Venner i 60'erne og 70'erne kun ringe Interesse for vor Hovedstad. Det var om Bønderne, Opmærksomheden samlede sig; det var ude på Landet, der skulde virkes og arbejdes. Mere end andetsteds så man i grundtvigske Kredse hen til Bønderne som dem, der skulde føre an i den ny Tid, der skulde komme efter Nederlagets År. I »Dansk Folketidende« kommer umiddelbart efter 1864 disse Stemninger typisk til Orde i en Artikel, hvori det hedder: de andre Stænder — Embedsmænd og Købstadsfolk — har ikke evnet at lede Danmark frem til lykkelige Kår; men vi må ikke af den Grund være mistrøslige m. H. t. vort Folks Fremtid; der er endnu ubrugte Lag i Folket — Bøndernes —, og på dem kan vi håbe. Det er i samme Blad, Hostrup maner Bonden frem til Arbejdet med at rejse den sjunkne Mur i vor fælles Moders Hus. — Derfor bl. a. blev det også på Landet, Højskolen — det Arbejdsmiddel, hvormed der fra grundtvigsk Side først og fremmest er virket blandt dansk Ungdom — rejstes og fik Form og Indhold. Derfor ser man ogsaa, at unge Københavnerne, når de som Nutzhorn, Nørregård, Trier, Brücker ønskede at tage en Gerning blandt dansk

Ungdom op, ikke gjorde det i deres egne Kredse og ikke blandt den Ungdom, som de dog først og fremmest skulde synes at have Betingelser for at forstå.

Netop på samme Tid som Højskolens Gennembrud finder Sted ude på Landet, er København inde i en betydningsfuld Omdannelsesproces. I 1857 er de gamle Laugsskranker faldet, og sidst i 60'erne oplever vi vort »industrielle Gennembrud«. Omkring 1880 er de sociale Nydannelser i Hovedstaden så vidt fremskredet, at Byen fremtræder i en væsentlig ny Skikkelse. Der er ved Industriens Udvikling skabt et helt nyt og tal-mæssigt stærkt Befolkningslag — den afhængige Løn-arbejderstand. I visse Kredse var der allerede da Forståelse af, at dette nye Lag var henvist til en socialt fremtrædende Plads i den kommende Tid. — Samtidig havde Højskolen nu saa mange Arbejdsår bag sig, at dens Mænd vidste, at der i denne Ungdomskole var et brugbart Virkemiddel for dem, der vilde øve en Gerning blandt dansk Ungdom; det var godt på Vej til at lykkes for denne nye Skole — egentlig i forbavsende omfattende en Grad — at præge den fremadstræbende Bondestand i sin Helhed. Nu var vi også ved at få en socialt opadstræbende Arbejderstand. Kunde man så ikke have ventet, at det grundtvigske Livssyns Mænd med de friskt indhøstede Erfaringer ude fra Landet havde følt det som en Opgave at være med til åndeligt at give disse nye Lag Præg? — Når Højskolefolket som Helhed imidlertid kun i såre ringe Grad havde Følelsen af, at her stilledes helt nye Krav til det, kan dette nok forklares. Højskolen var bleven så nær knyttet til Landet og havde fået Form og Skikkelse dér, så man vanskeligt kunde tænke sig en Højskole anbragt på Bygrund. Skulde derfor Højskolen nå at få Byungdommen og da især

den københavnske i Tale, måtte det ske, ikke ved at Højskolen kom til Københavnerne, men ved at Københavnerne kom til Højskolen. Man ønskede nok, at Højskolen ikke blot skulde være en Skole for Bondens, men for hele Folkets Ungdom; men man ønskede ikke at foretage nogen væsentlig Forandring i Virkemaaden for at naa dette Maal; Forandringen maatte komme fra Byungdommen selv. Dertil kom, at Flertallet næppe følte, hvor den økonomiske Udvikling herhjemme bar hen; man vilde sikkert som Helhed have stillet sig ganske uforstående overfor Tanken om, at den nydannede Industriarbejderstand allerede først i det 20. Årh. kunde få en afgørende Indflydelse på vor folkelige Udvikling.

Det blev derfor ikke mange Kræfter, der blev sat ind på at skaffe Højskolen Indgang i København.

De første Højskoleforsøg i København er knyttet til Navnene F. Falkenstjerne og Morten Pontoppidan.*) Mellem deres Arbejde er der på een Gang en nær Forbindelse og en dyb Forskel. Et personligt Venskab knyttede dem sammen, i Samtaler mellem dem formes først Tankerne om en københavnsk Højskole, men hver for sig og til forskellig Tid prøvede de at løse den ny og store Opgave. — Morten Pontoppidan har fortalt om, hvorledes Planerne om at give sig i Kast med dette nye blev til. I Slutningen af 70'erne var Pontoppidan Forstander for Frerslev Højskole ved Hillerød, mens Falkenstjerne var Huslærer i Hostrups Hjem i Hillerød. Her lærte de to unge Mænd hinanden at kende og besøgte af og til hinanden. »Når jeg havde besøgt ham«, fortæller Morten Pontoppidan, »og skulde gå hjem, tog han sin Stok og fulgte mig

*) Jeg forbigår her det Højskolearbejde, der er øvet i København, inden de store sociale Nydannelser skete.

på Vej. Og en Dag glemte han at vende om, så han fulgte mig helt hjem. . . . Den Vandring med Falkenstjerne står levende for min Erindring; thi på den Dag lukkede han sig op for mig og lod mig se ind i hans Fremtidsplaner. Det var Tanken om en Folkehøjskole i København, der her for første Gang lyste for mig omstrålet af Falkenstjernes unge Begejstring, — som en Tanke, der i længere Tid havde dæmret hos ham. Han talte, og jeg hørte. Vi drøftede Udsigterne og Mulighederne for at få de københavnske Arbejdere i Tale; vi fordybede os således i Emnet, at vi, inden vi vidste deraf, stod i Frerslev udenfor min Husdør. ◀

Dette skete i 1878. Og disse nye Tanker drøftedes nu atter og atter mellem de to Venner. Under Samtalerne med Pontoppidan antog Falkenstjernes Planer fastere Skikkelse, så han efter i Januar 1880 at have taget teologisk Embedseksamen i Efteråret 1880 åbnede Københavns Højskole i nogle lejede Lokaler på Gl. Kongevej. Forinden havde han talt Højskolens Sag i Studenterforeningen, i Industriforeningen og i Arbejdernes Forsamlingsbygning i Rømersgade.

Det var først og fremmest i de fagdannede Arbejderes Kreds, han søgte sine Elever. Men han oplevede pinligt snart, at der ingen Ørenlyd var for hans Tale. — Årsagerne hertil var flere. Vi befandt os i Industrialismens Nybrudstid; Arbejderne led under de nye Forhold og følgelig beslaglagdes deres Tid og Tanker væsentlig af Kampen for det daglige Brød og for forbedrede sociale Kår. Hos de mere opvakte Arbejdere havde allerede socialistiske Tanker fundet Indpas. Socialismen var nået hertil fra Tyskland, hvor den af Marx og Lasalle havde fået et ensidigt materialistisk Præg. Førerne var helt igennem fjendtligt sindede mod

Kirke og Kristendom og følgelig også overfor en kirkeligsindet Højskole, hvor frisindet Forstanderen så end kunde være. Når Arbejderne skulde have Oplysning, skulde det være en sådan, som kunde være dem til direkte Støtte i den politisk-økonomiske Kamp. Påvirkede som Førerne var af den almindelige fritænkerneske Bevægelse, der i disse År støttet til Naturvidenskabens formentlige Resultater gik hen over Europa, så de med Tillid hen til det, Videnskaben havde at bringe, og med Mistillid til alt det, som ikke bar den strænge Videnskabs Stempel. Derfor mødte Falkenstjerne denne Overtro til, hvad Videnskaben kunde bringe et Menneske, som en af de vigtigste Hindringer for at flnde Forståelse hos Arbejderne. Jacob Marstrand fortæller et ret karakteristisk Eksempel herpå. »På et Møde talte Falkenstjerne mod den spredte mangfoldige Viden, mod Værdien af de Dråber af Videnskabens Hav, som kunde falde i Arbejdernes Bæger, i Sammenligning med Værdien af den Visdom, som overgår al Forstand, og som ene er tjenlig til at frigøre et Menneske til et jævnt og virksomt, muntert Liv på Jord. Men en Arbejder svarede, at en Dråbe af Videnskabens Hav var mere værd end en halv Bajer af Falkenstjernes Livsens Vand.«

Falkenstjerne fik derfor kun faa Elever; han måtte begynde med 7, og det blev, selv efter at Højskolen 1882 havde fået egne Lokaler på Chr. Winthersvej, ikke mange flere, der i de følgende År tyede til ham. — Der kan foruden det allerede nævnte være Årsager af mere personlig Art, der virkede til, at Skolen ikke gik som håbet. Ialtfald efterhånden fik Falkenstjerne en meget stærk politisk Interesse, der næppe altid gavnede Skolearbejdet. Og den ringe Tilslutning betød, at Falkenstjerne måtte spænde sig ret stærkt for med

andet Arbejde for at skaffe sig det fornødne til Livets Ophold. I en halv Snes År holdt han Skolen i Gang, men gav så op for efter en Tid at have virket som Politiker at gå over i præstelig Virksomhed.

Dermed var Tanken om Højskolegerning i København ikke skrinlagt. Men både Falkenstjernes Arbejde og en anden betydningsfuld Begivenhed måtte belære om, at det ikke uden videre gik an at omplante Højskolen i København. Dette betydningsfulde nye, der var sket, var, at Studentersamfundets Studenter havde fået et Arbejde i Gang, der tilfulde havde bevist, at det ikke var paa Kundskabstrang, det skortede hos de københavnske Arbejdere. Til en vis Grad kan dette nye også siges at være påvirket af Folkehøjskolen.

Herman Trier har skildret, hvorledes dette Arbejde blev til. En Novemberaften 1882 i Samfundets langstrakte, lavloftede, halvmørke Sal i Badstuestræde. Der forhandlede om Folkehøjskolen. »På Talerstolen stod en lille Mand med et klogt Ansigt og et Par Øjne, der spillede snart i lystig Ironi, snart i tænksom Alvor. Det var Julius Schjøtt. »Der er talt i Aften om vort Forhold til Bønderne og deres Oplysning. Det er gået rigtig godt, men — *vi* er her i København, *de* ude på Landet, kan vi egentlig gøre noget synderligt for dem? Er der ikke Mennesker herinde hos os selv, som står os nærmere, vore Naboer og Genboer, den arbejdende Befolkning i Byens Stræder og Baggårde? Vi er Studenter; lad os prøve på at lære *dem* noget. . . . « Og hans Ord fængede.« Inden Året er gået til Ende, er der dannet en Forening til denne Opgaves Løsning, og i Januar 1883 skal Studentersamfundets Mænd prøve deres Lykke i Rømersgade. Skrædder Holm er Dirigent; Herman Trier fører Ordet for Studenterne. Hos Førerne, der

gerne ser dette fremmet, er der som hos Studenterne almindelig Forbavselse over Måden, hvorpå Forslaget modtoges. »Stille Jubel, stormende Jubel. Det kunde ikke være sket for 10 År siden, sagde Holm. Den mellemliggende Arbejderbevægelse havde vakt den store Modtagelighed for Betydningen af Kundskab og Dannelse hos Arbejderne.« — Ikke mindre end 1500 meldte sig i de nærmest følgende Dage til Undervisningen. Og båret frem af nogle af de allerypperste blandt vore yngre Akademikere kom Arbejdet i Gang og blev under god Tilslutning fortsat gennem en Årrække.

Erfaringerne fra Studenterksamfundets Aftenskoleundervisning blev ikke uden Indflydelse på det næste Højskoleforsøg, der blev gjort. I 1891—92 prøvede Morten Pontoppidan at holde Højskole inde i Linnés-gade; men her blev ikke prøvet på at skabe et Højskole-Hjem, Eleverne skulde bo ude i Byen, der blev igangsat Aftenundervisning for Elever, der vilde passe deres Arbejde ved Siden af Skolegangen, der blev lagt større Vægt på det kundskabsmæssige, og Morten Pontoppidan søgte Samarbejde med Mænd fra radikal, ikke-kristen Side, vel nok, foruden af principielle Grunde, for at drage Gavn af den Tillid, disse Mænd nød i Arbejderkredse. Blandt sine Medarbejdere talte han Mænd som Harald Høffding, V. Pingel, Herman Trier og den da ganske ukendte Jeppe Åkjær. Kort forinden havde Morten Pontoppidans Brud med den kirkelige Opfattelse fundet Sted, så han i sit Arbejde væsentlig kom til at stå uden Støtte fra grundtvigsk Side. Efter kort Tids Arbejde måtte han også opgive dette Forsøg. Den Idealisme, han kaldte på hos Arbejderne, var endnu ikke til Stede i bevidst Form; foreløbig havde de nok i det rent kundskabsmæssige, og hans Skole blev Genstand for den samme Mistænksomhed i Arbejderkredse, som Falkenstjernes

Skole havde været det, og Højskolen i Almindelighed vedblivende var det. Johan Borup mener, at alene den Omstændighed, at han kaldte sit Foretagende Højskole, var nok til at nedkalde Københavnernes Foragt over det.

Dermed var man tilsyneladende igen på bar Bund. Men netop da var den Mand, der skulde skabe den første egentlige københavnske Højskole, i al Stilhed gået i Gang med sit Arbejde. Den unge teologiske Kandidat Johan Borup, der tilhørte et Vennelag, der er kommet til at betyde meget for den danske Højskole, havde som ung under et Vallekilde Ophold sat sig det som Mål at søge i København at skabe noget tilsvarende til det, han oplevede her. Men han blev en Mand op i 30'erne, før han dristede sig i Lag med Opgaven. Og belært af de andres Erfaringer lagde han anderledes ud. »Jeg talte ikke om Højskole, jeg spurgte blot Københavnerne, om de under frie og utvungne Former havde Lyst til at lære noget nyttigt og høre noget nyt.« Kundskabstrangen, vidste han fra Studentersamfundets Aftenundervisning, var til Stede Og han greb rigtigt, for så vidt der kom Elever i Massevis. Men hvad havde det med Højskole at skaffe? Borup indrømmer, at det var meget lidt. Folk kom for at få Kundskaber om mangt og meget; »men de kom ikke for at få Rede på noget af det, som for mig var Hovedsagen, uden hvilket alt det andet syntes mig underordnet.« Et Tiår gik på den Måde, og det gik dertil, uden at den attråede Forbindelse med Arbejderklassen var tilvejebragt.

Således var Stillingen omkring Århundredskiftet. Det, Grundtvig havde haft at bringe det danske Folk, var ikke nået ud til Københavns Ungdom, og der var slet intet, der tydede på, at der heri skulde indtræde nogen Forandring. Københavnerne kom ikke

på Højskole, Højskolen kunde øjensynlig ikke trives inde på Stenbroen; de grundtvigske Menighedskredse, der samledes omkring i den store By, nåede ikke med deres Forkyndelse ud til det ny København. — Det bliver imidlertid fra disse Kredse, det næste Forsøg på at skaffe Forbindelse tilveje mellem Grundtvig og Københavns Ungdom udgår.

I 1878 er den første K. F. U. M. blevet dannet; den havde ikke arbejdet med særlig Fremgang før op i 90'erne, især efter at Olfert Ricard var bleven Arbejdets Leder. Det lykkedes gennem disse Ungdomsforeninger den københavnske Indre-Mission at få Menigmands Ungdom i Tale. Var her ikke et også for grundtvigske kristne anvendeligt Arbejdsmiddel, nu da Højskolen tilsyneladende ikke magtede Opgaven? Noget særligt Ønske om at skabe et selvstændigt Arbejde ved Siden af K. F. U. M. nærede man ikke; man kunde godt tænke sig et Fællesskab med den øvrige Del af Hovedstadens Kirkefolk m. H. t. Ungdomsarbejdet. Der førtes da også i Slutningen af 90'erne Forhandlinger mellem nogle grundtvigske Præster og Bestyrelsen for K. F. U. M. om et Samarbejde på den Betingelse, at der i K. F. U. M.'s Bestyrelse optoges nogle grundtvigske Mænd. Men disse Forhandlinger førte ikke til noget Resultat, og man var henvist til at prøve på egen Hånd. Bl. a. for at støtte et sådant Ungdomsarbejde var det, »kirkeligt Samfund af 1898« blev dannet.

Der var nok forinden med Foreningen som Middel bleven arbejdet fra grundtvigsk Side blandt Københavns Ungdom. Således havde Københavns Højskoleforening virket siden 1878, og der var her under Folketingsmand Harald Holms dygtige Ledelse bleven udført et betydningsfuldt Arbejde, men væsentlig blandt den indvandrede Højskoleungdom. Et Arbejde

udadtil havde man taget op ved om Søndagen at samle Vesterbro-Arbejdere til gratis Foredrag ude i Istedgades Asyl. Men man følte sig ikke fra kirkeligt Samfunds Side tilfredsstillet hermed, og i 1899 oprettedes da en ny Forening, »Kirkelig Ungdomsforening«. Den skulde ikke som Højskoleforeningen være selvstyrende; »Kirkeligt Samfund« ansatte dens »Ledere«; der skulde finde en Deling af Arbejdet Sted i en mandlig og en kvindelig Afdeling, og man nåede hurtigt til på disse Afdelinger at tredele Arbejdet, så der blev en Drengeforening og en Ungdomsafdeling (for Overgangsalderen) foruden de ældres Sammenlutning. Både i dette og i Adskillelsen af mandlig og kvindelig Afdeling fulgte man den Ordning, der allerede fandtes indenfor K. F. U. M. og K.

Kirkelig Ungdomsforenings Skæbne blev udadtil denne: Efter først at have haft tilhuse i Studenterhjemmets Sal i Pustervig boede den i nogle År i nogle lejede Lokaler på Nørregade, men da disse blev for trange (den kvindelige Afdeling måtte tidlig udvandre til »Bethesda«s Kældersal), søgte kirkeligt Samfund at skaffe K. U. eget Hus, og i 1908 kunde »Grundtvigs Hus« tages i Brug til Ungdomsarbejdet. Rigtignok måtte Ungdomsforeningerne forvises til Kvisten og til Baggården for at skaffe Plads til et mondænt Hotel i Forhuset på de mere tilgængelige Etager.

Før K. U. tog fat, var der begyndt et lignende Foreningsarbejde ude på Frederiksberg af Kommune-lærerinde Frk. Anna Boje. Det fik en Tilslutning, der ligesom for K. U. nødte til Udvidelse fra Gæsteophold i en anden Forenings Lokaler til lejede Stuer og endelig i 1905, da Mænd hørende til Københavns Valgmenighed byggede Menighedshus m. m., til delvis eget Hjem. Omtrent på denne Tid tog Fr. Boje da nye Opgaver op. Begyndt som et Arbejde blandt

unge Piger alene udvidedes det til også at omfatte unge Mænd, og begyndt som Foreningsarbejde udvidedes det i 1905 til Højskolevirksomhed. I Forbindelse med en Handelsskole er der her Vinter efter Vinter holdt Højskole for unge Kvinder på en Måde, der jævnt stiller Skolen med nogle af vore bedste Skoler på Landet. Der er så megen mere Interesse knyttet til dette Foretagende, som »Forhåbningsholms Højskole« væsentlig får sine Elever fra Arbejderhjem, og vi således her til en vis Grad kan siges at have en »kvindelig Arbejderhøjskole« på københavnsk Grund. — Man har under de sidste Års Talen om »København og Højskolen« med en beklagelig Tankeløshed ofte forbigået det fortjenstfulde Arbejde, der i al Stilhed og med Sky for enhver Form for Offentlighed her igennem en Årrække er blevet øvet.

Men hvilken Skæbne fik Foreningsarbejdet i Grundtvigs Hus? Lykkedes det gennem Foreningerne at nå ud til københavnsk Ungdom? Gik det, som man drømte om, at Arbejdet voksede og groede, så Grundtvigs Hus måtte renses for Hotel og Butikker, så flere Mænd måtte sysselsættes, hvor nu tilsyneladende en enkelt Mands Kræfter slog til, så det rundt om i Storbyen skød Småforeninger op, der kunde støtte og få Støtte af Arbejdet i Hovedforeningen? Desværre gik det ikke således. De oprindelige Rammer for Arbejdet har været fyldige nok, Arbejdet har ikke en Gang lagt Beslag på en Mands samlede Kraft — Lederen har som Regel haft præstelig Virksomhed ved Siden af —, små lokale Foreninger er kun spredt bleven til uden altid at vise Levedygtighed. Arbejdet er bleven gjort jævnt og stilfærdigt og har, ledet af Mænd som Pastor L. J. Laursen, Kristrup, Biskop Ludwigs, Pastor Grell, Idestrup, Pastor Axel Rosendal, København, o. fl., betydet adskilligt for en Del unge Københavnerne;

men det blev ikke det store Fremstød, man havde håbet og ventet, da man begyndte K. U., og da man byggede Grundtvigs Hus. — Når man skal søge at forklare dette, falder det i visse Henseender ikke svært. Med selve den ydre Ordning er der begået væsentlige Fejl. »Kirkeligt Samfund« fik ikke Penge nok til Arbejdet: følgelig måtte Ungdomsforeningerne i det store Hus få en så tilbagetrukket Plads, at det måtte virke hæmmende. Det Hotel, som måtte fylde Grundtvigs Hus, blev ikke på nogen Måde en Støtte for Arbejdet — snarest det modsatte. Et virkeligt Højskolehjem i dets Sted vilde have kunnet yde Arbejdet en uvurderlig Hjælp. Der blev dertil ikke Råd til at give de unge et Hjem, hvor de altid kunde ty hen og være velkomne. Lokalerne var for små og var altid taget i Brug til Møder, snart på den ene, snart på den anden Afdeling. Arbejdet i sig selv blev så omfattende og af så splittet en Art, at det reelt langt oversteg en enkelt Mands Kræfter. De små Foreninger, der lejlighedsvis kom i Gang, måtte undvære »kirkeligt Samfund«s økonomiske Støtte, og dette betød ofte sådanne ydre Vanskeligheder, at de bidrog til væsentligt at hæmme Arbejdets Vækst. — Det er meget at håbe, at »Kirkeligt Samfund« nu sættes i Stand til at give K. U. bedre Arbejdsplads i Grundtvigs Hus, til forsvarligt at støtte det selvgroede Arbejde omkring i Byen og til at få flere Mænd sat i Virksomhed.

Men når Arbejdet ikke hidtil har fået Fremgang som ønsket, kan det så ikke skyldes, at der overhovedet ingen Trang er til en Virksomhed af den Art blandt københavnsk Ungdom? — Meget tyder på, at dette Spørgsmål i alt Fald for de sidste Års Vedkommende må besvares absolut benægtende. Den Tilslutning, K. F. U. M. og K. finder, vidner på een Vis

om, at der hos københavnsk Ungdom er en Trang til at få Forbindelse med åndelige Værdier, men fuldt så meget betyder i denne Sammenhæng de Erfaringer, Johan Borup i de allersidste År har gjort blandt de fagorganiserede Arbejdere.

I det første Tiår, Borup drev sin Undervisningsvirksomhed, nåede denne som nævnt ikke ud til Arbejderkredse. Men i Årene lige efter Århundredskiftet bragtes den Forbindelse tilveje, og Arbejderne søgte i stigende Tal til Aftenundervisningen. Men det var de praktiske Fag, der drog dem, og således blev det ved at være til omkring 1912. Da oplever Borups Arbejde det, der gør Kursuset til en Højskole. Da rejses der fra Eleverne selv Kravet om den Oplysning om Menneskelivet, som må være det centrale i enhver Højskoles Arbejde. — Og Arbejdet tager nu Præg af dette. — Når Borup skal forklare, hvorfor dette Krav da kunde rejses, og hvorfor der nu indenfor Arbejderkredse findes »en stadig stigende Idealisme«, vil han pege på, at den politiske og sociale Kamp ikke længere lægger Beslag på al Tid og alle Kræfter. De forbedrede sociale Kår »har bragt en Ro og Befrielse i Sindene, som man ikke kendte før. Og deraf følger, at mangan en begynder at tænke på sin rent menneskelige Uddannelse, som man under Kampen for det daglige ligefrem ikke har haft Tid til at tage sig af.« »Ofte på Generalforsamlinger i Rømersgade, hvor jeg havde Ordet en Snes Minutter og gjorde Rede for mit Arbejde, hørte de godt nok efter, når jeg talte om, at de skulde lære at regne og skrive og behandle deres Modersmål, men når jeg så søjede til, at på en Højskole lærer man ikke blot sådanne Ting, men der tales også om Klodernes Udvikling, om Livsformernes Trinrække, om Historiens Gang, Samfundets Maskineri, så kom straks Hovederne bedre i Vejret;

og når jeg så sluttede med, at Højskolens Opgave ikke blot er at føre Folk ind i den lovordnede Tilværelse udenfor os, men også ind i dem selv, så de kommer til at tænke på, hvad Livet er værd og de selv med, så kunde jeg høre i Tavsheden, at det var Tanker, de selv havde tænkt, men halvvejs forglemte, som de nu hilste velkommen tilbage.«

Og det er ikke fra Borup alene, dette Vidnesbyrd om en »stigende Idealisme« netop i de Kredse lyder. Ude i Vesterbros Fattigkvarterer har unge Studenter begyndt et Settlement efter engelsk Mønster, og i Tilknytning til dette er der også arbejdet med Aftenskoleundervisning med samme Resultat som hos Borup: man er nået fra det rent kundskabsmæssige ind til det menneskelige.

Endelig er der i de allersidste År sket Ting, der kan få så vidtrækkende en Betydning, at en Omtale i denne Sammenhæng vil være nødvendig. Takket være en enkelt Mands Arbejde synes nu Vanskelighederne ved at skaffe Københavns brede Lag Kendskab til Højskolen og dens Gerning og ved at vække deres Lyst til at komme på sådanne Skoler på en nem og praktisk Måde at være overvunden. I 1911 indbød Fiskehandler H. P. Jensen, gennem mange År Københavns Højskoleforenings højtskattede Formand, til et 8 Dages Kursus på Hjørlande Højskole i Sommerferien. Tilslutningen, dels fra Højskoleforeningens, dels fra udenforstående Arbejderfamiliers Side, blev en sådan, at man forstod, at dette burde fortsættes. 1913 kunde man tage 2 af de store sjællandske Højskoler i Brug, 1917 3 og 1918 5. Højskoleforeningens Medlemmer, der i hvert Fald ved det første Møde havde været i Flertal, blev snart et lille Mindretal blandt Deltagerne ved den stærke Tilslutning, de »8 Dage på Højskole« fik fra københavnske Kredse, der

hidtil havde været uden enhver Forbindelse med og uden nogetsomhelst Kendskab til det, der har med Højskole at skaffe. — Disse 8 Dages Kursus har allerede en fortjenstfuld Virksomhed bag sig. De har betydet meget i sig selv ved for mange — i 1918 var der ialt c. 550 Deltagere i Møderne — at give Kendskab til en hel ny Verden og ved at skænke adskillige nogle lyse og festlige Minder. De har for ikke så helt få betydet en varigere Forbindelse med det, de her fik Berøring med. Københavns Højskoleforening har i de sidste År takket være de 8 Dage på Højskole haft en Tilgang af rent københavnske Elementer, der er ved at give Foreningen et helt nyt Præg, og der sjællandske Højskoler har af samme Grund i det små haft en Tilgang af Elever fra København. Højskolen har sikkert Grund til at vente sig en Del af det nye Land, der her brydes op for dens Gerning gennem disse 8 Dages Kursus.

Således er da Stillingen i Øjeblikket: en ægte københavnsk Højskole i fuld Virksomhed, båret frem ved Fagforeningsarbejdernes Støtte, en Kvindehøjskole helt i gammel grundtvigsk Stil, også virkende i Arbejderkredse, Københavns brede Lag ifærd med at opdage Højskolen gennem H. P. Jensens Arbejde, — Ungdomsforeningerne foreløbig uden altfor megen Indflydelse, men med lyst Håb til Fremtiden, først fordi der nu Landet over i grundtvigske Kredse er en Vilje til udadtil at ruste disse Foreninger sådan, at det ikke i Fremtiden skal kunne siges, at det er ydre Forhold, der lægger Arbejdet Hindringer i Vejen, dernæst fordi den »stigende Idealisme« ogsaa uvægerligt vil komme Foreningsarbejdet tilgode.

Under lysere Kår og med bedre Fremtidsudsigter har det grundtvigske Oplysningsarbejde i Hovedstaden i hvert Fald aldrig hidtil kunnet virke.

FRA MAJ 1914 TIL MAJ 1918

VED

JACOB APPEL

DE tre sidste Aarsskrifter har ikke bragt Stykket »Fra Maj til Maj«, hvori der gives Oplysning om Skolens Forhold Aaret igennem. I Festskriftet 1915, hvor Skolens Historie i dens første 50 Aar er fortalt og kortelig ført op til Maj 1915, findes Aksel Helwegs sidste Hilsen til Eleverne paa Sommerskolen 1914. Han blev syg i sidste Del af Juli Maaned og døde faa Dage efter Skolens Slutning, nemlig 6. August.

I omtrent 15 Aar var Helweg Valgmenighedens Præst her i Askov og Lærer ved Højskolen. Ved hans Død sagde en af Skolens gode Venner med Rette, at Tabet var saa meget smerteligere for os, fordi vi ogsaa havde mistet Poul la Cour. De to Mænd var vel meget forskellige, men de havde det tilfælles, at de begge i en sjælden Grad ved deres Færd og Tale — og ogsaa ved deres Aasyn — altid kaldte paa det, som var rent og godt, ja helligt i de Mennesker, som de levede sammen med. De havde i Sandhed begge et umisteligt Særpræg, en »character indebilis«, som man i gamle Dage i Kirken sagde, at de indviede Tjenerne havde. Den Ven, jeg nævnede før, udtrykte det samme saaledes: nu har I mistet baade St. Poul og St. Aksel.

Men de to Mænd havde ogsaa paa anden Maade et Fællesskab i deres Stilling iblandt os paa Højskolen. De stod i Alder og i Kraft af den Tid, da de fik deres afgørende Ungdomsindtryk, som naturlige Led mellem dem, der begyndte Arbejdet her, og os, der nu staar i Gerningen. De gjorde den gode Forbindelse til det folkelige og kristelige Røre, hvorfra Askov Højskole og Askov Valgmenighed har deres Udspring, levende og frugtbar. Af disse Grunde og af mange flere var det sandt, at Helwegs Bortgang var os særlig tung, fordi la Cour heller ikke mere var iblandt os.

»Askov Lærlinge« har forlængst bragt en Levnedsskildring af Poul la Cour; om alt gaar vel, vil Aarskriftet inden ret længe ogsaa bringe en Skildring af Aksel Helweg. Men med de to Mænd i levende Minde kunde jeg have Lyst til at nævne, at der er Mennesker, som mener at kende noget til de grundtvigske Folkehøjskoler, men som bestandig har saa travlt med at tale om, at Højskolerne ikke virker kristeligt. Disse bekymrede Mennesker skulde se paa, at det er en Kendsgerning, lige fra de Dage, da Schrøder og Nutzborn særlig blev draget til Rødding Højskole, fordi Præsten H. Svejstrup havde samlet en stor, fri Kreds om sin Kirke, at Højskolens Historie Gang paa Gang viser Eksempel paa, at der rejstes en Højskole i en fri og stærk Menighedskreds, eller at den Kreds, som er Højskolens Venner, byggede Kirke og kaldte Præst, saa den Ungdom, der søger til Skolen, paa en virksom Maade indbydes til at holde Søndag i Guds Hus.

Jeg husker, at Biskop Gøtzsche, som indviede Askov Valgmenighedskirke, sagde, at den Slægt, som byggede en saadan fri Kirke, nok skulde være trofast imod

den. Men det næste Slægtled? Vilde de ogsaa have Styrke til at bære Byrderne?

Mon ikke det — i al Jævnhed sagt — er en god Prædiken for Unge, der kommer paa Højskole, at se og erfare, saadan som det kan ses og erfares baade det ene og det andet Sted, hvor et nyt Slægtled rykker ind, og hvor en ny Præst gaar i Tjenesten, at den fri Kirke blev ikke bygget paa en tilfældig Stemning, men blev rejst i Guds Navn, til hans Ære og til Gavn og Hjælp for Mennesker.

Vi glæder os her i Askov over, at den Kirke, som gamle Elever var med til at bygge for 20 Aar siden, Søndag efter Søndag tjener Ungdommen, som kommer til Skolen, og vi er taknemlige for, at Helwegs Eftermand, *Jakob Trier*, havde Lyst og Mod til at komme her, da Menigheden kaldte paa ham. Han har nu virket blandt os i fire Aar og er os en god Præst baade for den faste Menighed og for Ungdommen, som samles her. —

De første Krigsaar var ret urolige for os. I Vinteren 1914—15 gik Elevtallet betydelig ned, men siden er det atter steget, saa Skolen de sidste Vintre har været fyldt. Men vi havde ikke færre end fire værnepligtige Lærere, nemlig Arnfred, Christiansen, Hasseriis og Frode Sørensen, saa deres Indkaldelse voldte mange Vanskeligheder, og selv om man i Krigsministeriet gik ind paa at læmpe sig noget efter vor Trang, saa at Indkaldelserne delvis blev udskudt til efter Vinterskolen, var det nødvendigt, at vi maatte søge midlertidig Hjælp, og vi har da haft en Række udmærket flinke Medarbejdere, som vi mindes med Taknemlighed: *Ejnar Skovrup*, der nu som gift og hjemfaren Mand er Lærer paa Ollerup Højskole, *N. C. Nielsen*, der efter at have taget sin Embedseksamen

virker som Lærer i København, *Hendrik Hvass*, der desværre af Helbredshensyn har maattet afbryde sin videregaaende Uddannelse i København, og *Chr. Petersen*, som nu snart skal tage Magisterkonference i Filosofi. Jeg tror, det gælder om dem alle, at vi har faaet dem til Venner, og vi er dem stor Tak skyldig for den gode Hjælp i de vanskelige Aar.

Men Krigsaarene har ogsaa ført adskillige varige Lærerskifter med sig. I Foraaret 1916 afbrød *Frode Sørensen* sin Virksomhed her. Hans Fader bad ham, der jo baade er statsvidenskabelig Kandidat og Havebrugskandidat, om at komme hjem for at overtage Ledelsen af det store Handelsgartneri i Emdrup ved København. Det blev saaledes kun fire Aar, Frode Sørensen var Lærer ved Skolen. Hans Bortrejse betød et stort Tab for os; Gerningen var lykkedes saa godt for ham, at vi ikke kunde tænke paa direkte at faa ham erstattet. Samfundslære er paa Askov et saa vigtigt, men ogsaa et saa vanskeligt Fag, at der skal særlige Evner og Lykke til at undervise i det paa en saadan Maade, som Eleverne med de mange forskellige Forudsætninger trænger til. Det gælder alle tre Aars Elevhold. Men Frode Sørensen fandt, at han maatte følge Kaldet fra sit Hjem, og vi ønsker ham alt godt i hans ny Virksomhed. Vi mistede jo ogsaa Fru Gerda Sørensen, som var os en god Hjælper ved Skolen, og som i det Hjem, hun dannede her sammen med sin Mand, og ved sin Færd iblandt os, betød noget værdifuldt for vor lille Kreds. Vi hører her i Askov, at Hjemmet i Emdrup er bleven et Mødested for gamle Askovelever, og det er vi jo baade glade og taknemlige for.

Frode Sørensens Timer blev for Størstedelen overtaget af cand. polit. P. P. Svejstrup, som kom til

Skolen i August 1916 og var her som Lærer til Maj 1918. Svejstrup, som føler sig stærkt knyttet til Mindeerne fra Rødning og Askov, havde Lyst til at prøve sig som Højskolelærer, og tog Arbejdet op som et Forsøg. Nu er han gaaet tilbage til sin tidligere Virksomhed i København, men har sikkert ikke lagt sine Tanker om at blive Højskolelærer tilside for bestandig. —

I den kommende Vinter 1918—19 vil Samfundslæren og Samfundshistorien blive overtaget af cand. mag. H. Lund og mig, og Arnfred vil holde en Række Foredrag over her henhørende Emner.

Hans Lund blev knyttet til Skolen som Lærer November 1917. Han har tidligere været Lærer paa Frk. Bojes Højskole i København og ledet det grundtvigske Ungdomsarbejde paa Frederiksberg. Aaret før, han sammen med sin Hustru kom her til, var han Leder af det grundtvigske Soldaterarbejde i Grevelejren. Læsere af Aarsskriftet vil stifte Bekendtskab med ham gennem hans Stykke om Højskolen i København.

Naar H. Lund kom hertil 1917, og naar cand. theol. *Fr. Schrøder* er antaget som Lærer her ved Skolen fra November 1918, hænger det sammen med, at *Harald Axelsen Drejer* i Efteraaret 1916 flyttede sine Teltpæle fra Askov til Pedersborg Præstegaard ved Sorø.

H. Axelsen blev som ung teologisk Kandidat 1900 knyttet til Skolen. I sit Hjem paa Salling Højskole var han voxet op som et Højskolebarn, fortrolig med Højskolens Liv og Arbejde, og saa vidt jeg ved begyndte han meget tidlig som Student at holde Foredrag og at undervise i Dansk paa sin Faders Skole.

Der er ikke Tvivl om, at hans Fader har set en vordende Højskolemand i Sønnen, hvis Evner tydeligt pegede i Retning af Lærervirksomhed. H. Axelsen

havde i Vuggegave faaet en livlig og klar Fremstillingsevne og Trang til al meddele sig. Fra sin Fader fik han ogsaa den Arv at være en meget dygtig Dansklærer.

Harald Axelsen, Drejer.

Jeg tager imidlertid næppe Fejl i at mene, at H. Axelsen alligevel fra første Færd havde det Haab en Gang at gaa ind i præstelig Virksomhed. Men det er lige saa sikkert, at han tog sit Arbejde op her ved Skolen paa en saadan Maade, at det var klart, at han ikke saa paa Højskolen som en Overgangsstation, han kun vilde aflægge et flygtigt Besøg.

Sammen med H. Axelsen kom *Sven Fenger* (som forlod Askov allerede 1913; se Festskriftet 1915) hertil,

og der var ret store Opgaver til dem begge. *L. Moltzen* og *A. D. Dalsgaard* havde opgivet deres Lærervirksomhed i Askov, saa der var mange Undervisningstimer ledige, der var god Brug for de unge Lærere — og de fik begge meget hurtigt selvstændigt Arbejde paa Skolen, *Fenger* som den, der nærmest i de kommende Aar blev en Afløser for *Nutzhorn* som Lærer i Nordens Historie og i Sang, *Axelsen* som den, der blev *Schrøders* Medhjælper i Verdenshistorie, samtidig med at baade *Axelsen* og *Fenger* var Lærere i Dansk og fremmede Sprog.

H. Axelsen blev en afholdt og paaskønnet Lærer, venlig, livlig og veltalende som han er, og lagde et stort Arbejde ind i Forberedelsen til sine Timer, hvorom hans Lærebog i Verdenshistorie i to Bind, skrevet udelukkende med hans Undervisning for Øje, er et godt Vidnesbyrd. Gamle Elever vil altid med Glæde mindes baade *Axelsens* Foredrag, hans Dansk-timer og øvrige Undervisning. Faa kan som *H. Axelsen* daglig gaa til sit Arbejde for fulde Sejl. Derfor var han frisk og kraftig i sin Gerning og kunde i sin Færd gøre det klart, at han intet hellere vilde end tjene Eleverne paa bedste Maade.

1906 stiftede han sammen med *Kirsten Buhl* et sjældent smukt Hjem paa Hvide Hus, hvor han oplevede baade Livets rige Glæde og Livets dybe Sorg. Det unge Hjem havde lykkelige Dage med den førstefødte Søn *Stig*, men i Sommeren 1912 døde pludselig og uventet *Fru Kirsten* kort Tid efter en Barnefødsel, og nu stod *Axelsen* tilbage med *Stig*, som var 4 Aar gammel og den lille nyfødte Pige, der blev døbt den Dag, *Moderen* blev begravet, og fik hendes Navn, *Kirsten*.

I den strenge Tid, der nu kom for *Axelsen* vaagnede i hans Sind med øget Attraa det gamle Ønske

om og Længsel efter at komme i præstelig Virksomhed. Han havde forlængst faaet Opfordringer til at søge Sognekald, og i 1916 besluttede han sig til at bryde op herfra, søgte og fik Embede som Sognepræst for Pedersborg og Kindertofte Menigheder ved Sorø. Her bor han nu med sin anden Hustru, Marie Simonsen, i den gamle Præstegaard med de mange Minder, og er i travlt Arbejde først og sidst som Præst i sine Sogne, men ogsaa som en stærkt optaget Foredragsholder, hvis Vej ofte falder til gamle Askovelever.

Harald Axelsen var os ikke alene en dygtig, men i udmærket Grad en trofast og saare hjælpsom Arbejdsfælle, der havde en varm Kærlighed til Skolen, hvis Ve og Vel laa ham paa Hjerte. Man gik aldrig forgæves til Axelsen, naar der trængtes til Hjælp, og han gav det paa en opmuntrende, styrkende og smuk Maade.

Sexten af sine gode Ungdoms- og Manddomsaar gav H. Axelsen til Arbejdet paa Askov Højskole, hvor hans Navn og Gerning altid vil mindes med Tak. —

Ifjor Efteraar, i Begyndelsen af November Maaned, blev *Anna la Cour* syg. Hun havde i længere Tid følt sig træt, men vidste ikke, hvad hun fejlede. Nu blev hun af Lægen beordret til Sengs, og skønt hun laa uden Smerter, blev det et langt og trangt Sygeleje.

Da jeg i December 1917 blev indlagt paa Sygehuset i Kolding for at opereres efter et Benbrud, sendte hun mig den Hilsen, at hun kunde jo sagtens, da hun ingen Smærter havde, men bare skulde ligge stille og blive rask.

Det gik ikke saaledes. Sygdommen syntes vel en Tid at tage af, saa hun kom oven Senge, ja hun var endogsaa en Dag nede i det Gule Hus til en Haandarbejdstime. Men Sygdommen tog atter Fart, og det

varede ikke længe, før det var aabenbart, at hun var mærket til Døden. Hun laa syg paa Veum til først i Juni, da hun blev ført over til Odense paa en Klinik og derfra til sine Søstres Hjem i samme By, hvor hun døde 14. Juli.

Anna la Cour var født 16. November 1869 i Viborg, hvor hendes Fader Niels Peter la Cour var Officer. Hendes Moder var Charlotte la Cour fra Skærsø, altsaa en Søster til Jenny la Cour.

Tidlig begyndte Anna la Cour at undervise sine yngste Søstre, saa var hun 1887—88 Lærerinde paa Skærsø, 1888—90 ved Frøken Herskinds Pigeskole i Aarhus og derefter til Juli 1893 hos Fabrikant Kjærtinge, Hørning. Hun havde særlige Anlæg for Lærervirksomhed, og da hun i Efteraaret 1893 kom til Askov, hvor hun den følgende Vinter dels var Elev paa Højskolen, dels til Hjælp for sin Moster Jenny paa Veumhus, blev hun hurtig knyttet til Skolen som Lærerinde og har siden i Aarenes Løb undervist i Dansk, Regning og Haandarbejde.

I det sidste Fag fik hun et Samarbejde med Jenny la Cour, der fik stor Betydning ikke alene for Skolen men i videre Kredse.

Saaledes begyndte et Samliv mellem de to nær beslægtede Kvinder, hvis Navne for hele vor Kreds og for Elevflokkens saa stærkt og inderligt var knyttet til Hjemmet paa Veumhus i de sidste 24 Aar.

Jenny la Cour bavde dog sat Bo paa Veumhus allerede 1885 for efter Højskolens Opfordring at danne et Hjem for de kvindelige Elever. — Hidtil havde der paa den udvidede Folkehøjskole, som kom i Stand 1878, kun været mandlige Elever, men Skolen ønskede ogsaa at kunne tilbyde unge Kvinder den udvidede Undervisning.

At Ønsket blev virkeliggjort skyldtes, at Jenny la Cour, som [gennem adskillige Somre havde været Lærerinde paa Pigeskolen, gik ind paa at overtage den daglige Ledelse] af den kvindelige Afdeling. Schrøder skriver i Aarsberetningen: »Hun var blevet saa vel kendt med og saa afholdt af de unge Piger, fra hvem Ønsket var kommet om, at vi skulde hjælpe dem til en mere omfattende Undervisning, at næppe nogen kunde findes, som var bedre skikket til at være Husmoder for denne Skole, naar den, som vi fandt det ønskeligt, skulde have sit eget Hjem.«

Jenny la Cour købte da 1885 Veumhus og byggede Aaret efter, da Elevtallet voxede, en Fløj til, saa der blev Plads til 24 unge Piger, som hun saa hver Vinter siden har været Husmoder for, ligesom hun har været Lærerinde i Haandarbejde alle Aarene igennem. —

Paa Veumhus kom der senere en ny selvstændig Virksomhed i Gang. 1888 deltog Jenny la Cour sammen med sin Søsterdatter Johanne Sigumfeldt i et Vævekursus paa Hvilan i Skaane, og i de to følgende Aar var der paa Veumhus privat Kursus for Kvinder i Vævning, men fra 1891 har Jenny la Cour ledet »Dansk Husflidsselskabs« Vævekursus, der siden hver Sommer, ofte to Gange hver Sommer, er holdt paa Askov. 1895 byggede Jenny la Cour til Brug for dette Kursus sit »Vævehus« i Veums Have.

Denne Virksomhed, som ikke nærmere skal omtales her, har faaet en rig Udvikling og ført mange Mennesker til Veumhus.

Til dette virksomme Hjem kom Anna la Cour som nævnt i 1893 og har siden været knyttet til det.

Sammen med »Veumhus« har vi nu i mange Aar hørt Navnene Jenny og Anna la Cour. Det blev de to's Hjem.

Allerede 1896 tog Jenny la Cour Sømandsmissionær William Franks og Andrea Gehlert Franks 4aarige Datter Edith til sig som Plejebarn.

Det gjorde Hjemmet paa Veumhus rigere; ogsaa for de mange unge, der boede der.

Jeg indføjer her en Skildring, som en gammel Veumelev har givet af:

HJEMMET PA VEUM.

Da jeg i sin Tid tænkte på at blive Elev på Askov Vinterskole, blev der sagt til mig: »Sørg endelig for at komme til at bo på Veum.« Hvad Veum var, og hvorfor det skulde være så dejligt at bo netop dér, anede jeg ikke, men fulgte Rådet og kom virkelig til at bo på Veum. Og straks den første Aften, da jeg i Mulm og Mørke, det hvide Lys strålede ikke over Askov den Gang, gennem Haven fandt op til Veum og dér for første Gang mødte Jenny la Cour, forstod jeg, at Lykken havde været mig god, at jeg i to Vintre skulde have Lov at bo i hendes Hjem. Jenny la Cour har i en sjælden Grad formået at skabe et hyggeligt Hjem, ikke blot for sig selv, men for de mange Unge, der År efter År har søgt ind under hendes Tag. At Hjemmet var dejligt, og at man var velkommen dér, forstod jeg allerede den Gang, først senere har jeg lært at beundre den Friskhed og Glæde, hvormed Jenny la Cour har kunnet tage imod det ene Hold Elever efter det andet. Jenny la Cour havde sin Søsterdatter Anna la Cour i Huset og disse to Kvinder, den ældre og den yngre, udfyldte i en sjælden Grad hinanden. Det var en Fest hver Aften efter Dagens Skolearbejde at vende tilbage til dette Hjem og dér altid møde Jenny og Anna la Cour oplagte til at høre på, hvad der opfyldte os Elever. Der var

ofte et og andet fra Foredragene, vi måtte drøfte, vi var tit højrøstede, holdt af at diskutere og var ikke bange for store Emner. Kvindesag og Fredssag og mange andre »Sager« satte vi under Debat og Jenny og Anna la Cour tog Del deri med Liv og Interesse. Undertiden kunde Frk. Jenny lægge en lille Dæmper

Anna la Cour.

på os, som da hun en Aften meget morsomt fortalte os om en ung Pige, der i 3 Vintre havde været Elev på Askov og tilsidst, da Afskedstimen nærmede sig, selv sagde: »Ja, det er vist godt, jeg kommer væk, for der er snart ikke den Ting, der kan stå for min Kritik.« Jenny la Cour blev for os som en moderlig Veninde, hele Hjemmet havde et Præg af Hygge og Skønhed, som i høj Grad vakte vi unge

Pigers Beundring. Vi havde ikke tænkt os, at et Hjem kunde være saa harmonisk. uden hvor det dannedes af Mand og Hustru, men jeg tror, at Hjemmet på Veum blev Idealet for mangen ung Pige, der måtte tænke sig en Gang i Fremtiden selv at skulle skabe sig et Hjem. Der var Bøger og Blomster i dette Hjem, og da vi så også oplevede, at der kom et Barn, idet Frk. Jenny tog Edith Franks til sig som Plejedatter, syntes vi, at nu var Hjemmet fuldkomment og den

Omhu og Glæde, hvormed både Jenny og Anna omfattede dette Barn, blev ogsaa for os en Oplevelse, vi var taknemmelige for. —

I Året 1918 har Hjemmet på Veum lidt et stort Tab, idet Anna la Cour er gået bort, hendes tidlige

Jenny la Cour.

Død har vakt Vemod hos mange gamle Elever, der har boet på Veum og haft Anna la Cour til Lærerinde, men ogsaa for de mange Venner, der gennem Årene har været knyttet til Veum, føles hendes Død som et smerteligt Tab.

Anna la Cour var et Arbejds menneske, altid flittig, kendte ikke til at skåne sig selv og havde ondt ved at forstå, at hun virkelig var syg og skulde skåne

sig. Anna la Cour fandt sin Glæde i at hjælpe andre og var trofast i hele sin Færd, både overfor dem, hun holdt af, og de Opgaver, der laa hende på Sinde. Anna la Cour var en Officersdatter og det mærkedes hele Tiden på hende, Ordningen af vort Forsvar lå hende stærkt på Sinde, hun var med til at danne en Kreds af »Danske Kvinders Forsvarsforening« og da i 1914 de mange Indkaldelser kom, var hun også i Spidsen for en Indsamling, der skulde skaffe de mange indkaldte Soldater bedre Kår. Men Anna la Cour har ikke blot vundet sig mange Venner mellem Eleverne, også i Askov By vil hun blive savnet, også dér vilde hun gerne være til Hjælp, det er betegnende for hende, at da hun en Dag i sin lange Sygdomsperiode følte sig noget raskere, bragte hun selv en Del Tråd ud til en Skrædder, om hvem hun havde hørt, at han ikke kunde fortsætte sit Arbejde på Grund af Trådmangel.

Anna la Cours Død har sikkert været en medvirkende Grund til at Jenny la Cour nu opgiver sin Virksomhed som Lærerinde på Højskolen, i mange Aar har Jenny og Anna jo i Fællesskab undervist i Håndarbejde på Vinterskolen og gennem disse Timer bidraget til at vække Elevernes Skønhedssans.

Men i Hjemmet på Veum træffer vi endnu stadig Frk. Jenny la Cour, og gid hun endnu i nogle År må føle Mod og Kraft til at åbne sit Hjem for de mange Unge, der gerne vil være hos hende, hun har levet for Ungdommen, og måske hun netop derfor i en sjælden Grad har bevaret sin egen $\frac{1}{2}$ Ungdomskraft.

En gl. Veumelev.

Anna la Cour var en dygtig og energisk Natur med stor Arbejdslyst og Arbejdsevne. Hvad hun tog sig for blev godt gjort og udmærket gennemført. Det gjaldt

hendes Arbejde paa Skolen, og det gjaldt hendes Forhold til de unge Piger. Hun var en stor Støtte i Arbejdet her paa Skolen, hvor hun vil blive savnet meget. Ganske særlig Betydning har Jenny og Anna la Cours forenede Virksomhed som Haandarbejds-lærerinder haft. De to Kvinder var begge fremragende dygtige i deres Fag og forenede hermed Evnen til sikkert at vælge saadanne Haandarbejder, der passede til Eleverne; her hjalp deres, gode dannede Smag til at faa smukke Arbejder frem uden at gøre Fordring paa at det skulde være kunstneriske Arbejder.

I Forbindelse med Vævekursuset og Haandarbejdsundervisningen begyndte Anna la Cour 1896 en Forretning i Vævegarn og Broderiartikler, ja i 1900 var denne Grossererforretning — Anna la Cour løste Næringsbevis som Grosserer — voxet saameget, at hun paa en Grund ved Veumhus, som Jenny la Cour overlod hende, byggede sig Hus til Butik og Lager. Ogsaa paa dette Omraade viste Anna la Cour stor Dygtighed og havde en lykkelig Haand til at ordne alt Handelen vedrørende. —

Det havde ogsaa Betydning for de unge Piger, som kom her paa Skolen, at se en dygtig kvindelig Leder af en saadan Virksomhed. —

Jenny la Cour sluttede sin Gerning som Lærerinde paa Skolen i Haandarbejde, da Anna gik bort, men hun vedbliver at være Husmoder paa Veumhus for den Ungdom, som altid saa gerne vil bo hos hende.

ELEV MØDET 7. SEPTEMBER 1918

Jacob Appels Tale.

KRIGEN er nu gaaet ind i sit femte Aar. For Højskolerne betyder det, at de snart faar Elever, der var Børn, da Krigen begyndte, altsaa Elever for hvem Overgangsaaarene fra Barndomstiden til Ungdomstiden falder sammen med Krigsaaarene.

Hele den Ungdom, som er opvokset i disse Aar, har faaet Forestillings- og Følelsesliv, Fantasi- og Stemningsliv præget paa mer eller mindre afgørende, men alle paa varig Maade, af Tidens store Oplevelser. Minderne fra Krigens Aar vil følge dem Livet igennem. Og disse dybtprægede Minder vil bestandig gaa de Unge til Hjerte paa en saa personlig Maade, at de vil give sig Udslag i Villie og Attraa i Tiden, som kommer.

Er det sandt, at vi alle — om vi da er levende og modtagelige Mennesker — er ændrede i vort Forhold til Tidens fjernere og nærmere liggende Opgaver, ja saa gælder dette ganske særligt om det Slægtled, der havde sin første Ungdom i Krigsaaarene.

De nuværende Tidens Styrke og Svaghed vil paa den Vis uvægerligt gøre sig gældende i den kommende Tid.

Dette skal enhver, som har med Ungdommens Opdragelse og Oplysning at gøre, nok faa at føle, og det er nødvendigt, at vi er opmærksomme herpaa.

Jeg tvivler ikke om, at der ogsaa vil melde sig ny Vanskeligheder for Folkehøjskolerne. Det vi kan fortrøste os til, er jo, at vi — selv om vi er ældre — dog ogsaa i nogen Maade er »Tidens Børn«, at vi ogsaa har levet med i den ny Tids Indledning.

Vor Opgave er jo i Hovedsagen den ud af Historiens rige Væld at give Ungdommen det »i Minde«, som kan hjælpe dem til Vækst og Udvikling og styrke dem i Attraaen efter og Villien til at leve et ædelt, rigt og daadfuldt Menneskeliv.

Men dette skal ske i Overensstemmelse med vor Lærefader Grundtvigs Anvisning: »Naar vi stræber at indtage Ungdommen for Minder, da maa det kun være for dem, hvoraf vi ved, at *Haabet* opstiger, *Haabet*, som falder Ungdommen naturlig og er os alle uundværlig, saalænge vi tager virksomt Del i Livsbedriften.« Han siger videre, at naar Livet følger sig sundt og godt, saa »siddes Munin og Hugin (Minde og Haab) paa vore som paa Odins Skuldre.« Baade Munin og Hugin maa være os nær: »vil vi fare vel, maa vi laane Øre til begge.«

Naar nu Munin hvisker de Unge Minderne fra Krigsaarene i Øret, saa bliver det ikke lutter gode Minder, ikke lutter saadanne Minder, hvoraf *Haabet* stiger op. Munin vil fra disse Aar have meget at berette, som vil stække *Haabet*, og derfor gælder det nu, jeg synes mere end nogensinde, at der kan blive budt Ungdommen gennem den historiske Fortælling de Minder, hvoraf trods Kampe og Strid og Trængsels-tider *Haabet* kan stige op.

Det er en Ordets Gerning, som skal ske, og, om der er Velsignelse over den, ske saaledes, at Ordet avler Daad, Handling; Ord og Daad hører sammen, maa ikke skilles, thi saa bliver Ordet tomt.

Forbindelsen mellem Ord og Daad har i de for-gangne Tider ofte været fremme til Undersøgelse. Man har undertiden ment, at Forbindelsen maaske ikke var saa sikker, som Bøgernes Bog vidner om. Den store Misbrug af Ordet, der til alle Tider har fundet Sted, gør, at mange ikke forstaa Ordets virkelige Magt og forherliger Daaden som den, der ikke har Forbindelsen med Ordet, har sit Udspring deraf.

Betegnende i den Henseende er Goethes Vers om Ord og Daad. De findes i den samlede Udgave af første Del af Faust, som han udsendte 1808, og som tyske Historieskrivere har yndet at kalde Udtrykket for det store Omslag i det tyske Folk under Napoleons-Krigen.

Goethe lader Faust Paaskedagsaften tage det ny Testamente frem for at finde noget, der kan stille Sjælens Krav. Faust siger:

Her slaar jeg op den gamle Bog,
Grundteksten vil med ærlig Flid jeg tyde
og se, hvorledes Skriftens Tanker lyde,
oversatte i mit kære tyske Sprog.

Der skrevet staa: »*Fra først af Ordet var*».
Her alt jeg standse maa og æske Svar.
Saa højt kan da umulig Ordet sættes;
urigtig er min Tydning og maa rettes.
Om ellers Aanden ret mig hjælpe vil,
der skrevet staa: »*Fra først var Tanken til*».
Ved denne første Linie maa vi hvile,
at ikke Tanken skal sig overile.
Har alt sit Ophav da fra Tanken haft?
Der skulde staa: »*Fra først af var der Kraft*».
Dog alt imedens disse Ord jeg skriver,
jeg føler grant, at derved ej det bliver.
Nu hjælper Aanden mig, nu ved jeg Raad
og skriver trygt: »*Fra først af var der Daad*».

Naar tyske Historieskrivere fremdrager disse Vers, saa taler de ikke om, at Goethes Tydning af Begyndelsen til Johannes-Evangeliet mildest talt er mislig, nej saa er det for at forherlige Daaden løsrevet fra Ordet.

Tiderne i 1808 lignede i meget vore Dage, hvori de mægtige Handlinger griber Sindene, Dage, hvori der er Fare for, at man mister den rette Sans for Sammenhængen mellem Ord og Daad, saa man fristes til at sige: »saa højt kan dog umulig Ordet sættes.«

Hvor dette sker, opstaar der store Hindringer for Ordets Gerning, og enhver, der i Kirke og Skole har til Opgave at gøre en Ordets Tjeneste, maa være paa sin Post, bestandig prøve sig selv og bede om Hjælp til, at han ikke taler tomme Ord.

Vi staar nu i en Tid, hvor det store Arbejde, ja den store Daad vil kræves af Slægten, at det, som blev brudt ned i Krigens Aar, atter kan bygges op. Vi trænger til den gamle Opsang:

Kald paa Heltene, der blunde,
saml i et de skilte Raad
og i Munde
læg os *Ordet, som er Daad.*

Det sidste afhænger Fremtiden ikke mindst af.

— — —

Men Krigsaarene har ført mange Mennesker til at besinde sig, til at tage deres Gerning og deres Stilling i det hele op til alvorlig Prøvelse.

Det har da ogsaa Folk, som har med Opdragelse og Undervisning at gøre, prøvet paa, har søgt at klare sig, om de tyer til de rette Kilder for at faa Styrke og Indhold i Arbejdet, og søgt at aabne ny Væld at øse af.

Saadanne Forsøg er der Grund til at følge med den største Opmærksomhed, thi i Gæringstider, som dem vi nu oplever, trænger enhver af os til at faa Bekræftelse paa, at vi er paa ret Vej baade med Hensyn til Maal og Midler.

Dr. *Fr. de Hovre*, som før Krigen var Lærer i Pædagogik ved Universitetet i Louvain, men som under Krigen har opholdt sig i England, har skrevet en Bog om tysk og engelsk Opdragelse (*German and English Education*. London 1917), hvori han holder et Opgør med den Undervisning og Opdragelse, vor Tid yder den unge Slægt.

Hvad han gennem dette Opgør kommer til, har en ganske særlig Interesse for den danske Folkehøjskole.

Han minder først om, at al god Undervisning maa være levende i den Forstand, at den tager Form og tildels Indhold efter de forskellige Tider. Skolen har ingen Egenbevægelse, thi den har overmægtige Medarbejdere i Samfundsforholdene og, som han udtrykker det, i Samfundsinstitutionerne.

Men Skolen har gennem alle Tider et bestemt Maal i Sigte, nemlig at give Hjælp til en Udvikling hos den enkelte, saa »det hele Menneske« kan komme til sin Ret.

Men her slaar en Undervisning, der kun har Opøvelsen af enkelte sjælelige Evner, ikke til. Der kan i vore Dage naaes langt med Hensyn til intellektuel Dygtiggørelse. Dygtighed og Paalidelighed i Tænkning og Forskning er store Værdier, men som Maal for Opdragelse og Undervisning er det ikke tilstrækkeligt, thi herigennem »hjælpes ikke det hele Menneske frem.« Der kaldes gennem en saadan Oplæring ikke paa de afgørende, de dybestgaaende og de stærkeste Kræfter i det menneskelige Sjæleliv.

Derimod rummer en saadan ensidig intellektuel Oplærelse den Fare, at de store Livsværdier sættes tilside for Værdier af lavere Rang.

Det gaar let saadan, siger Forfatteren, at man glemmer, at *Hjertelag* som Værdi for et Menneske staar højt over *Intelligens*, at *Samvittighedsfuldhed* staar højt over *Videnskabelighed*, at *Livsfærd* gælder mere end *Kunst*, at *Mennesket* staar i Værdi højt over *Staten*, og at *Menneskets Sjæl* staar over alle andre Verdens Goder.

Dr. de Hovre fører et Forsvar for, at det gælder om for Opdragelsen og Undervisningen, at der tales til den opvoksende Slægt, saa det gaar til *Hjertet*, ikke alene til Fantasien, til Følelsen eller til Forstanden.

Selvfølgelig maa Vejen til Hjertet gaa gennem Fantasi, Følelse og Forstand, men alt afhænger af, om det, et Menneske oplever, kommer til at virke til Attraa, til Villie, det vil sige, det kommer an paa, at Oplevelserne gaar til Hjertet, hvoraf Villien og Attraaen udspringer.

Sker dette, saa dannes Hjertelaget, saa vækkes Mennesket til Samvittighedsfuldhed i Færd og Gerning, saa kaldes Agtelsen og Kærligheden til andre Mennesker til Live, og saa vokser det frem i Sindet, der stiller de store Krav til én selv.

»At hjælpe et Menneske til, at det gode kommer frem, er vigtigere end at gøre ham lærd og teknisk dygtig«. Forfatteren citerer Ch. Kingsley: »Faa alle et godt Hjertelag og lad saa, hvem der kan, blive fremragende i Lærdom eller anden Dygtighed.«

Dr. de Hovre er klar over, at det er den gode Overlevering fra Slægt til Slægt gennem en historisk Oplysning, som skal blive Sundheden i Skolen, i Undervisningsarbejdet.

Han slutter sin Bog med følgende: »Der fortælles i en gammel østerlandsk Fabel, at Ørnen har Magt til uden at blinke at stige mod Solen og skue ind i dens Lys; men det varer ikke længe, før dens Vinger mattes og dens Øje blændes, og da er der kun en Redning for Fuglen: at dykke ned i den vidunderlige Kilde, Livskilden, for at forny Kraften, for at blive forynget.

Et Folk har det som Ørnen: det stræber med al Kraft at nærme sig lysende, herlige Maal for sin egen og for Efterslægtens Skyld. Det Væld, som skal styrke og forny Folkesjælens Kraft, naar det gaar Folket som Ørnen, at det trættes og blændes under Fremgang og Kampe for at naa de lyse Maal, er Historiens Strøm fra Slægt til Slægt. Hjælp Folket til en saadan Visdom, at det vender sig til denne Foryngelsens Kilde, og det gamle Ord skal gaa i Opfyldelse: »Med Godt han mætter Din Alderdom, saa Din Ungdom fornyes som Ørnen«.«

Det gode Raad, han giver til de Folk, som nu i den ny Tid skal søge at faa det bedst mulige ud af Skole- og Undervisningsarbejdet, er jo os gammelkendt. Men, som jeg nævnte før, vi trænger som alle andre til at faa Bekræftelse paa, at vi søger til de rette Kilder for at naa vort sande Maal.

Maatte vore Ungdomsskoler faa Velsignelse til at give de Unge en Hjælp i Livets Kampe og Strid ved at lede dem ind i den styrkende og foryngende Historiens Strøm. —

Jens Rosenkjærs Tale.

DEN TILPASNINGSEVNE, der er en af Livets Gaver til alle dets Børn, mærkes hos Menneskene maaske stærkest under kritiske Tider, og er en af de Evner, der gør det muligt ogsaa ved Livets egne Kræfter at bære tunge Byrder og Lidelser. I talrige Beretninger fra Krigens Tid fortælles om, hvorledes de Lidelser og Anstrængelser kan bæres, som man næppe turde have ventet, at vor Tids Mennesker var i Stand til at udholde — og hvorledes en stor Hjælp hertil netop var Tilpasningens Evne, til de forandrede Levekaar, til de Dag efter Dag forfærdelige, men ensartede Oplevelser.

Ogsaa for os, der er uden for Krigens umiddelbare Virkning, gælder denne Tilpasningslov: ogsaa vi vænner os til Krigens Aar, til de mangfoldige og frygtelige Bud, der Dag efter Dag bringes os udefra; i mange Maader er det vel lykkeligt nok — det hjælper os til at leve i det dagligdags, i det Arbejde, hver Dag vil have gjort, og faa den Trøst og Hvile, der er heri; og Arbejdet skal jo, i det daglige og paa det jævne, udføres selv under de tungeste Tider eller de store Tider. Men der er dog maaske en større Fare i Tilpasningsevnen for os end for de andre, at den kan føre til en Sløvhed og en Afstumpethed i Følelsen overfor den Oplevelse og den Lære, som Tiden, det haaber og tror vi, vil bringe ogsaa til os. —

Et af de ældste Sagn fra den græske Verden er om Prometheus, Titanen, der skænkede Menneskene Ilden igen. Oprindelig havde Guderne givet Menneskene Ilden; men som Straf havde de alter taget den fra dem. Prometheus stjæler den da fra Guderne og giver Menneskene tilbage den uundværlige Hjælp til alt

Fremskridt for dem, som Ilden er. Men Guderne vredes; Zeus lader Prometheus lænke til en Klippe og lader en Ørn eller en Grib daglig hakke i hans Lever.

I denne gamle Mythe spejler sig som i saa mange lignende Folkesjælens Oplevelser eller Opfattelse af Livet. Vor første Opfattelse af Meningen bag denne Prometheusmythe er vel nok den ligetil, at det er en Beretning om Gudernes Harmе over den begaaede Forseelse, eller maaske endda snarere deres onde Lune og Misundelse, der ret urimeligt straffer den, der med Snildhed og Mod bringer Menneskene Ilden, Hjælperen frem mod lysere Tider. Men er denne Forklaring tilstrækkelig eller den eneste? Eller er der ikke snarere en hel anden Opfattelse bag Mythen? — den anden, som ogsaa synes os gemt bag den græske Digter Aischylos' Ord om den samme Prometheus: Altfor rundeligt har Du beriget Mennene.

Der synes bag Mythen ogsaa at gemme sig en Forudanselse af den Maade, hvorpaa Erhvervelsen af Naturens Gaver virker, forskellig, alt efter den Aand, hvori de bliver modtagne. En Aand den Gang, som alle Tider har bekræftet, de sidste Aar ogsaa paa deres Vis: at med Naturens rige Gaver, erobret i stadig stigende Grad, vokser Menneskenes virkelige Rigdomme ikke i samme Grad. Ja, at det kan gaa saadan, at disse Rigdomme, som Naturen giver os, Ildens, Kræfternes og Stoffernes Rigdomme, alt det, hvorpaa vor materielle Kulturs mægtige Bygning har hvilet og endnu hviler — at de ikke frigør Menneskene, men tværtimod binder dem, lænker dem til Klippen: nogle, mange, til Fattigdommens Klippe, andre, de der i ydre Maal er rige, til den Klippe, som er Bekymringen for at bevare det vundne, Begæret efter at erhverve mere. Ikke saaledes, at det altid gaar saadan: men hvor Erobringen af Naturens

Gaver øves under Oprørets Tegn, i Ulydighedens Aand mod de Magter, der har villet for Menneskene det bedste — der kan Følgerne blive de, den gamle Mythe fortæller om: om Mennesket, der lænket til det materielt vundnes Klippe, hakkes og nages af Angstens og Bekymringens Grib.

En hel Kulturkreds, vor egen, har deltaget i dette Erobringens Arbejde, i Erhvervelsen af de Naturens mægtige Gaver, der var tiltænkt os; faa tør sige sig helt fri for at have deltaget i dette Arbejde — Spørgsmaalet bliver tilbage: i hvilken Aand er det øvet?

Man kan dele de Rigdomme, vi Mennesker søger gennem vort Liv at samle os, i to Grupper, lette at kende fra hinanden ved en simpel Prøve — den, at forestille sig disse Rigdomme delte med andre. Den ene Gruppe af Rigdomme eller Værdier, de ydre tør vi kalde dem, har det sig saaledes med, at skal vi dele dem med andre, da formindskes de for os, i Tal eller Værd: de Rigdomme kan være mange forskellige, det kan være de Rigdomme, der er Pengenes, eller de Værdier, der er Magtens og Indflydelsens, den ærgerriges Æres, den store Stillings — men det er indlysende, for dem alle gælder det: i samme Grad de skal deles med andre, mindskes de i Tal og Værd for os selv. — Dermed være intet sagt om, at det i sig selv er forkasteligt at ville samle sig saadanne Rigdomme og Værdier: de er vel knyttede til Menneskeslægtens Fremskridtsarbejde; men der ligger den Advarsel bag dem — at fordi de ikke kan deles med andre uden at synke i Værdi for den, der ejer dem, vil de let kunne føre til Uvilje til at dele, og derigennem kunne skille Mennesker ad — om de da ikke ejes og regnes som betroet Gods.

Med den anden Gruppe af Rigdomme, de indre Rigdomme tør vi kalde dem, har det sig modsat: skal

de deles med andre — da formindskes de ikke i Værdi for os selv, ja det kan ofte gaa saaledes, at de endog kan vokse og stige for os. Ogsaa disse Rigdomme er mange og forskellige: Tankelivets, Kundskabers og Oplysnings Værdier; Hjemlivets Rigdomme og Folkefølelsens Rigdomme; den ydmyge Forvisning om evige Værdier; — men det fælles for dem alle er, at om disse Værdier skal deles med andre, da formindskes de ikke — men ofte stiger de tværtimod: Tilegnelsens Rigdom for os selv. — Det gaar da ogsaa med disse, modsat hine andre, saaledes, at de ikke skiller Mennesker ad, men tværtimod rummer Mulighed for at forblinde Mennesker i Samfund og Samfølelse med hverandre. —

Det vil sikkert være blandt Højskolens Opgaver, ikke mindst i de Tider, der kommer, Genrejsningens og Genopbygningens Tider, at kunne fastholde i Oprigtighed disse Værdier, der har Samlingens Mulighed i sig, at kunne vise hen til de Rigdomme, der taaler at deles med andre uden at mindskes for os selv.

Povl Hansen ved Elevmødet 1918.

NAAR Forstander Appel nu har talt om »Haabets Fugl«, maa jeg maaske have Lov at sige lidt om Munin, »Mindernes Fugl«. — Jeg var Elev her, da jeg var 18 Aar, og jeg glemmer aldrig denne Tid. — Jeg hørte i mit Hjem om *den* og *den*, der havde været paa Højskole og der oplevet det *vidunderlige*; — selv droges jeg til Askov af lidt andre Grunde; de havde der en meget dygtig *Gymnastiklærer* — en Sergeant, — og jeg elskede al Sport og særlig Gymnastik. — Jeg kan endnu saa tydelig huske Indtrykkene fra

den første Dag. Turen fra Vejen gennem de plørede Veje, Gadekæret — Skolebygningen o. s. v., og jeg kunde sige, naar jeg nu efter de mange Aar genser det altsammen: Ak, hvor forandret! Men jeg vil sætte »T« foran og sige *Tak!* Alle de ydre Forhold er blevne forskønnede, Skolebygningerne er blevne forstørrede, men *Aanden* og Skolen indadtil er den samme som for 40—50 Aar siden, og det stemmer til *Tak.*« — Saa skildrede P. H. varmt og livligt, hvor grebet han blev af sit Skoleophold — hvor optaget han var af det altsammen, saa han rent glemte at skrive hjem, og da der var gaaet tre Uger kom der et bedrøvet Brev fra Forældrene, om han var syg, siden de ikke hørte fra ham. »Saa skrev jeg da mit første Brev og maatte i den Anledning forsømme fra Skolen; — det var en stor Begivenhed; jeg lavede det først færdigt i Tankerne og skrev det saa omhyggeligt ned bag-efter.« — Mest grebet blev han af Schrøders Tale; og her oplevede han det *vidunderlige*, at der af denne Grebethed fødtes dette Ideal hos ham: »kunde du opnaa denne *Lykke* at tale til Danmarks Unge om vort Lands Historie, da blev du et lykkeligt Menneske!« Og fra den Stund var Maalet sat — selv om det laa langt ude.

Den levende Varme, som prægede Povl Hansens Tale, greb baade ældre og unge Elever. Derefter holdt Højskolelærer Fr. Nørgaard en lille Tale — ligeledes stærkt personligt præget.

EFTER Indledningsmødet samledes Deltagerne i Dagmarsalen til en festlig Middag. Baade i Spisesalen og den tilstødende »røde Stue« var Bordene fyldte af glade Mennesker, deriblandt ogsaa en Del

ældre, og de forskellige Hold havde aabenbart fundet hinanden, for der var en Brusen af muntre Stemmer, som kun Appels Klokke kunde overdøve. Da man var ved Desserten, samledes man til en Sang, og nu fulgte en Række Taler og Sange. Her skal blot nævnes, at Forstander Bækhøj, Ollerup, paa Elevforeningens Vegne bragte Askov Højskole en Hilsen, der lød omtrent saaledes:

En tysk Digter, Heinrich Lersch, siger i et Digt om »Soldaten og Foraaret«:

»Nu er vi vordne lig Sædekorn,
der kastes i Jernharvens Spor.
Gud Sædemand, saar du saa dyrt et Korn,
du sørger vel for, at det gror.

Vi er Sædekorn i din Haand, o Gud.
Det synes, at vi gaar tabt. —

Vi bøjer os trygt i dit Sædemandsbud:
Saadan opholdes det, du har skabt.«

Den Hengivelse i en Gerning og i Gud, som finder Udtryk i disse Vers bliver jeg mindet om, naar jeg ser paa, hvorledes Arbejdet lykkes her paa Askov. Thi det er mig klart, at en stor Gerning, som denne i Askov, kan ikke lade sig udføre og kan navnlig ikke fortsættes i flere Slægtled, dersom ikke de, der skal udføre Arbejdet, er villige til at slippe deres private Interesser og bøje sig ind under Gerningens Aand. Baade de gamle og de unge Lærere her i Askov maa have ejet og eje noget af denne Evne til at give sig hen, at lade sig kaste i »Jernharvens Spor« som et Sædekorn, og det har vi Grund til at være dem taknemmelige for. Gud give, at Aanden, der hviler over Askov, fremdeles maa kunne drage unge begavede Mænd til sig og faa dem til at gaa i dens Tjeneste,

saa at Askov maa kunne fortsætte den Gerning, der hidtil har været til saa stor Velsignelse for vort Folk.

Inden man rejste sig greb Fru Borgen Müller Lejligheden til at udtale følgende Mindeord om Anna la Cour:

»Jeg synes ikke, vi kan være samlede her til Elevmøde uden at mindes en kær Personlighed, som er gaaet bort, siden vi sidst var sammen — jeg tænker paa Frøken Anna la Cour. — Det er mig et personligt Savn, at jeg ikke mere træffer dette gode Menneske, naar jeg kommer til Askov, og jeg tror, det er det for alle Askov Elever, som er kommen til at kende og skatte hendes udmærkede Egenskaber. Hun var en retlinet Karakter; en rettænkende, sandhedskærlig og varmtfølende Personlighed. — Lad os mindes hende med Tak!«

Senere paa Aftenen samledes Deltagerne atter i Foredragssalen til *Generalforsamlingen*.

Formanden, Fru Anna Borgen Müller aflagde Beretning for det forløbne Aars Virksomhed, og J. Th. Arnfred fremlagde Foreningens Regnskab, der blev godkendt.

Redaktør Hans Appel, Dalum, blev valgt til Forhandlingsleder, og i Overensstemmelse med de Ønsker, der fremsattes paa det sidste Aarsmøde, fremkom Bestyrelsen med Forslag om at forhøje det mindste Aarsbidrag, der hidtil har været 1.00 Kr. til 1.50 Kr. Forslaget motiveredes med, at Udgifterne til Trykningen af Aarsskriftet nu er næsten tredoblet, og Trangen til Understøttelse af mindre bemidlede Elever synes at være større end nogensinde — grundet paa Skolepengenes Stigen og paa, at Amtsraadene har

uddelt færre, omend større, Understøttelser end før. Men da det muligvis ret snart kunde være ønskeligt atter at foretage en Ændring af Medlemsbidraget foreslog Bestyrelsen, at dettes Størrelse skal fastsættes af Generalforsamlingen. Forslaget blev enstemmigt vedtaget, og § 2 har derefter følgende Ordlyd:

»Medlem af Foreningen kan enhver blive, som har været Lærling paa Askov Højskole. Aarsbidraget fastsættes af Generalforsamlingen. Livsvarige Medlemmer betaler mindst 25 Kr. en Gang for alle.«

Der blev nu fra flere Sider foreslaaet, at det mindste Aarsbidrag skal være 2.00 Kr., og dette Forslag blev vedtaget af Generalforsamlingen med overvældende Fler-tal. Der vil altsaa nu indtil videre blive opkrævet et Medlemsbidrag paa 2.00 Kr. hos de Medlemmer af Askov Lærlinge, der ikke har tegnet sig for et større Beløb.

Endvidere fremsatte Bestyrelsen Forslag om Ændring af § 5 i Vedtægterne angaaende Bestyrelsesvalget, ligeledes foranlediget af Forhandlingerne ved Elevmødet 1917. I de senere Aar har hvert Skolehold næsten meldt sig fuldtalligt som Medlemmer af »Askov Lær-linge«: det vilde derfor være ønskeligt, om der altid i Bestyrelsen var Repræsentanter for de yngste Aar-gange. Dette kunde opnaas derved, at hvert Skolehold valgte en Repræsentant til Bestyrelsen, og hvis Valget gælder 2 Aar vil der altid være mindst 2 af Bestyrelsen, der har Føling med Foreningens senest tilgaaede Medlemmer.

Ændringen af § 5 blev enstemmig vedtaget, og Paragrafen lyder nu saaledes:

Generalforsamlingen afholdes paa det aarlige Fællesmøde. Bestyrelsen bestaar af 13 Medlemmer; heraf er dog et fra Sverrige og et fra Norge, og disse ud-

peges af Eleverne fra de paagældende Lande. 2 af Bestyrelsens Medlemmer vælges af Elevholdene paa Askov Højskole. Valget gælder for 2 Aar, og der vælges et Medlem af hvert Vinterskolehold. Valget gælder fra den næstfølgende ordinære Generalforsamling. Resten af Bestyrelsen, der maa rumme et Medlem, der særlig repræsenterer Sønderjyderne, vælges paa Generalforsamlingen ved simpel Stemme flerhed. Valget gælder for to Aar. Der afgaar skiftevis 4 og 5 Medlemmer.

Paa Generalforsamlingen vælges 2 Revisorer, Valget gælder et Aar.

Vinterskoleholdet 1917—18 havde udpeget Højskolelærer Johs. Jensen, Kerteminde Højskole, som altsaa nu er Medlem af Styrelsen.

Ved Bestyrelsesvalget genvalgtes de efter Tur afgaaede Medlemmer, nemlig:

Fru Anna Borgen Müller, Andst,
Direktør P. Lauridsen, Vejen,
Gaardejer Jeppe Jessen, Debel, og
Ingeniør J. Th. Arnfred, Askov.

En Deltager.

HØJSKOLENS LÆRLINGE

VED

POUL BJERGE

I. 1917—1918

A. Den almindelige Pige højskole fra 3. Maj til 30. Juli 1917.

København:

- 4984 Agnes Bækgaard, Stabssergent.
- 4985 Aase Carlsen, Redaktør.
- 4986 Kontorist Karen Hansen.
- 4987 Fru Anna Jørgensen f. Jensen.
- 4988 Bogholder Anna Ingeborg Nielsen.

Københavns Amt:

- 4989 Husbestyrer Petrine Hansen, Hvidovre, Valby.
- 4990 Ekspeditrice Anna J. Nielsen, Ousted, Lejre.

Roskilde Amt:

- 4991 Valborg Pedersen, Bleghøjgaard, Havdrup.
- 4992 Helene Jensen, Borup, Hvkr.
- 4993 Astrid Pedersen, Bøgegaard, Roskilde, Gmd.
- 4994 Andrea Andersen, Herlandsgaard, Roskilde, Gmd.
- 4995 Astrid Pedersen, Kidserup, Hvalsø, Gmd.
- 4996 Kirsten Jensen, Kimmerslev, Borup, Forpagter.
- 4997 Elly Olsen, Kirkeagergaard, Roskilde, Gmd.

Frederiksborg Amt:

- 4998 Sygeplejer Karen Krag, Frederiksværk.
- 4999 Karen Jensen, Furesøgaard, Farup, Gmd.
- 5000 Ane Larsen, Højager, Frederikssund, Gmd.
- 5001 Gerda Sylvest, Skælbæk, Frederikssund, Propr.
- 5002 Elisabeth Pedersen, Svanholm, Ølstykke, Gmd.

Af flere Grunde foreligger der ingen trykt Fortegnelse over Aargangene 1914—15, 1915—16 og 1916—17. Numrene fortsætter gennem alle disse Aar alligevel. Efter Lærlingens Navn anføres hendes Hjemsteds Postadresse og Faderens Stilling. ; Gmd. = Gaardmand, Hmd. = Husmand, Hvkr. = Haandværker o. s. v.

Holbæk Amt:

- 5003 Alma Petersen, Kaastrup, Kallundborg, Hvkr.
 5004 Esther Knudsen, Mullerup, Slagelse, Gmd.
 5005 Marie Breun Christensen, Nissegaard, Gørlev, Gmd.
 5006 Kristine Jeppesen, Viskinge, Svebølle, Ladefoged.
 5007 Barbare Mahler, Værusminde, Tranebjerg, Gmd.

Sorø Amt:

- 5008 Anna Andersen, Birkegaard, Ringsted, Hmd.
 5009 Kristiane Schindler, Borød, Sorø, Overlærer.
 5010 Elisabeth Schindler, Borød, Sorø, Overlærer.
 5011 Elise Lund, Sandagergaard, Fodby, Gmd.

Præstø Amt:

- 5012 Husjomfru Dagmar Hansen, Storehedinge.
 5013 Henny Henningsen, Frederikshave, Askeby, Gmd.
 5014 Aga Ludvigsen, Ilekærgaard, Næstved, Gmd.
 5015 Andrea Larsen, Lund, Rødvig, Hmd.
 5016 Elisabeth K. Larsen, Strøby, Klippinge, Mejeribest.

Odense Amt:

- 5017 Kontorist Ellen Sylvest Hansen, Odense.
 5018 Helga Schrøder, Odense, Gymnastikdirektør.
 5019 Minna Jørgensen, Aahøjrup, Brænderup, Frugthdl.
 5020 Marie Nissen, Aarslev, Gmd.
 5021 Esther Munk, Brænderup, Rentier.
 5022 Johanne Christiansen, Gømborg, Kauslunde, Gmd.
 5023 Anna Pedersen, Kristiansdal, Middelfart, Gmd.
 5024 Maren Petersen, Lundsbyjærggd., Røjle, Gmd.
 5025 Musiklærerinde Sofie Müller, Røjle.
 5026 Martha Johansen, Svenstrup, Sct. Clemens, Gmd.

Svendborg Amt:

- 5027 Bertha Sloth, Brungaard, Vesterskerne, Gmd.
 5028 Ellen Hansen, Hedegaard, Allested, Gmd.
 5029 Dorteia Hansen, Krogsgaard, Nr. Broby, Gmd.
 5030 Anine Holmgaard, Kullerup, Lamdrup, Gmd.
 5031 Marie Dinesen, Nygaard, Skaarup, Gmd.
 5032 Astrid Larsen, Sallinge, Højrup, Gmd.
 5033 Martha Nielsen, Sallinge, Højrup, Gmd.
 5034 Olivia Nielsen, Skaarupøre, Skaarup, Skibsfører.
 5035 Sygeplejer Kirstine Koustrup, Skallerup, Ullerslev.
 5036 Karen Fløjborg Olsen, Støense, Købmd.
 5037 Kasserer Anna Jensen, Strandhuse, Svendborg.

- 5038 Ekspeditrice Margrethe Kock-Hansen, Strandhuse, Sv.
 5039 Karen Sackmann, Trunderup, Stationsforst.
 5040 Anna Haastrup, Udenbygaard, Horne, Gmd.
 5041 Louise Pedersen, Ølsted, Staaby, Gmd.

Maribo Amt:

- 5042 Marie Rasmussen, Pileskovgaard, Nakskov, Gmd.

Aalborg Amt:

- 5043 Magda Christensen, Aalborg, Togfører.
 5044 Sigrid Jensen, Lykkegaard, Hornum, Gmd.
 5045 Marie Madsen, Lykkegaard, Vaarst, Gmd.
 5046 Sygeplejer Marie Meiniche, Sulsted.
 5047 Emma Bech, Terndrup, Hmd.
 5048 Frida Sørensen, Tylstrup, Gmd.

Hjørring Amt:

- 5049 Augusta Plesner, Hjørring, Præst.
 5050 Martine Nielsen, Asaa, Gartner.
 5051 Hilma Løfgren, Bagterp, Hjørring, Hmd.
 5052 Nicoline Thøgersen, Brovst, Købmd.
 5053 Thyra Jensen, Sindal, Gmd.
 5054 Marie Andersen, Kalum, Brønderslev, Gmd.
 5055 Marie Dietz, Brønderslev, Gmd.
 5056 Anna Kathrine Bruun, Søgaard, Halvrimmen, Propr.
 5057 Ada Plesner, Gl. Toftegaard, Aabybro, Forpagt.
 5058 Agnes Jensen, Tyrrestrup, Thorshøj, Gmd.

Thisted Amt:

- 5059 Johanne Mehlsen, Lindholm, Nykøbing, Gmd.
 5060 Petra Mehlsen, Lindholm, Nykøbing, Gmd.
 5061 Mette K. Søndergaard, Grønnestrand, Fjerritslev, Gmd.
 5062 Anna Mortensen, Nørgaard, Nykøbing, Gmd.
 5063 Anna Kirstine Sørensen, Solbjærg, Hmd.

Viborg Amt:

- 5064 Modist Boline Pøtgaard, Viborg.
 5065 Johanne Sørensen, Viborg, Hmd.
 5066 Nicoline Olesen, Fruerlund, Kellerup, Gmd.
 5067 Kristine H. Frisch, Haurum, Bøstrup, Gmd.
 5068 Anna Thind, Nabegaard, Viborg, Gmd.
 5069 Johanne Bach, Nørgaard, Aalestrup, Gmd.
 5070 Marie Hansen, Rødding, Viborg, Mejeribest.
 5071 Inger Jespersen, Svalelund, Viborg, Gmd.
 5072 Marie Papsø, Thorning, Gmd.
 5073 Marie Schøler Kristensen, Tungelund, Thorsøe, Gmd.

- 5074 Marie Christensen, Vinkel, Viborg, Gmd.
 5075 Emilie Jensen, Vroue, Vridsted, Malermester.
 5076 Olga Mortensen, Ørum, Viborg, Lærer.
 5077 Margrethe Nielsen, Østergaard, Stoholm, Gmd.

Aarhus Amt:

- 5078 Anna Therkelsen, Boring, Rask Mølle, Gmd.
 5079 Emma Petersen, Hadsten, Aftægtsmd.
 5080 Inger Bøttern, Hagenstrup, Ulstrup, Gmd.
 5081 Karen Rasmussen, Hordrup, Hundslund, Gmd.
 5082 Marie Jensen, Kjærsgaard, Hundslund, Gmd.
 5083 Marie Nielsen Kjærsgaard, Hundslund, Gmd.
 5084 Eleonora Nielsen, Nølev Skole, Assedrup, Skovfoged.
 5085 Anna Kristensen, Ormslev, Gmd.
 5086 Thyra Sørensen, Taastrupgaard, Mundelstrup, Gmd.
 5087 Agnes Jensen Torrild, Odder, Hvkr.
 5088 Johanne Jakobsen, Vesterskovgaard, Hundslund, Gmd.

Skanderborg Amt:

- 5089 Karoline Galle, Brædstrup, Hmd.
 5090 Carla Rønnow, Herlykkegaard, Lund, Gmd.
 5091 Anna Bruun Therkelsen, Hesselballegaard, Lund, Gmd.

Randers Amt:

- 5092 Clara Meller, Borup, Knebel, Gmd.
 5093 Karen Madsen, Kolaagaard, Rønde, Gmd.
 5094 Margrethe Nielsen, Tjærebyvang, Randers, Gmd.
 5095 Martha Levring, Tovskovgaard, Langaa, Gmd.
 5096 Syerske Kirstine Vistoft, Uggelhuse.

Ribe Amt:

- 5097 Modist Hansine Jensen, Esbjerg.
 5098 Ellen Raunsøe, Allerup, Tjæreborg, Møller.
 5099 Margrethe Nielsen, Bjallerup, Tistrup, Gmd.
 5100 Kirstine Linding, Bounum, Tistrup, Gmd.
 5101 Laura Gammeltoft, Gammeltoftgaard, Henne, Gmd.
 5102 Marie Mikkelsen, Sdr. Holsted, Holsted, Gmd.
 5103 Kirstine Nielsen, Hostrup, Nordenskov, Gmd.
 5104 Thora Nielsen, Hostrup, Nordenskov, Gmd.
 5105 Marie Pedersen, Lovrup, Gørding, Gmd.
 5106 Helene Klausen, Ovtrup, Uddeler.
 5107 Kathrine Anthonius, Thorstrup, Sig, Gmd.
 5108 Abelone Josefsen, Tjæreborg, Hmd.
 5109 Augusta Pinholt, Vejers, Oksbøl, Plantør.

- 5110 Anna Jensen, Vong, Bramminge, Hmd.
 5111 Lærerinde Margrethe Knudsen, Ølgod.
 5112 Johanne Hansen, Øster Vedsted, Ribe, Gmd.

Ringkøbing Amt:

- 5113 Maren Olesen, Tips, Holstebro, Gmd.
 5114 Johanne Jacobsen, Aadum, Tarm, Købmd.
 5115 Margrethe Jørgensen, Nr. Baunbæk, Ulfborg, Gmd.
 5116 Otilie Jansen, Bjergbo, Astrup, Gmd.
 5117 Ester Tarp, Nr. Bøel, Lønborg, Gmd.
 5118 Kirsten Nielsen, Fasterkær, Skjern, Gmd.
 5119 Karen Jeppesen, Hee, Tømrer.
 5120 Jutta Jeppesen, Hee, Tømrer.
 5121 Marie Nygaard, Herup, Ramme, Gmd.
 5122 Marie Dideriksen, Hjerm, Slagter.
 5123 Petrea Madsen, Karstoft, Kibæk, Gmd.
 5124 Sofie Bredmose, Kibæk, Købmd.
 5125 Jenny Opstrup, Opstrupgaard, Tim.
 5126 Kristine Vinge, Skjern, Snedker.
 5127 Sigrid Vinge, Skjern, Snedker.
 5128 Helga Jensen, Studsgaard, Savværksejer.
 5129 Signe Christensen, Trandum, Vridsted, Lærer.
 5130 Anna Hareskov, Vestergaard, Kibæk, Gmd.
 5131 Margrethe Lund, Vesterlund, Strande, Gmd.

Vejle Amt:

- 5132 Kristine Klausen, Vejle, Gmd.
 5133 Dagmar Jørgensen, Kolding, Red.
 5134 Dagny Kristiansen, Kolding, Savværksejer.
 5135 Cathrine Rasmussen, Bjerger, Gmd.
 5136 Cathrine Paaske, Bjerger, Gmd.
 5137 Ellen Traustedt, Grauerslund, Børkop, Præst.
 5138 Dorthea Hansen, Hjarnø, Horsens, Gmd.
 5139 Marie Ravn, Ravnsminde, Sjølund, Gmd.
 5140 Bodil Jensen, Svanholm, Jelling, Gmd.
 5141 Marie S. Kristensen, Thorsted, Horsens, Propr.
 5142 Valborg Boesen, Vangelyst, Kolding, Gmd.
 5143 Marie Andreasen, Ødsted, Vejle, Lærer.

Norge:

- 5144 Kontorist Dolly Sejersted Hall, Trondhjem, Præst.
 5145 Luzzie Hartmann, Trondhjem, Overlærer.

Ialt 162. Deraf 159 i alle 3 Maaneder. I Maj Maaned var her 161 Lærlinge, i Juni 160 og i Juli 161, eller i Jævnmaal omtrent 161.

Ordnes Lærlingene efter Fædrenes Stilling, viser det sig, at 96 er Døtre af Gaardmænd, 11 af Husmænd, 13 af Haandværkere, 9 af Handlende, 7 af Lærere, 3 af Præster, 3 af Mejeribestyrere, 3 af Rentier, 2 af Redaktører, 2 af Skibsførere, 2 af Jærnbaneembedsmænd og 11 af Mænd i andre Livsstillinger. 114 af Lærlingene var hjemme, 31 i tjenende Stilling, 3 Modister eller Syersker, 7 Handlende, 3 Sygeplejere, 3 Lærerinder og 1 Frue. 38 har været fra Købstæder.

Af Lærlingene var 1 over 30 Aar, 17 mellem 25 og 30, 131 mellem 18 og 25, 12 mellem 16 og 18 Aar og 1 under 16 Aar.

Fra Jylland var der 101, nemlig fra Ribe Amt 16, Ringkøbing Amt 19, Vejle 12, Aarhus 14, Randers 5, Viborg 14, Thisted 5, Hjørring 10 og Aalborg 6. Fra Fyn 25, fra Sjælland 33, deraf 5 fra København, og 1 fra Lolland-Falster. 2 fra Norge.

15 af Lærlingene har før gaaet paa andre Højskoler deraf 1 to Gange. 6 har gaaet i Aftenskole, 7 paa Efterskole og 11 paa Husholdningsskole. 4 har gaaet i Realskole, deraf 2 med Eksamen. 2 har gaaet paa teknisk Skole, 2 i Middel-skolen, 2 paa andre Skoler, 5 har haft Gymnastikkursus og 11 har haft privat Undervisning.

B. Den udvidede Højskole

fra 3. November 1917 til 27. April 1918.

I. Mandlige Lærlinge.

1. Ottende Vinters Lærling.

2 Murer Laurids Christensen, Stagstrup, 49 Aar.

2. Fjerde Vinters Lærling.

13 Gjr. Thomas Kristiansen, Ilskov, 27 Aar. (5).

3. Tredje Vinters Lærlinge.

103 Gjr. Kristian Kristiansen, Højvang, Daugaard, 43 Aar. (5)
 104 Jens N. J. Aalling, Askovmark, Vejen, 29 Aar, Stenhugger(4).
 105 Peter Pinstrup Larsen, Grysted, Nibe, 29 Aar, Gmd.
 106 Ole Karl Jessen, Gellerup, Varde, 28 Aar, Gmd.
 107 Fisker Johannes Jensen, Svendsmark, Stege, 27 Aar.
 108 Simon P. Simonsen, Højgaard, Ebberup, 27 Aar, Gmd.

- 109 Maler Viggo Spangsberg Poulsen, Esbjerg, 23 Aar.
Ialt 7. 5 har været her hele Tiden, 1 i fem Maaneder
og 1 i fire.

4. Anden Vinters Lærlinge.

- 927 Gjr. Anders S. Straarup, Frydensborg, 41 Aar (2).
928 Friskolelærer Karl Jakobsen, Sdr. Bindslev, Sindal, 38 Aar
929 Lærer Sigurd Sigurdsson, Hoffelli, Holev, Island, 33 Aar.
930 Hans Detlefsen, Simmersted, Sønderjylland, 31 Aar, Gmd.
931 Olav Vessel Grindflek, Unset, Norge, 30 Aar, Gmd.
932 Laurits Hansen, Egebjerg. Stenstrup, 30 Aar, Hmd.
933 Peder M. Pedersen, Brøndstrup, Gjerrild, 29 Aar, Hmd. (5)
934 Kristian Winther, Fredensbjerg, Gramsrode, 29 Aar, Gmd.
935 Anker Jakobsen, Vitved, Stilling, 28 Aar, Gmd.
936 Hans Andr. Petersen, Fjerritslev, Ullerslev, 27 Aar Hmd. (5)
937 Gartner Thorvald Thomsen, Dorf, Flauenskjold, 26 Aar (4)
938 Alfred Studsgaard, Studsgaard, 26 Aar, Rentier.
939 Ambrosius Madsen, Forsinge, 26 Aar, Gmd. (5).
940 Mejerist Jens Nørholm, Asfærg, Faarup, 24 Aar.
941 Karlo Fisker, Jels Skov, Jels, 23 Aar, Gmd.
942 Peder Bukh, Flade, Nykøbing, Jyll., 23 Aar, Gmd.
943 Gudmund Pedersen, Damsbjærgg., Assendrup 23A. Gmd. (5)
944 Evald Jørgensen, Studstrup, Løgten, 23 Aar, Gmd. (5).
945 Laurids M. Vaaben, Kragelund, Bække, 22 Aar, Gmd. (5).
946 Mads Astrup, Vesterby, Borris, 21 Aar, Gmd.
947 Valdem. Berg Petersen, Skarelykkehus, Bred, 21 Aar, Hmd.
948 Journalist Hans C. Larsen, Birkende, Langeskov, 21A. Hmd.
949 Johannes Søberg, Østerlinnet, 21 Aar, Gmd.
950 Jens Sams, Dahlgaard, Nykøbing Jyll., 20 Aar, Gmd.
951 Niels Buch Jepsen, Horsens, 20 Aar, Direktør.
952 Kristian Elenius Olesen, Sevel, 20 Aar, Hmd.
953 Arnold Kristiansen, Højlandsgaard, Søllested, 20A., Gmd. (5)
954 Johan Nørholm, Asfærg, Faarup, 19 Aar, Gmd.
955 Journalist Axel Arenholtz, Næstved, 19 Aar.

Ialt 29. 20 har været her i alle seks Maaneder, 7 i fem,
1 i fire og 1 i to Maaneder.

5. Første Vinters Lærlinge.

- 3097 Jens Madsen, St. Rise, Ærøskøbing, 35 Aar, Gmd.
3098 Købmd. Hack Kampmann, Aarhus, 34 Aar.
3099 Kontrolassistent Peder Vedel, Vesterhæsing, 34 Aar.
3100 Niels Madsen, Sdr. Wissing, Brædstrup, 34 Aar, Hmd. (5).

- 3101 Gjr. N. J. Nielsen, Ry, 33 Aar.
3102 Anæus Jørgensen, Begtrup, Knebel, 30 Aar, Gmd. (4).
3103 Lærer Povel Andersen, Hammerfest, Norge, 30 Aar.
3104 Kontrolassistent Olaf Emil Olsen, København, 30 Aar (5).
3105 Højskolelærer Olav Midthun, Aardal, Sogn, Norge, 30 A.
3106 Lærer Kristen Billund, Vejen, 28 Aar.
3107 Holger A. Thomsen, Myklenborg, Arden, 28 Aar Hmd. (3)
3108 Marius Sofus Andersen, Haarup, Hjortshøj, 28 A., Arbmd. (2)
3109 Gjr. Jens Bukh, Flade, Nykøbing, Jyll., 28 Aar.
3110 K. Knudsen Troldborg, Troldborg, Strand, 28 A. Gmd. (3).
3111 Anton Sev. Pedersen, Gassum, Spentrup, 27 Aar, Hmd. (5)
3112 Skipper Krag, Mellerup, 27 Aar, Gmd. (5).
3113 Frederik Kristiansen, Tønding, Tistrup, 27 A., Aftgtmd. (5)
3114 Lærer Martin Geest, Aarhus, 27 Aar.
3115 Karl Fausing, Sangstrup, Grenaa, 27 Aar, Gmd.
3116 Thomas Laursen, Hogager, Holstebro, 26 Aar, Gmd.
3117 Christen Christensen, Tamperhøj, Hobro, 26 Aar, Gmd.
3118 Kr. Emanuel Kristensen, Vogn, Tolne, 26 Aar, Forp. (5).
3119 Forpagter Harald Bech, Ertbjerg, Ramme, 26 Aar. (2).
3120 Forp. Johannes Grosen, Skæring, Hjortshøj, 26 Aar. (5).
3121 Landbrkand. Chr. Nielsen, Molbjerg, Sønderholm, 25 A. (5)
3122 Niels Jensen-Krag, Tørring, Øster Tørslev, 25 Aar. (5)
3123 Fodermester Peter Poulsen, Hjarup, Kolding, 25 Aar.
3124 Lærer Holger Schiøler, Vitved, Stilling, 25 Aar. (4).
3125 Kontorist Niels Andersen, Lumbsaas, 25 Aar.
3126 Peter A. Franck, Overgaard, Højslev, 25 Aar, Gmd.
3127 Bernhard Jensen, Baaring, Asperup, 25 Aar, Rentier.
3128 Rasm. N. Sverke, N. Grimmelstrup, N. Alslev, 25 A., Gmd. (4)
3129 Ove Bredkjær, Randlev, Nedre Randlev, 25 Aar, Gmd.
3130 Smedesvend Mads Madsen, Rødkjærsbro, Viborg, 25 A.
3131 Mejerist Ejnar Lund, Jebjerg, 25 Aar. (5).
3132 Alfred Jacobsen, Ovtrup, Eskilstrup, 25 Aar, Gmd.
3133 Poul Poulsen, Østergaard, Hovedgaard, 25 A. Gmd. (5).
3134 Hans Jensen Skou, Stubberup, Vejle, 24 Aar, Hmd.
3135 Kommis Svend Andersen, Højby, Odense, 24 Aar.
3136 Søren Marent. Laursen, Selkjær, Kastbjerg, 24 A., Hmd. (5)
3137 Sig. Joh. Gislason, Brekkekot, Kolknæs, Island, 25 A., Gmd.
3138 Lærer Ingebrect Krokann, Stuen, Norge, 24 Aar.
3139 Jens Kjær Andersen, Debelmose, Borris, 24 Aar, Gmd.
3140 Johannes Olsen, Ellekjær, Kettinge, 24 Aar, Gmd. (5).
3141 Overkateket Elias Lauf, Egedesminde, Grønland, 24 A. (4)

- 3142 Jens Sønderup, Sønderupgd., Troldhede, 24 Aar, Gmd.
 3143 Maskinarb. J. NielsenDahl, Aagaardsholm, Roslev, 24 A.
 3144 Chr. Marius Nielsen, Kirkevang, Skjern, 23 Aar, Gmd. (5).
 3145 Bager Henr. R. Larsen, Ll. Bakkegaard, Aakirkeby, 23 A. (5)
 3146 Poul Poulsen Hytteballe, Maale, Kerteminde, 23 A., Gmd.
 3147 Keramiker Helmuth Lund Aggesø København, 23 Aar.
 3148 Niels Hedegaard, St Hedegd., Holstebro, 23 Aar, Gmd. (5)
 3149 Jørgen Sørensen, Birkum, Højby, 23 Aar. Gmd. (5)
 3150 Niels Juul Pedersen, Haarlev, 23 Aar, Gmd. (5).
 3151 Jens Krog, Kandhøjgaard, Assens, 23 Aar, Gmd.
 3152 Niels L. Nygaard, Grønninghoved, Sjølund, 23 A., Gmd., (5)
 3153 Aksel Ringby, Rønne, 23 Aar, Købmd.
 3154 Laur. O. E. Høltzermann, Estrup, Nr. Snede, 23A., Gmd. (5)
 3155 Gartner Sofus Henry Pedersen, Bregnerød, Birkerød, 23A.
 3156 Bogholder Ejner Jensen, Støgsted, Odense, 22 Aar. (2).
 3157 Journalist Svend Meinertsen, Mern, 22 Aar. (5).
 3158 Kommis Niels N. Skytte, Ulfborg, 22 Aar. (5).
 3159 Mejerist Christen Mar. Nørholm, Asfærg, Paarup, 22 A. (5)
 3160 Journalist Aage Jacobsen, Ribe, 22 Aar. (3).
 3161 Forvalter Carl O. Rode, Aabenraa, 22 Aar.
 3162 Maler Axel Hansen, Gudbjerg, Gudme, 22 Aar. (5).
 3163 Kunstmaler Villads P. Andersen, Lellinge, 21 Aar. (5).
 3164 Emanuel Madsen, Strandgaard, Korsør, 21 Aar, Gmd. (5),
 3165 Jørgen M. Hansen, Skast, Ballum, 21 Aar, Hmd. (5).
 3166 Holger Torstensen, Malling, 21 Aar, Kbmd.
 3167 Sigurd Andersen, Lemming, Silkeborg, 21 Aar, Lærer.
 3168 Aksel Johansen, Varpelev, Klippinge, 21 Aar, Rentier.
 3169 Jeppe Chr. Lauridsen, Dybkjær, Tim, 21 Aar, Gmd. (5).
 3170 Einar Nielsen, Bakkegaard, Hornslet, 21 Aar, Gmd.
 3171 Karl Skovmand, Skovhuset, Aale, 21 Aar, Gmd.
 3172 Niels M. Madsen, Trindekærsgd., Sct. Clemens, 21 A., Gm. (5)
 3173 Maskinarb. Mar. A. Risbjerg, Strandby, Jordløse, 21 Aar.
 3174 Journ. Christen P. Refslund, Birkelund, Bevtoft, 21 Aar.
 3175 Jens Laurberg Hansen, Svogerslev, Roskilde, 21A., Gm. (2)
 3176 Johannes Chr. Nørregaard, Nørregd., Ringe, 20 Aar, Gmd.
 3177 Otto Larsen, Lakkendrup, Sortebro, 21 Aar, Hmd.
 3178 Gartner Sofus Mortensen, Sønderis, Esbjerg, 20 Aar. (5)
 3179 Hans Chr. Hansen, Bredstenlund, Bredsten, 20 Aar Gmd.
 3180 Hans J. Nielsen, Nøraa, Bramminge, 20 Aar, Gmd. (3)
 3181 Knud Pedersen, Uggerløse, Kallundborg, 20 Aar, Gmd.
 3182 Mejerist Harald Dinesen, Boeslunde, 20 Aar.

- 3183 Forv. Herman Chr. Hansen, Granly, Øster-Marie, 20 A.
 3184 Woge Nielsen, Herning, 20 Aar, Politibetjent. (5).
 3185 Jens Axel Jørgensen, Soderup, Tølløse, 20 A., Gmd. (5).
 3186 Holger Land Jensen, Killegd., Volksmølle, 20 Aar, Gm. (5)
 3187 Søren Julius Madsen, Vinding, 20 Aar, Gmd.
 3188 Tinus Jensen, Aaholm, Jerslev, 20 Aar, Hmd. (5).
 3189 Gunnar Lund Koefoed, Ll. Myregd., Pederskær, 19 A., Gm.
 3190 Laurids P. Damgaard, Grønninghoved, Sjølund, 19 A, Gm.
 3191 Stud. Hans S. Juul Hansen, Mosegaard, Ejby, 19 Aar. (5).
 3192 Mejerist Anders C. Møller, Stenstrup, Højby S., 19 A.
 3193 Julius Kr. Bjerregaard, Assendrup, Daugd., 19 A., Gmd.
 3194 Thomas Jørgensen, Hokkerup, 19 Aar, Hvkr.
 3195 Viggo Dam, Sjelle, Skovby, 19 Aar. Gmd.
 3196 Svend Rasmussen, Gudumkloster, Lemvig, 19 A., Propr.
 3197 Alfred Lykke, Varde, 19 Aar, Gmd. (5).
 3198 Joh. Johansen, Lilballe, Alminde, 19 Aar, Gmd. (5).
 3199 Mej. Halvor Buckhave Hansen, Vejstrup, Sjølund, 19 Aar.
 3200 Jakob Eskild Jakobsen, Dørup, Herning, 19 A., Gmd.
 3201 Student Hack Viggo Chr. Rahr, Odense, 19 Aar. (5).
 3202 Aage Rosenstand, V. Vedsted, Ribe, 18 Aar, Præst.
 3203 Hans J. Grønnemose, Grønnemoseg., Ovre, 18 A., Gmd.
 3204 Peter Thorv. Johansen, Dalsgaard, Gjern, 18 A, Gmd. (5).
 3205 Knud J. Bjellekjær, Søsum, Viksø, 18 Aar, Direktør.
 3206 Svend Juul Rønn, Fjerritslev, 18 Aar, Sagfører. (5).
 3207 Aug. Fr. Schmidt, Lykkesgaard, Lunderskov, 18 A., Gmd.
 3208 Niels Peder Jensen, FASTERLUND, Skjern, 18 Aar, Hmd.
 3209 Alfred Nielsen, Herfølge, 18 Aar, Mejeribest.
 3210 Kontorist Laurits L. Stampe, Hammerum, 18 Aar.
 3211 Albert Lie Thomsen, Aars, 18 Aar, Direktør.
 3212 Peder Chr. Johansen, Kærup, Frørup, 18 Aar, Hmd.
 3213 Peder Brix Kjølgaard, Overgd, Fjerritslev, 18 A., Gm. (5).
 3214 Peter Thorndahl, Hammershøj, Halvrimmen, 18A, Mbst.
 3215 Ejvind Nielsen, Brylle, Knarreborg, 18 Aar, Gmd.
 3216 Harald Hjortshøj, Hjortshøjsminde, Risskov, 17 A. Gm. (5)
 3217 Laurids Rasmussen, Faarup, Frørup, 17 Aar. Hvkr.

Ialt 121. 67 har været her i alle seks Maaneder, 42 i fem, 4 i fire, 4 i tre og 4 i to Maaneder. Bag ved Navnene paa dem, der ikke har været her hele Tiden, staar et Tal i Klammer, der betegner Maanedernes Antal.

Skolen har altsaa haft paa ottende Vinter 1, paa fjerde Vinter 1, paa tredje Vinter 7, paa anden Vinter 29 og paa første Vinter 121, eller ialt 159 Elever.

Fordelt paa enkelte Maaneder falder Lærlingetallet saaledes: I November og December 155, i Januar 154, i Februar 152, i Marts 148 og i April 96, eller i Jævnmaal omtrent 143.

Ordnes Lærlingene efter Fædrenes Stilling, viser det sig, at 85 er Sønner af Gaardmænd, 23 af Husmænd, 5 af Arbejdere, 7 af Haandværkere, 6 af Handlende, 4 af Lærere, 2 af Præster, 5 af Mejeribestyrere, 3 af Gartnere, 6 af Rentier, 3 af Direktører og 10 af Mænd i andre Livsstillinger. Blandt Lærlingene var der 113, der arbejdede ved Landbruget enten hjemme eller hos fremmede, 7 var Haandværkere, 3 Gartnere, 3 Arbejdere, 6 Handlende, 7 Mejerister, 1 Fisker, 10 Lærere, 2 Kontrolassistenter, 5 Journalister og 2 Studenter. 12 har været fra Købstæder.

Af Lærlingene var 16 over 30 Aar, 42 mellem 25 og 30 Aar, 99 mellem 18 og 25, 2 sytten Aar og ingen der under. Fra Jylland var 96, nemlig fra Ribe Amt 16, Ringkøbing 16, Vejle 9, Skanderborg 9, Aarhus 8, Randers 16, Viborg 5, Thisted 7, Hjørring 5 og Aalborg 4. Fra Fyn 23, fra Sjælland 20, deraf 2 fra København, 4 fra Lolland-Falster, 4 fra Bornholm, 1 fra Grønland, 2 fra Island, 5 fra Sønderjylland og 4 fra Norge.

38 har før været paa den udvidede Højskole, deraf 9 to Gange, og af dem igen 1 tre Gange og 1 syv. 72 har før været paa andre Højskoler, deraf 8 to Gange og af dem igen 1 tre Gange. 27 har været paa Landbrugsskole, deraf 3 to Gange. 15 af de foregaaende har været baade paa Højskole og Landbrugsskole. 18 har været paa Efterskole, 15 har gaaet paa Real- eller Latinskole, deraf 7 med Realeksamen og 3 Studenter. 17 har gaaet i Aftenskole og 3 paa teknisk Skole. 8 har gaaet paa Seminariet, deraf 6 med Eksamen, 5 har gaaet paa Handelsskole, 3 har Mellemskoleeksamen, 4 har anden Uddannelse, og 1 var Landbrugskand.

II. Kvindelige Lærlinge.

1. Tredje Vinters Lærlinge.

- 9 Sygeplejer Anna Bentsen, Lejrskov, Korsvang, 38 Aar.
 10 Jenny Skov, Bastrup, Jebjærg, 23 Aar, Hvkr.

2. Anden Vinters Lærlinge.

- 408 Margrethe Petersen, Ellinge, Ullerslev, 20 Aar, Gmd.
 409 Fotograf Thyra Sørensen, Hjørring, 27 Aar.
 410 Thora Larsen, Bellinge, 27 Aar, Gartner.
 411 Andrea Jensen, Elkjær, Billund, 26 Aar, Gmd.
 412 Helga Bakkegaard, Skellerup, Ullerslev, 25 Aar, Gmd.
 413 Karen Jørgensen, Magleby, Klippinge, 25 Aar, Gmd.
 414 Lærerinde Sørine Vandel, Skaastrup, Mejlskov, 24 Aar.
 415 Lærerinde Kath. Augustinus, Langmarkgd., Alminde, 24 A.
 416 Lærerinde Mathilde Randlev, Skanderborg, 24 Aar.
 417 Anna Vorgod, Fjeltstervang, Kibæk, 23 Aar, Lærer.
 418 Lærerinde Jørgine Abildgaard, Brunde, Sejset, 23 Aar.
 419 Nanna Thulesen, Ferup, 22 Aar, Gmd.
 420 Birgitte Dam, Sandvig Allinge, 22 Aar, Fyrmester.
 421 Agathe Høeg, Ørsted, 21 Aar, Gmd.
 422 Ingeborg Nielsen, Toderup, Guldbjerg, 21 Aar, Gmd.
 423 Karen M. Ulrich, Hellerup, 20 Aar, Apoteker
 424 Helene Kampp, Sønderby, Borre, 20 Aar, Gmd.
 425 Dagny Rasmussen, Gudumkloster, Lemvig, 20 Aar, Propr.
 426 Anna Helene Larsen, Malling, 20 Aar, Skoleforst.
 Ialt 19, der alle har været her i alle seks Maaneder.

3. Første Vinters Lærlinge,

- 2204 Marie Petersen, Humble, Hmd. (4).
 2205 Josefine Christensen, Kirkehuset, Lørslev, 35 Aar, Arb.
 2206 Lærerinde Meta Jepsen, Toftum, Kongsgrd., 33 Aar. (2).
 2207 Lærerinde Marie Madsen, Voldby, 32 Aar.
 2208 Anna V. Jørgensen, Skælstrup, Gadstrup, 32 Aar, Gmd.
 2209 Lærerinde Mariane M. Nielsen, Københ., 30 Aar. (4).
 2210 Lærerinde Kath. Baardstrøm, Ø. Jølby, Erslev, 30 Aar.
 2211 Kathrine Svendsen, Villa »Skallemose«, Bjerringbro,
 30 Aar, Folketingsm.
 2212 Magdalene Gammeltoft, Ørsted, 29 Aar, Dyr læge
 2213 Paula Troch, Bjørnemose, Svendborg, 29 Aar, Rentier.
 2214 Lærerinde Karen Rasmussen, Hedager, Beldringe, 29 Aar.

- 2215 Lærerinde Kath. Henriksen, Refsby, Hurup, 28 Aar.
 2216 Fotograf Petra Wallensbek, Falbygrd., Hinnerup,
 28 Aar. (4).
 2217 Karen Madsen, Forsinge, 27 Aar.
 2218 Margrethe Rasmussen, Lundegrđ., Asperup, 27 Aar,
 Gmd. (5).
 2219 Marie Larsen, Solvang. Høng, 27 Aar, Gmd.
 2220 Sigrun Gyldenkjærne Larsen, Mosehøjgrđ., Lejre,
 26 Aar, Gmd.
 2221 Karen Buch Thomsen, Gæsagergrđ., Lindevej, 26 Aar, Gmd.
 2222 Lærerinde Kirstine Appel, Skovvang, Hjallesø, 26 Aar.
 2223 Marie Nielsen, Skive, 25 Aar, Direktør
 2224 Kontrolassistent Rasmine Kristine Hansen, Farup,
 Aarslev, 25 Aar.
 2225 Sigrid Sørensen, Gl Vraa, Tejlstrup, 25 Aar, Propr.
 2226 Sygeplejer Anna Gudrun Møller, Løgstør, 25 Aar.
 2227 Margr. Andersen, Langeskovg., Slude St., 25 Aar, Gmd. (4).
 2228 Signe Jørgensen, Hegnæsg., Ærøskøbing, 25 Aar, Gmd. (5).
 2229 Foderm. Metha Thulstrup, Hørby, Hobro, 24 Aar, Hvkr.
 2230 Agnes Hansen, Høng, 24 Aar, Fabrikant.
 2231 Kristine Poulsen, Vesløs, 24 Aar, Hmd.
 2232 Dorthea Gregersen, Gjesing, Esbjerg, 24 Aar, Gmd.
 2233 Kontorist Thyra Petersen, Odense, 24 Aar, Bogholder.
 2234 Jenny Schelde, Kolding, 24 Aar, Rentier. (5)
 2235 Else Starbæk, Lyhne, Ølgod, 24 Aar, Gmd.
 2236 Lærerinde Johanne Olesen, Vedsted, Birkelse, 24 Aar. (5).
 2237 Lærerinde Dagmar Andersen, Sinding, Silkeb., 24 Aar.
 2238 Lærerinde Sigrun Øyaas Hansen, Sødinge, Ringe, 24 Aar.
 2239 Magny Bundgaard, Solvang, Ølgod, 24 Aar, Gmd.
 2240 Helga Voigt, Viby, 24 Aar, Konsulent.
 2241 Karen Elisab. Larsen, Engelstr., Rønnede, 24 Aar, Gmd.
 2242 Lærerinde E. Margr. Bartholdy, Skibby, Frederiksb., 24 A.
 2243 Marie Jeppesen, Tjæreby, Roskilde, 24 Aar, Rentier. (5).
 2244 Ellen Sørensen, Pilebjærggaard, Ringsted, 24 Aar, Gmd.
 2245 Dorthea Kofod, Stenløse, 24 Aar, Lærer.
 2246 Ane Kathr. Nørregaard, Branduhre, Brande, 23 A., Gmd.
 2247 Karen Schelde, Førstballe, Randbøl, 23 Aar, Gmd.
 2248 Karen Fuglede Sørensen, Askovg., Vejen, 23 Aar, Gmd.
 2249 Johanne Hansen, Bredekærg., Taastrup, 23 Aar, Gmd.
 2250 Laura Ungstrup, Bording, 23 Aar, Hmd.
 2251 Marie Thomsen, Hoddeskov, Hodde, 23 Aar, Hmd.

- 2252 Lærerinde Maren S. Schmidt, Kværndrup, 23 Aar.
2253 Johanne Mose, Vesterhæsinge, 23 Aar, Gartner.
2254 Rigmor Poulsen, Østerg., Hovedg., 23 Aar, Gmd.
2255 Asta Nyboe, Høng, 23 Aar, Landbrugslærer.
2256 Esther Mortensen, Skovg., Trustr., 23 Aar, Gmd. (5).
2257 Marie Nielsen, Nr. Aaby, 23 Aar, Skoleforst. (5).
2258 Kristine Nielsen, Egelundg., Martofte, 23 Aar, Gmd.
2259 Marie J. Kirketerp, Kirketerp, Hobro, 23 Aar, Gmd.
2260 Margrethe Østergaard, Stursbøl, Sommerl., 23 Aar, Gmd.
2261 Jenny Wiuff, Søholm, Asnæs, 22 Aar, Propr.
2262 Emilie Krog, Nr. Hvam, Holstebro, 22 Aar, Gmd.
2263 Thyra Jessen, Vejle, 22 Aar, Maskinbyg.
2264 Dagmar Nielsen, Toderup, Guldbjærg, 22 Aar, Gmd.
2265 Olivia Hansen, Bredkærg., Faardrup, 22 Aar, Gmd.
2266 Rigmor Larsen, Harringløse, Viksjø, 22 Aar, Gmd.
2267 Astrid Conradi, Spangsbjærg, Esbj., 22 Aar, Gartner. (5).
2268 Karen Møller, Lethsminde, Hørning, 22 Aar, Gmd.
2269 Johanne K. Thomsen, Lejbølle, Tranekær, 21 A., Mejerif.
2270 Elisabeth Uhre, Uhregaard, Tistrup, 21 Aar, Gmd.
2271 Lærerinde Marie Dybkær Jensen, Beder, 21 A., Lærer.
2272 Astrid Haack Mikkelsen, Glyngøre, 21 Aar, Lærer.
2273 Dagny Thomsen, Løvel, Viborg, 21 Aar, Mejeribest.
2274 Stella Krarup, Herning, 21 Aar, Dyrslæge.
2275 Kirsten Jakobsen, Hjørring, 21 Aar, Tømreerm.
2276 Alma Jørgensen, Orup, Fakse, 21 Aar, Hvkr. (5).
2277 Rigmor Rasmussen, Sollerup, Korinth, 21 Aar, Forp.
2278 Gudrun Sigurdson, Esbjerg, 21 Aar, Lærer.
2279 Petra Nielsen, Overmoseg., Bjerringbro, 21 Aar, Gmd.
2280 Astri Kolkinn, Kristiania, Norge, 21 Aar, Gross.
2281 Agnes Jensen, Tved, Knebel, 21 Aar, Træhdl. (5).
2282 Anna Kathr. Jensen, Vejbjergg., Humlum, 21 Aar, Gmd.
2283 Dorteia Nielsen-Dahl, Struer, 21 Aar, Lærer.
2284 Else Margr. Koefoed, Lillemyreg., Pedersker, 21 A., Gmd.
2285 Lærerinde Anne Prior, Kbhvn., 21 Aar, Boghdl.
2286 Ester Marie Hansen, Hedeng., Allested, 21 Aar, Præst.
2287 Lærerinde Julie Ingerslev, Odense, 20 Aar.
2288 Ingrid Nygaard, Odense, 20 Aar, Redaktør.
2289 Ingrid Jacobsen, Varpelev, Klippinge, 20 A., Mejerif.
2290 Jenny Pedersen, Egeg., Randers, 20 Aar, Propr.
2291 Signe Pedersen, Egeg., Randers, 20 Aar, Propr.
2292 Gudrun Thorhauge, Løgstør, 20 Aar, Kommissionær

- 2293 Lærerinde Astrid Ida Petersen, Ringkøbing, 20 Aar.
 2294 Anna Jessen, Fredenslund, Risskov, 20 Aar, Propr.
 2295 Petrea Andersen, Ølgod, 20 Aar, Kbmd. (5).
 2296 K. Astrid J. Nielsen, Kerteminde, 20 Aar, Arrestf.
 2297 Sine Skovboe, Brogaard, Bjerregrav, 19 A., Gmd. (4).
 2298 Marie Klavsén, Fjølstervang, Kibæk, 19 Aar, Gmd.
 2299 Elisabeth Terkelsen, Herning, 19 Aar, Præst.
 2300 Signe Borgen Müller, Petersborg, Andst, 19 A., Propr.
 2301 Student Anna Kristine Appel, Askov, Vejen, 19 Aar.
 2302 Helene Hansen, Nr. Broby, 19 Aar, Gmd.
 2303 Student Marie Frost, Holsted, 19 Aar. (2).
 2304 Anna K. Østergaard, Skulsballe, Vrigst., 19 A., Gmd. (2).
 2305 Kasserer Anna Brasch, Roskilde, 19 Aar, Propr.
 2306 Metha Ude-Hansen, Kirstinelund, Viuf, 19 Aar, Gmd.
 2307 Alma H. Jakobsen, Ulkjær, Lindved, 19 A., Mejerib. (3).
 2308 Ingeborg Michaelsen, Hoven, Tarm, 19 Aar, Præst.
 2309 Martha Østergaard, Bredal, Vejle, 19 Aar, Lærer.
 2310 Anna Andersen Nexø, Espergærde, 19 Aar, Forf. (5).
 2311 Inger M. Feilberg, Nokomis, Canada, 19 Aar, Farmer.
 2312 Ellen Margrethe Ancher-Jensen, Grenaa, 19 A., Propr.
 2313 Oda V. Lauritsen, Harrested, Sludstrup, 19 A., Hvkr.
 2314 Helga Laursen, Bredal, Vejle, 19 Aar, Kbmd.
 2315 Missa Møller, Petersminde, Odde, 19 Aar, Propr.
 2316 Kamma Laursen, Brunde, Seiet, 19 Aar, Gmd.
 2317 Kirsten Johansen, Reval, Rusl., 18 A., Kulturinspektør.
 2318 Student Anna Ringenson, Upsala, Sverige, 18 Aar.
 2319 Mary Risager, Thyregodlund, Thyregod, 18 A., Gmd.
 2320 Signe Schjørring Richter, Vejen, 18 Aar, Præst.
 2321 Gerda Vogélius, Grenaa, 18 Aar, Byfoged.
 2322 Ingefred Juul Andersen, Moseg, Ejby, 18 Aar, Gmd.
 2323 Astrid Jensen, Uggerslev, 17 Aar, Møller.
 2324 Astrid Bjerregaard, Assendr., Davg., 21 A., Gmd. (2).

Ialt 121. 98 har været her i alle seks Maaneder, 13 i fem, 5 i fire, 1 i tre og 4 i to Maaneder. Bag efter Navnene paa dem, der ikke har været her hele Tiden, staar et Tal i Klammer, der betegner Maanedernes Antal.

Skolen har altsaa haft paa tredje Vinter 2 Lærlinge, paa anden 19, og paa første 121 eller i alt 142. Fordelt paa de enkelte Maaneder falder Lærlingetallet saaledes: I November og Decbr. 139, i Januar 137, i Februar 136, i Marts 135 og i April 122, eller i Jævnmaal omtrent 135.

Ordnes Lærlingene efter Fædrenes Stilling, viser det sig, at 70 er Døtre af Gaardmænd, 7 af Husmænd, 2 af Arbejdere, 9 af Haandværkere, 7 af Handlende, 16 af Lærere, 6 af Præster, 3 af andre Embedsmænd, 3 af Mejeribestyrere, 3 af Gartnere, 5 af Rentier og 11 af Mænd i andre Stillinger. 79 af Lærlingene arbejdede i Huset enten hjemme eller hos fremmede, 1 var Kontrolassistent, 2 Kontorister, 2 Fotografer, 2 Sygeplejere, 20 Lærerinder og 3 Studenter.

Af Lærlingene var 9 over 30 Aar, 23 mellem 30 og 25 109 mellem 25 og 18, og 1 paa 17 Aar. Fra Jylland var der 80, nemlig fra Ribe Amt 14, Ringkøbing 12, Vejle 15, Skanderborg 3, Aarhus 5, Randers 10, Viborg 9, Thisted 3, Hjørring 3 og Aalborg 6. Fra Fyn 29, fra Sjælland 25, deraf 2 fra København, fra Bornholm 2, fra Sønderjylland 2, fra Norge 1, fra Sverige 1, fra Canada 1 og fra Rusland 1. 24 var fra Købstæder.

21 har før været paa den udvidede Højskole i Askov, deraf 2 to Gange, 3 har før været paa Askov almindelige Pige højskole. 77 har været paa andre Højskoler, deraf 10 to Gange. 4 har gaaet i Pigeskole, 10 i Efterskole, 4 i Aftenskole og 4 paa Husholdningsskole. 15 har gaaet paa Real eller Latinskole, deraf 10 med Realeksamen og tre Studenter. 9 har taget Mellemskoleeksamen og 8 gaaet paa forskellige Kursus. 8 har gaaet paa Seminariet, deraf 4 med Eksamen. 1 havde Eksamen fra en Handelsskole.

Ser vi saa paa Højskolen i det hele, saa har der været 162 Kvinder paa Sommerskolen, 301 paa Vinterskolen, nemlig 153 Mænd og 142 Kvinder. Regnes det i Aarselever — d. v. s. hver Elev i 12 Maaneder — bliver det godt 173.

BIBLIOTEKET

VED

POUL BJERGE

BIBLIOTEKET tæller nu henimod 40 000 Bind. Det er beregnet for Lærere og Lærlinge ved Højskolen, men bruges ved Siden af som offentlig Bibliotek efter lignende Regler, som gælder vore offentlige Biblioteker, dog maa Laanerne selv betale Porto. Der er i Skoleaaret 1917—18 udlaant ialt 6062 Bind, deraf til Skolens Lærere 899 Bind, til dens Lærlinge 4560, til Folk udenfor Skolen 248 og til Brug i Skolens Læsesal 355. Ved Siden af Biblioteket er der en Læsesal eller, som den sædvanlig kaldes, den tavse Læsestue. Her er et Haandbibliotek, der indeholder Haandbøger, Ordbøger, Kataloger, Leksika o. l., ialt noget over 500 Bind. Desuden fremlægges her en Del Tidsskrifter og Ugeblade, efterhaanden som de udkommer. For Tiden er det omkring ved hundrede. Læsesalen er daglig aaben i Skoletiden, om Vinteren fra Kl. 2—4, om Sommeren fra Kl. 4—6. Der har sidste Vinter været ialt 4545 Besøg i de 196 Dage, der har været aabent. Desuden har hver af Skolens Lærere Nøgle til Læsesalen og har altsaa stadig Adgang til de Bøger og Tidsskrifter, som findes dér. Sidste Vinter maatte vi bruge Læsesalen som Klasseværelse. Det lagde i den Tid Hindring i Vejen for Brugen af den. Der er ikke ført Regnskab over Brugen af Bøgerne dér.

Der er skrevet 600 Sedler til Kataloget, der svarer til en Forøgelse af omtrent 800 Bind.

»*Den gamle Lærling*«, der i en Aarrække har givet en Del Raderinger og Kunstblade til Skolen, afgik ved Døden i Sommer. Det var Mejeribestyrer Anders Madsen paa Omø. Han har testamenteret Højskolen hele sin Samling. Om ham og hans Gave vil der blive fortalt i næste Aarsskrift.

Statens Bogsamlingskomite har givet 200 Kr., der mest er anvendt til Indkøb af Bøger til Haandbiblioteket.

Institutioner og Foreninger, der sender til Biblioteket:

Danmark: Carlsberg Laboratoriet. — Commission for Ledelsen af de geologiske og geografiske Undersøgelser i Grønland. — Danmarks geologiske Undersøgelse. — Dansk Export-Forening. — Foreningen »Danmarks Folkeminder«. — Dansk geologisk Forening. — Den antropologiske Komite. — Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Laboratorium for landøkonomiske Forsøg. — Den tekniske Forening. — Det danske meteorologiske Institut — Det kgl. Bibliotek. — Det kgl. danske Landhusholdningsselskab. — Det kgl. danske Videnskabernes Selskab. — Det statistiske Departement. — Grosserer-Societetet. — Kommissionen for videnskabelig Undersøgelse af de danske Farvande. — Københavns Kommunalbestyrelse. — Københavns Universitets zoologiske Museum. — Rigsarkivet. — Selskabet for Udgivelsen af Kilder til dansk Historie. — Statsbiblioteket i Aarhus.

Norge: Bergens Museum. — Den norske Kildeskiftskommission. — Det norske Rigsarkiv. — Foreningen til norske Fortidsmindemærkers Bevaring. — Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum. — Universitetsbibliot. i Kristiania. — Videnskabselskabet i Kristiania.

Sverige: Fornskrift-sällskapet i Stockholm. — Göteborgs högskola. — Universitetsbiblioteket i Upsala. — Nordiska museet. — Kungl. Biblioteket i Stockholm.

Finland = Suomi: Åbo stads historiska museum. — Suomen valtionarkisto = Finlands statsarkiv.

Andre Lande: Carnegie endowment for international peace. — Departement of the interior, Bureau of education, Washington.

Følgende Forfattere eller Udgivere har givet efternævnte Bøger:

Andersen, Lars: Folkesagn og Folketro i Ods Herred. 1918.

Appel, Axel: Husdyrbruget 1915—16, med særlig Henblik paa Kvægavlen og Kvægbruget.

Balslev, L. Chr. og Benjamin Balslev: Stamtavle over Haarlevgrenen af Familien Balslev. 1917.

Carøe, K.: Da Claus Rasch vilde lave Ghetto paa Kristianshavn. 1918.

Christensen, Chr.: Min Livsførelse og Virksomhed. 1918.

Clement, Ad. Geologiens Historie i Danmark. 1. Hefte 1918. — Tegn og underlige Gerninger.

Daastrup, H. Socialist, en Samfundsskildring. 1917.

Dahl, Frantz: Almindelig borgerlig Straffelov. 4. Udg. 1918. Og syv andre Skrifter.

Ebberup, Hans Chr. Aand og Jord, Digte 1917.

- Frifelt, Salomon:** Lyng, Blade af Hedens Krønikebog. 1918.
- Hansen, Holger:** Genealogiske Oplysninger om Slægter af Navnet Klaumann. 1918. — Carl August Struenses Forsvarsskrift. 1918.
- Harbo, J. P.** Gamle Jørgen Jensen Mosegaard. 1916.
- Henriksen, Hans:** Syv Ungdomsaar, Erindringer. — Blaa Blomster, Digte. 1916.
- Hjort, Niels:** Indlæg til den til Undersøgelse af de forenede Skolers pekuniære Forhold nedsatte Kommission.
- Jensen, H.** Politiske Personer og Begivenheder, Erindringer. Slagelse 1917.
- Klitgaard, C.** Kjærulfske Studier. 5—7. Hæfte. — Nibe Byes Historie indtil 1728.
- Koch, Lauge:** Foreløbig Beretning over den II. Thule-Ekspedition 1916—18.
- Kristensen, Marius:** Et mærkeligt Sten-Navn hos Henrik Harpestreng og tre andre Skrifter.
- Kuyer, Johanna Maria:** Het Vocalisime van Valdemars sællandske Lov. Haarlem 1918.
- Køedt, A. Peschcke:** Strejflys. 1918.
- Nielsen, N. C.** Afholdssamfundets Historie 1889—1914.
- Nordahl-Olsen, Joh.** Af Saltets Historie i Norge. Historisk Studie. Bergen 1918.
- Nutzhorn, H.** Den dansk-lutherske Menigheds Salmesang, dens Ord og Toner, en historisk Skildring. 1—2. Bind. 1913—18.
- Petersen, Holger:** Min Slægtbog, udarb af Th. Hauch-Fausbøll og P. Fr. Rist. 1918. I helt Læderbind.
- Rasmussen, Marius:** Grundtvigianerne og Talmajestæten. 1918.
- Riemann, P.** Fra Løventhals Mission. Nr. 1—13.
- Rom, N. C.** Cement-Husflid. — Dansk Landbo Husflid. — Skotøj-Husflid af Joh. Chr. Madsen.
- Rørdam, Valdemar:** Købstad-Idyller. Digte. — Sønderjyden Mikael Steffensen. — Rottereden af Patrick Macgil.
- Skovrup, Einar:** Engelsk Sproglære. 2. forbedr. Udg. 1918. — Den engelske Sproglæres Benrad, 1918.
- Sydow, C. W. v.** God aften, om I hemma är. En studie over de nordiska majvisor.
- Thomassen, Fr.** Strejflys over nogle Regneapparaters Udviklingshistorie. 1917.
- Understrup, Konrad:** Sinding Sogn. Herning. 1917.

Af andre Boggaver nævnes:

Grosserer **Nic. Abrahamsen**: Simon Isac Kalkar og hans Slægt. — Abraham Elias og hans Efterkommere. (Familien Abrahamsen), begge ved Josef Fischer.

Bogtrykker **Frederik Appel**: N. I. O. G. T. Almanak og Aarvog 1918, redigeret af A. C. Nielsen.

Bankdirektør **Hans Appel**: Mælkeritidende, udg. af dansk Mejeristforening, ledet af Hans Appel. 30. Aarg. 1917. Indb.

Forstander **Jacob Appel**: Hans Møgensens Oversættelse af Philippe de Comines Memoirer, udg. af Poul Norlund, III, 1, og en halv Snes andre Bøger.

H. Aschehoug & Co. Kulturens Historie. I populær Fremstilling av norske Forfattere under Redaktion af K. Visted. 1—3. Bind.

Professorinde **H. Christiansen**: Fra Fyns Fortid. Samlinger og Studier af G. L. Wad. 1—2. Bind.

Danmarks videnskabelige Samfund: M. C. Harding: Ole Rømer som Ingeniør. — Elis Strømgren: Ole Rømer som Astronom.

Det danske Spejderkorps: C. Lembcke: Drengespejderne 1916—17.

Det kgl. Frederiks Universitet i Kristiania: Norsk Teologi til Reformationsjubilæet 1917. — Universitetets Aarsskrift 1914—16.

Direktør **H. Ewald**: Kaptain Laurentz Benedicht: Søkartet offuer Øster oc Vester Søen, prentet i Kiøbenhaffn.

Dr. phil. **H. F. Feilberg**: Fire Digtsamlinger af Carl Poll og tre andre Bøger.

Lærer **Martin Geert**: Robert Hugh Benzon: Verdens Herre, overs. af Johannes Jørgensen. 1909.

Redaktør **Hans Henriksen**: Tredive Smaaskrifter, mest om Krigen.

Redaktør **Bertel Jensen**: E. C. Werlauff: Sophia af Mecklenborg. 1871.

Redaktør **Konrad Jørgensen** i Kolding giver et Eksemplar af alt, hvad han trykker, Højskolebladet endog i tre Eksemplarer, deraf det ene indbundet.

Kjøbenhavns Havnebestyrelse: H. C. V. Møller: Kjøbenhavns Havns Udvikling i Fortid og Nutid. 1917.

Kommissionen for Undervisning i Tropeskovbrug: Allan Hejlmann: Tropeskovbrug. 1917.

Højskolelærer, dr. phil. **Marius Kristensen**: Theosaurus paternus in usum filii collectus. Manuskript indb. i Hellæder, og tre andre Bøger.

Fil. kand. **Harry Mainander**: Lappemanden Jon Johanssons signerier och besvärjelser. Svartkonst från Lappland, utg. af Ossian

Lindskoug. Nr. 357 af 375 Ekspl. Og fire andre Bøger om folketro og sagner i stilfuld Udstyr.

Martins Forlag: Samfundets Livsspørgsmaal af Henry George, overs. af P. Larsen og Svend Larsen. 1918.

Ministeriet for Undervisningsvæsenet: 32 Indbydelsesskrifter, Meddelelser og Beretninger fra Universitetet, de lærde Skoler o. l.

Fru **Marie Momsen** paa Skovlyst: Frants Buhl: Det israelitiske Folks Historie, 5. ændr. Udg. 1915.

Nationalbanken: Axel Rubow: Nationalbankens Historie 1818—78.

Cand. jur. **Anders Pedersen** paa Lille Veum: A. W. Madsen: The state as manufacturer and trader. London 1916.

V. Pios Boghandel: Syv større og mindre skrifter om Krigen.

Kgl. Hofboghdl. **Aage Prior:** Grundtvigianerne og Talmajestæten. 1918.

Rigsdagen: Rigsdagstidende for 70 Samling 1917—1918, og for den overordentlige Samling 1918.

Det Rønnenkampske Legat: Johan Bojer: Romaner og Fortællinger, I—IV. — Helge Hostrup: Jens Christian Hostrup, hans Død og Gerning. — Jakob Knudsen: Romaner og Fortællinger, I—V. — Henrik Pontoppidan: De dødes Rige. I—II. — Soldaterbreve, Russiske og sønderjydske. — Johannes Steenstrup: Den danske Kvindes Historie fra Holberg til vor Tid.

Socialdemokratisk Forbund: En Redegørelse for Socialdemokratiets Rigsdagsvirksomhed 1917—18. — Socialdemokratiet under Krig og Dyrtdid. — Protokol for den 17. socialdemokratiske Partikongres 1918.

Valkendorflinarsamfundet: Valkendorfs Kollegiums Historie fra dets Oprettelse 1588 og indtil 1865 ved H. Jørgen Helmer.

Arkivsekretær **Fr. J. West** har givet ialt 28 Bøger, deraf 5 indbundne. Det var Bøger, som vi kunde vælge efter den katolske Boghandels Katalog.

Gros. **Harald Willumsen:** A book of homage to Shakespeare ed. by Israel Gollancz. Oxford 1916. Indb.

Følgende Institutioner har sendt Fest- eller Jubilæumsskrifter: Baadh & Winther, 1717—1917.

Belysningsarbejdernes Fagforening, 1892—1917.

Brødrene Dahl. København—Aarhus—Christiania—Stockholm, 1867—1917.

Bødkerforbundet, 1890—1915.

De danske Vaabenbrødre, Afdeling Aarhus, 1868—1918.

- Den pharmaceutiske Læreranstalt, 1892—1917.
 Det tekniske Selskab, 1843—1918.
 Fagskolen for Boghaandværk, 1893—1918.
 Foreningen for berejste danske Tømrer, 1865—1915.
 Fredericia Handelsforening, 1866—1916.
 Første Artilleriregiment, 1764—1842—1917.
 Garveri-, Hud- og Skindarbejdernes Forbund, 1892—1917.
 Guld-, Sølv- og Elektroplet-Arbejdernes Forbund, 1891—1916.
 Haandværkerbanken, 1867—1917.
 Hammerum Herreds Spare- og Laanekasse i Herning, 1868—1918.
 Hærens Officerskole, 1868—1918.
 Jarlsberg og Larviks Amt, 1814—1914.
 Jelling Statsseminarium, 1841—1916
 Københavns Handelsgartnerforening, 1907—17.
 Landboskolen ved Lyngby, 1867—1917.
 Magasin du Nord. 1868—1918.
 Malerforbundet, 1890—1915.
 Præstø Amts Skytteforening, 1868—1918.
 Skibsforsikringsforeningen for Frederiksholms Tolddistrikt, 1868—
 1918.
 Stockholms sjukhem, 1867—1917.

For overflødige Dubletter og gamle Aviser har Biblioteket i disse tre Aar tilbyttet sig 57 Værker i 67 Bind, deraf 22 indbundne.

Følgende periodiske Skrifter bliver Skolen tilsendt:

Dagblade: Aalborg Amtstidende. Aarhus Amtstidende. Bornholms Social-Demokrat. Folkebladet, Vejen. Fredericia Avis. Fredericia Dagblad. Frederiksborg Amtstidende. Göteborgs handels- och sjöfartstidning. Holbæk Amtstidende. Holbæk Amts Venstreblad. Horsens Social-Demokrat. Horsens Venstreblad. Hovedstaden. Kallundborg Dagblad. Kolding Avis. Kolding Folkeblad. Kolding Social-Demokrat. Kristeligt Dagblad. Maribo Amtstidende. Middelfart Venstreblad. Nordsjællands Venstreblad. Næstved Tidende. Randers Amts Avis. Randers Dagblad. Randers Venstreblad. Ribe Amtstidende. Ribe Stiftstidende. Ringkøbing Amts Dagblad. Roskilde Dagblad. Silkeborg Avis. Skive Folkeblad. Sorø Amtstidende. Svendborg Amtstidende. Sydsjællands Venstreblad. Thisted Amtstidende. Vejle Amts Folkeblad. Vendsyssel Folkeblad. Venstrebladet. Vestjyllands Social-Demokrat. Viborg Stifts Folkeblad. Ærø Tidende. Østsjællands Folkeblad.

Ugeblade og Smaablade: *Andelsbladet*. *Arbejde*. *Bogsamlingsbladet*. *Dannevirke*. *Amerika*. *Dansk Handels- og Kontormedhjælper-Tidende*. *Dansk Husflidstidende*. *Dansk Kirketidende*. *Dansk Ungdom*. *Den danske Biavler-tidende*. *D. S. U. A. Ferskvandsfiskeribladet*. *Folkelæsning*. *Folkets Ungdom*. *Folkevennen*. *Fra Havet*. *Fra Santhal'missionen*. *Fremtiden*. *Fram*, Finland. *Freds-Varden*. *Fyns Stifts Landbrugstidende*. *Fyrtaarnet*. *Gartner-tidende*. *Haandværkernes Adresseavis*. *Hedeselskabets Tidsskrift*. *Hafnia*. *Herregaardenes Adresseavis*. *Hjemmets Folkeblad*. *Højskoleforeningen*. *Høgskulebladet*, Norge. *Illustreret Familie Journal*. *Jyllands Adresseavis*. *Jydsk Husdyravl*. *Kirkeklokken*. *Kirkelig Samler*, Amerika. *Kors og Stjerne*. *Kvinden og Samfundet*. *København's Kirkesag*. *Land- og Skovbrugsbladet*. *Maanedblad for K. F. U. M. Mejerifolk*. *Mælkeritidende*. *Santhal-Posten*. *Selvstyrebladet*. *Skolebladet*. *Sparekassetidende*. *Stenografisk Tidsskrift*. *Stjernebladet*. *Sund Sans*. *Syd og Nord*, Argentina. *Tidsskrift for Biavl*. *Ugeskrift for Landmænd*. *Under Dannebrog*. *Ungdom*, Amerika. *Ungdom og Idræt*. *Ungdommen*. *Vort Folk*. *Vort Landbrug*. *Østjydske Landboblad*.

Tidsskrifter: *Árbok hins Islenzka fornleifafjelags*. *Atlanten*, Medlemsblad for Foreningen »De danske Atlanterhavssøer«. *Botanisk Tidsskrift*, udg. af botanisk Forening. *Búnaðarrit*, utg. af *Búnaðarfélag Islands*. *Carnegie endowment for international peace*, yearbok f. 1911—12. *Den danske Handelsskole*, red. af Marius Vibæk. *Det forstlige Forsøgsvæsen i Danmark*, red. af A. Oppermann. *Finnisch-ugrische Forschungen*, Zeitschrift für finnisch-ungrische Sprache und Volkskunde, nebst Anzeiger, herausg. von Kaarle Krohn. *For Kirke og Kultur*, utg. av Ejvind Bjerggrav-Jensen. *Handelsskolebladet*, udg. af Niels P. Nielsen. *Maalet og Vejen*. *Meddelelser fra Udenrigsministeriet*. *Nordisk Missions Tidsskrift*, red. af Fr. Munck. *Nordisk tidsskrift för vetenskap, konst & industri*, utg. af Letterstedtska föreningen. *Nordiska museum, fataburen, kulturhistorisk tidsskrift*. *Samfundets Krav*. *Skirnir*, red. af Guðm. Finnbogason. *Tidsskrift for Landbrugets Planteavl*, udg. af Statens Planteavlsudvalg. *Tidsskrift for Søveesen*, red. af Schaffalitzky de Muckadell. *Verdandi*, *Tidsskrift för ungdomens målsmän och vänner*, utg. af Anna Sandström og Lars Hökerberg.

Aarsskrifter fra Højskoler og Landbrugsskoler eller deres Elevforening: Aagaard, Asmildkloster, Frederiksborg, Hindholm, Hjørlande, Høng, Ladelund, Lyngby, Næsgaard, Ollerup, Roskilde, Ry, Ryslinge, Sorø, Testrup, Tune, Vallekilde, Vejstrup, Vestbirk, Veterinær- og Landbohøjskolen og Vinding.

Aarsskrifter fra de historiske Samfund i følgende Amter: Aarhus, Bornholm, Hjørring, Holbæk, Odense, Ringkøbing, Skive og Omegn, Thisted og Folk og Land ved Anton Jakobsen.

Meddelelser, Indbydelsesskrifter og Beretninger er tilsendt Højskolen fra forskellige Højskoler, lærde Skoler, Foreninger, Selskaber og Stiftelser.

Direktør *Frederik Dalgas* har givet til Skolen 18 forskellige Stykker fra Den kgl. Porcelænsfabrik. Det er Prøver paa Arbejder derfra lige fra almindelige Brugsgenstande til den fineste Kunst. Sammen med Konsul P. T. J. Søegaards Gave af gammel dansk Lervarearbejder og gammelt engelsk, fransk og kinesisk Porcelæn, der er omtalt i Askov Lærlinge 1917, danner det en god lille Samling af sit Slags.

LEGATER

KNYTTETE TIL ASKOV HØJSKOLE

Ludvig og Charlotte Schrøders Mindelegat,

bestemt til Understøttelse af Elever paa Askov Højskole.

1. Maj 1918 var Legatets Størrelse 7000 Kr., hvorfor der foreligger Statsgældsbeviser. Renten er anvendt til Understøttelse af Elever.

Lærer Østergaard og Hustrus Legat.

Renten af Legatet, 50 Kr. aarlig, er indgaaet i Skolens Kasse tilsendt fra Aarhus Amts Skolefond.

Rasmus Fengers Legat

er givet til direkte Støtte for Skolen. Legatet ejer 3000 Kr. i Kreditforeningsobligationer og en Sparekassebog paa 495,69 Kr.

Morten Jørgensen og Hustrus Legat

er givet til en Friplads paa den almindelige Pigeskole om Sommeren. Legatet ejer 2000 Kr. i Kreditforeningsobligationer.

N. F. S. Grundtvigs Mindelegat,

stiftet 1883 af en »Norsk Højskoleven«, er paa 539,10 Kr., som indestaar i Vejen Bank.

Askov Biavlerfond.

Legatet er oprettet af »en Ven af Flid og Nøjsomhed«. Det er nu paa 1218,24 Kr. Renten er efter Fundatsens Bestemmelse anvendt til Støtte for Biavlen i Jylland efter Forslag fra Biavlerforeningens Styrelse.

Viggo Ulriks Præmielegat.

Legatet ejede 1. Maj 1918 en Obligation paa 1000 Kr. og en Sparekassebog i Vejen Sparekasse lydende paa 296,69 Kr.

Som sædvanlig er der i det forløbne Aar udbetalt 40 Kr. i Præmie gennem Bestyrelsen for Dansk Andels Ægekspport.

*Idet jeg paa Medlæreres og egne Vegne
takker for de Gaver, som der paa de fore-
gaaende Blade er gjort Rede for, maa jeg
endnu med opriglig Paaskønnelse nævne
4500 Kroner, som af Lovgivningsmagten
aarlig er bevilget til Støtte for anden og
tredje Vinters Lærlinge, og som er uddelte
af Skolens Bestyrelse.*

Askov Højskole, i Decbr. 1918.

JACOB APPEL.

ASKOV LÆRLINGE

Aarsregnskab for 1917—18

(Fra 8. Juli 1917 til 15. Juli 1918)

Indtægt:

Kassebeholdning fra forrige Aar.....	Kr.	72 38
Medlemsbidrag og Portogodtgørelse	—	2974 55
Højskolens Bidrag til Trykning af Aarsskriftet	—	557 00
Indvundne Renter.....	—	3 95
		<hr/>
	Kr.	3607 88

Udgift:

Understøttelse til Sommerskolen 1917	Kr.	135 00
Do. - Vinterskolen 1917—18	—	680 00
Trykning af Aarsskriftet 1917.....	—	1706 50
Fragt og Portoudgifter	—	503 89
Løn til Kassereren ..	—	100 00
Kassebeholdning:		
Indestaaende i Sparekassen	Kr.	454 60
Kontant.....	—	27 89
		<hr/>
	—	482 49
		<hr/>
	Kr.	3607 88

Medlemsantallet d. 15. Juli 1918 her i Landet er.....	2203
Af Elever fra Sommerskolen 1918 er indmeldt.....	103
	<hr/>
Ialt...	2306

Askov, den 15. Juli 1918.

P. K. Pedersen.

Ovenstaaende Regnskab er gennemgaaet og sammenholdt med Kassebog og Bilag, og der er intet fundet at bemærke.

Kolding, den 2. August 1918.

Konrad Jørgensen.

Thomas Thomsen.